

Kronika Města Turnova za rok 1993

Podrobný aktuální zápis v Pamětní knize města Kronikář Turnova začíná po delší přestávce rokem 1993 .

Provádí jej v loňském roce navržený a pak i potvrzený nový kronikář města - pan Václav Jenšovský, promováný filosof, narozený 11. dubna 1931, bytem v Turnově 2, ul. Kosmonautů 1547. Pan Jenšovský pochází z rodiny středoškolského profesora, rodáka z nedalekých Jenišovic (jež rovněž vždy spádově patřily k turnovské oblasti a tedy i do Českého ráje). Jeho matka byla turnovskou rodačkou, za svobodna se jmenovala Macounová; jednalo se o rodinu vrchního zahradnického mistra, vazače květin a odborníka na dřevité rostliny p. Josefa Macouna z velkozávodu květinářského a zahradnického "Mašek a spol." (dříve "Korselt a spol."). Láskyplný vztah obou jeho rodičů jak k Turnovu, tak k celému Českému ráji, přivedl i p. Václava Jenšovského do řad těch, kteří toto město i jeho okolí mají rádi a snaží se jim ze všech sil sloužit ...

Vedle městského kronikáře - přesně podle Letopisecká ustanovení zákona ČSR č. 80/1920 Sb., ve znění komise prováděcího vládního nařízení č. 169/1932 Sb. (jež přetrvaly dokonce i dlouhé období nacistické okupace a čtyřicetileté komunistické totality) - byla z rozhodnutí Městského zastupitelstva schválena také tzv. Letopisecká komise . Je to kronikářův kontrolní, avšak též podpůrný a pomocný orgán, který slouží pečlivému shromažďování dokumentace i objektivnímu zachycení významných událostí ve městě i okolí. Letopisecká komise byla potvrzena v tomto složení :

čestný předseda - JUDr. Václav Š o l c
starosta města Turnov

členové - Jaroslav H a j f l e r
bytem : Mariánské nám. 14, Turnov
(za Spolek rodáků a přátel Turnova + fotograf)

Miroslav H a k e n
bytem : Koněvova č.1003, Turnov
(za divadelní ochotnický spolek Antonína Marka)

Jaromír H o r á č e k, gymnaz. prof. v.v.
bytem : Sportovní č. 1546, Turnov
(za nejaktivnější kulturně-osvětové pracovníky - pořadatel známých "Barevných střed")

Eva K o r d o v á
bytem : Mašov čp. 19, Turnov
(pracovnice Městské knihovny Ant. Marka - za kulturní frontu města)

Jiří M a š e k, gymnaz. prof.
bytem : ul. 5. května čp. 64, Turnov
(profesor dějepisu a dopisovatel reg. tisku + člen měst. zastupitelstva)

Jitka P e t r u š k o v á
bytem : Károvska čp. 386, Turnov
(odborná pracovnice Okresního muzea Českého ráje v Turnově)

PhDr. Hana M a i e r o v á
bytem : Studentská čp.1607, Turnov
(odborná pracovnice Okresního muzea Českého ráje Turnov - historička)

Vojtěch R o n

bytem : Na humnech čp. 17a, Liberec

(turnovský rodák, znalec historie divadla v naší oblasti, herec, člen činohry Šaldova divadla v Liberci, nyní již důchodce, pečlivý a neúnavný badatel v celé šíři kulturní historie Turnovska)

Karel Š t r i n c l

bytem : ul. 28. října čp. 705, Turnov

(přední kulturně-politický pracovník, nyní navrhovatel a organizátor tzv. Střediska pro volný čas dětí a mládeže + aktivní sportovec a funkcionář)

Miroslav V á v r a, gymnaz. profesor

bytem : Všeň čp. 69

(profesor dějepisu na gymnáziu v T., osvětový pracovník)

První zasedání letopisecké komise, jemuž předsedal kronikář, se však - v důsledku opoždění základních smluvních dokumentů vztahujících se k funkci kronikáře a institutu " Pamětní knihy města Turnova - uskutečnilo až 4. listopadu 1993. Konalo se v Okresním muzeu Českého ráje ve Skálově ulici (čp. 71) - a to z piety k pionýrům muzejních a kronikářských činností, významným turnovským občanům a zakladatelům zdejšího muzea pánům PhDr. J. Šimákovi, universitnímu profesoru Janu Prouskovi, Karlu Kinskému, Janu Knobovi a dalším.

Pro zmíněný časový skluz se opozdil i vlastní sběr dokumentačních materiálů a také vlastní tvorba záznamů o průběhu událostí prvně takto popisovaného roku (1993) po historických událostech po 17. listopadu 1989. Než se mohlo přistoupit k vlastnímu písemnému zpracování roku 1993 pro potřebu této kroniky došlo v průběhu prosince až března /už 1994/ ještě ke třem schůzkám této komise.

O postavení a úloze města Turnova

Město T u r n o v je stále významným centrem přirozeně spádové krajinné oblasti, jež je pro přirozený střed svoje přírodní pŕvaby a množství oblasti kulturně-historických pamětihodností dominující částí turisticky atraktivního území zvaného Č e s k ý r á j . Toto zvláštní postavení, posílněné i velmi výhodnou polohou Turnova na křižovatce frekventovaných dopravních tahů (silničních i železničních) v prostoru přirozeného přechodu rozsáhlé nížiny Středního Pojizeří v prudce se dmoucí kaňonovité území Horního Pojizeří, poskytovalo městu možnosti velkého rozmachu. Přesto mu však dosavadním vývojem a shodami okolností nebylo dopřáno zmíněných předností náležitě využít. Naopak za vlády komunismu Turnov dokonce ztratil pozici centra správního okresu a byl tak násilně donucen hrát roli podřízené komunity. Logicky se proto ihned po historicky převratném listopadu 1989 předpokládalo, že nová svobodná a hlavně demokratická republika tyto zjevné křivdy odstraní a že se Turnovu dostane postavení, jež mu objektivně náleží. V r. 1993 se dokonce - po počátečním přešlapování ve sféře územněsprávní reorganizace státu - zdálo, že se v tomto směru mnohé podaří rychle a lehce napravit...

Patří se v této souvislosti jistě uvést, že Turnov zatím znovu zůstává ve stínu událostí a že se s ním jakoby stále táhne pověstný nedostatek průbojnosti a koncepční odvahy či velkorysosti jeho někdejšího kolektivu radních už z počátku 1. republiky. Ten tehdy na počátku 20. let způsobil, že město nedokázalo přijmout velkorysou nabídku Prahy, aby se Turnov stal sídlem ředitelství Východočeských drah. Přízemností tehdejších svých zástupců Turnov tenkrát přišel o vynikající příležitost dostat se do rodiny měst, jimž odborníci připravovali výhodné podmínky rozvoje. Konšelé zaslepeně dali přednost orientaci na armádu a rozšíření kasáren před možností výstavby oblastního ředitelství státních drah a z toho plynoucích dalekosáhlejších výhod a příjmů. Tuto výhodu tehdy získal prozíravě Hradec Králové, který i na této společenské investici založil hlavně zásluhou svého velkorysého primátora Dr. Ulricha svůj pozdější prudký a mohutný rozmach v

moderní československé město 20. století.

A třeba za 1. republiky městu Turnovu k jeho zvýraznění značně pomohly zejména podnikatelské a umělecké aktivity v oblasti tradičního kamenářství (získávání a zpracovávání drahých kamenů, rozmach šperkařství a různých jeho forem, naprosto ojedinělé postavení jeho odborné šperkařské školy založ. 1883 resp. 1884), ale také ve sféře moderní velkoprodukce květin a školkařství, že se Turnovu nepodařilo dostat do kategorie těch městských center, jež trvale a také provokativně přitahují zájem státních orgánů a jejich finanční zdroje. Navíc období Masarykovy republiky bylo příliš krátké na to, aby se Turnov mohl zvláště svými charakteristickými podnikatelskými aktivitami prosadit i mezi bohatšími městy. Naopak přišel "Mnichov 38" a okleštění republiky. V důsledku záboru českého pohraničí a vyhnání českých obyvatel do "protektorátního" vnitrozemí se doslova přes noc Turnov stal pomalu pětačtyřicetitisícovou aglomerací. V té době dokonce na úrovni Mladé Boleslavi a jistě větší než např. Jičín.

Ještě dost dlouho po r. 1945 platila celá turnovská oblast za přirozený správní celek, potvrzený dlouhými historickými zkušenostmi a také nejlépe tomuto prostoru vyhovující. Přišla však územně správní úprava v duchu ryziho centristického a doktrinářského dirigismu, odpovídajícího komunistické totalitě a jejím mocenským zájmům, aby Turnov jako správní centrum okresu a jeho okolí jako přirozená spádová oblast byly vlastně vymazány z mapy. Bolševická moc si vytvořila k obrazu svému odpovídající organizaci dohlížitelských krajů a okresů. Patnáctitisícový Turnov musel připadnout pod sotva šestitisícové Semily, protože neměl "nahore" jako údajný prototyp "maloburžoasního hnízda" potřebné zastání. Naopak Semilům a tehdy rovněž Liberci a Jablonci n. Nis. - jako "centrum proletariátu a revolučního hnutí" - vydatně též pomáhali jejich rodáci typu Vladimíra Kouckého /tehdejšího šéfredaktora Rudého práva a později tajemníka ÚV KSČ/, Oldřich Pavlovského /rovněž člena ÚV a později vyslance v SSSR/ a Josefa Hamana, který se zejména neslavně projevil v období tzv. normalizace, kdy se stal tajemníkem ÚV. Velkým protivníkem emancipačních snah Turnovských byl tehdy i bolševický ideolog, notorik Václav Kopecký (rodák z Kosmonos), který se osobně "zasloužil" o parcelaci někdejšího turnovského okresu. Speciálně navrhl a tím se i rozhodlo o připojení lokalit kolem Svijanského Újezda, Svijan či Příšovic, dále celého Sychrovka i Českočubuska k nepřirozeně tvořenému okresu Liberec. Tento zábor v prospěch Liberce z historického turnovského okresu byl jednou z náplastí na pocity ukřivdění a omezení Libereckých, když jim současně byl odejmut kraj a město se dostalo do tzv. Severočeského kraje s centrem v Ústí n. L. (Další "náplastí" na liberecké bolesti bylo např. direktivní převedení podniku zahraničního obchodu Skloexport z Prahy do Liberce.) Navíc se i oblast Kopaniny a obcí Frýdštejn, Jenišovice, Bezdečín, Malá Skála s Vranovým atd. "přidělila" územně nejmenšímu okresu ve státě - Jablonci n. Nis. V téže době byl také zrušen dosavadní mnichovohradištský okres a byl připojen k Mladé Boleslavi. Tak se stalo, že geograficky, etnicky, historicky i sociálně jednotná oblast Českého ráje byla naráz roztrhána do tří krajů a pět okresů; Turnov pak byl vyloženě vytlačen na periferii tzv. Východočeského kraje a do přímého sousedství s dalšími dvěma kraji. (Dodnes - bohužel - se tato vnucená pozice vydává za "argument" proti jakékoliv nápravě nenormálností způsobených komunistickou reorganizací státní správy v r. 1960!) Zasazení Turnova do tzv. Východočeského kraje navíc způsobilo, že se jako "cizí" živel v tomto pro něj neorganickém prostoru doslova ztrácel v moři výrazně odlišných zájmů a sfér vlivů. S politiváním nutno konstatovat, že tyto tendence, tento přezíravý či vrchnostenský postoj vůči Turnovu a Turnovsku ze strany i současné exekutivy zmíněných okresních center (Semily, Jablonec či Liberec) přetrvává i v nových poměrech po listopadu 1989.

Rozepisujeme se o těchto kořenech současného nepřirozeného územněsprávního stavu podrobněji, aby při obnovených diskusích o účelnějších formách připravované struktury státní správy i samosprávy, tak živých v průběhu r. 1993, se neztratily ze zřetel všechny vlivy, které v r. 1960 hrály významnou úlohu.

V současném snažení na podporu oprávněných nástroj pomoci požadavků Turnovských velmi důležitou roli stále Turnovu i viditelněji sehrává Sdružení města Českému ráji obcí Český ráj. Tento dobrovolný spolek obcí v prostoru centrální části Českého ráje, který vznikl v červnu 1992 a u jehož zrodu byla mimořádná aktivita Iniciativní skupiny pro rehabilitaci Turnova a Českého ráje,

sdužuje ve chvíli zpracování tohoto kronikářského zápisu 27 (dvacet sedm) měst a vesnic, jež žijí ve spádové sféře Turnova a které také spojují značně blízké zájmy a problémy. K členským obcím tohoto spolku patří: m ě s t a ČESKÝ DUB, ROVENSKO p. Tr., TURNOV A ŽELEZNÝ BROD + o b c e ČTVERÍN, HRUBÁ SKÁLA, JENIŠOVICE, KACANOVY, KARLOVICE, KLOKOČÍ, KOBYLKY, KTOVÁ, LÍŠNÝ, MALÁ SKÁLA, MÍROVÁ p. Koz., OHRAZENICE, PŘEPEŘE, PŘÍŠOVICE, RADOSTNÁ p. Koz., RAKOUSY, SOBĚSLAVICE, SVIJANSKÝ ÚJEZD, TATOBITY, VLASTIBOŘICE, VŠEŇ, VYSKEŘ A ŽDÁREK.

Toto sdružení si jako finanční nástroj svých záměrů vytvořilo současně f o n d zvaný NADACE Nadace "Rozvoj "ROZVOJ ČESKÉHO RÁJE". Radu sdružení tvoří v tomto Českého ráje" období starostové Hrubé Skály (p. Jaroslav Trakal), Karlovic (pí. Vlasta Špačková), Mírové Rada nadace p. Koz. (p. Jaroslav Havlíček), Příšovic (p. Petr Prádl), Rovenska p. Tr.(p. Václav Brunclík), Tatobit (p. Břetislav Mánek), Turnova (p. JUDr. Václav Šolc), Vyskře (p. Přemysl Pelc) a Železného Brodu (p. Jiří Josef). Tento dobrovolný spolek obcí v centrální části Českého ráje od Železného Brodu přes Malou Skálu, Turnov, Hruboskalsko, Podkozákovo až po Svijanský Újezd) a tradičně spřízněných lokalit v Podještědí (Český Dub, Kobylky, Vlastibořice se Soběslavicemi) má vlastní s t a t u t a řídí či spravují jej řádně volené orgány. Správní orgán sdružení tvoří jeho předseda Dr. Václav Šolc, místopředseda - Břetislav Mánek a jednatel - Václav Jenšovský; první dva jmenovaní jsou vybaveni rovněž podpisovým právem i pro potřeby nadace.

V rámci Sdružení měst a obcí Český ráj se při ideovém a organizačním zajištění Iniciativní skupinou pro rehabilitaci Turnova a Českého ráje uskutečnilo několik velmi potřebných seminářů pro představitele okolních obcí. Zatím poslední seminář, jehož téma se zaměřilo na problematiku "Projekt obnovy vesnice", se uskutečnil 13. března v Kulturním domě v Pěnčíně u Turnova. Finanční a odbornou stránku akce zajišťovala Nadace Friedricha Naumanna (liberálně-demokratická) ze SRN, resp. z její pražské kanceláře, vedené tehdy turnovským rodákem Dr. Borkem Severou.

Sdružení měst a obcí Český ráj, ve kterém významné postavení zaujímá naše město Turnov, se v rámci svých integrujících snah zaměřilo v počáteční fázi zejména / též za pomoci zmíněné n a d a c e! / na podporu cestovního ruchu , resp. Podpora na tvorbu jeho nezbytného zázemí, na vytváření cest. ruchu ideálních podmínek (infrastruktury) jeho efektivního rozmachu. Koncepce Sdružení i záměry nadace pochopitelně stavějí na atraktivnosti přírodních půvabů českorajské přírody a na početném souboru místních pamětihodností, které tu současníkům zanechaly předcházející generace. Toto bohatství , bude-li s rozmyslem a velmi citlivě, hluboce kulturně všemi členskými obcemi využíváno a rozmnožováno, může se pro oblast Turnovska, Železnobrodsko, Podkozákovo i celého Podještědí stát zdrojem trvale zajišťované životní úrovně zdejšího obyvatelstva. To byl též hlavní důvod, proč Sdružení měst a obcí vstoupilo jako celek v průběhu r. 1993 do nově se tvořící organizace pro cestovní ruch v širší oblasti Podkrkonoší a Českého ráje - zvané KORIDOR, s.r.o. (se zatím sídlem v Hořicích). Spojení těchto tendencí má pomoci k propojení členských obcí a jejich středisek informačním systémem pro cestovní ruch - na bázi počítačového systému Amadeus /s vynikající informační základnou v celé západní Evropě, resp. celém světě/. Sdružení měst a obcí Český ráj usiluje o integrující koncepci takového zaměření v celé oblasti už delší čas. Tyto snahy však narážejí na finanční omezenost obcí a trvalou absenci vlastní koncepce města Turnova a jeho rozvoje. Navíc jedním z místních (dost zakořeněných) neduhů je až nezdravý individualismus jednotlivých institucí či organizací a přetrvávající snaha jít za "svými cíli" spíše po "vlastní linii" než v koncepčně řízeném a harmonicky spolupracujícím "houfu". Lze to doložit - dle našeho názoru- zbytečnou existencí d v o u nadací téměř se stejným zaměřením (Nadace "Rozvoj Českého ráje", jež vznikla jako produkt právě integrujících snah zejména pro potřeby rozvoje celé oblasti i Turnova v ní a vedle toho Nadace "Fond Českého ráje" - jako výraz speciálních a samostatných snah jejího zřizovatele ,sekretariátu Chráněné krajinné oblasti Český ráj ve Dvořákově ulici, výhradně pro řešení problematiky životního prostředí či ekologie v prostoru vymezeném pouze zmíněnou CHKO). Avšak nejen to : i další instituce dosud málo inklinují ke vzájemné spolupráci /ve prospěch Turnov a jeho okolí/. V této souvislosti jistě třeba vzpomenout turistického oddílu místního Sokola (odnože Klubu českých turistů), dalších sportovních

subjektů /zaměřených příliš úzce/, ale i některých podnikatelských firem, které přímo těží z přitažlivosti Českého ráje a jeho tradic či předností (sem nutno zahrnout nejen např. firmy orientující se na různé sporty a jejich technické vybavení - sportovní prodejny, ale i řadu různých fit-center, hotelů a restaurací a také kulturních podniků, kupř. Kniha Českého ráje, apod.). Dosud se rovněž neseťkaly s úspěchem snahy využít v tomto směru i jednu z nejdůležitějších profesionálních sfér, přímo charakterizující tento kraj a speciálně samotné město Turnov -jednotlivce i firmy z řad kamenářů, zpracovatelů drahých kamenů, brusičů, šperkařů, zlatníků etc.(Došlo sice k několika schůzkám turnovských brusičů /iniciovali manželé Malinkovovi z Durychova/, jež měly připravit půdu pro vznik cechu brusičského, ale tyto snahy zatím vyzněly do prázdna.)

To je také hlavní důvod, proč se např. Nadace "Rozvoj Českého ráje" stylizuje též do funkce vydavatele různých propagačních publikací či brožur v Turnovsku a Českém ráji, map či plánek, turistických průvodců apod. V r. 1993 vyšel pod její redakcí průvodce "ČESKÝ RÁJ je tu PRO VÁS" (kromě základní verze české též anglicky a německy) a mapa/plán města Turnova a Českého ráje, vše rovněž za sponzorské pomoci řady místních i regionálních firem, v případě mapy velké pomoci MěÚ Turnov). Koncem roku byl pak zpracován a schválen podrobný ediční program i pro léta 1994-95.

Cestovní ruch se vším, co k němu patří, je zřejmě dominantním ekonomickým fenoménem Turnova, Turnovska i celého Českého ráje, na jehož promyšlené koncepci by asi měla stát i budoucnost našeho města. Prozatím však v tomto směru srdci Českého ráje mnohé chybí : zejména je to nedostatek vhodných ubytovacích kapacit a sekundujících služeb, včetně solidní hromadné osobní dopravy. Také několik kdysi atraktivních objektů dále v tomto roce chátralo /hotel Kazaň, hotel Modrá hvězda; hotelu Slávie (jež patří městu) chybí odpovídající centrální vytápění, atd./ .Velkým nedostatkem je přetrvávající absence početnější nabídky čerpacích stanic pohonných hmot - Turnov by jistě měl kromě Kyselovska mít takové stanice ještě alespoň na výpadovce ku Praze a k Železnému Brodu.

Tolik jen k nejdůležitějším aspektům, jež velmi citelně ovlivňují pozici Turnova v daném prostoru a tvoří jeho regionální autoritu, tedy i možnosti a podmínky jeho energičtějšího rozvoje.

#Politická stanoviska k připravované reformě územní# Postoje volených

#organizace i správy státu# : orgánů a polit. subjektů v Diskuse o územně-správním uspořádání (ÚSU) v Turnově k při- českém státě byla od počátku letošního roku velmi pravovaně ÚSU čilá a dramatická. V tomto kontextu se stala navýsost aktuální otázka důstojného postavení našeho města v budoucí uvažované územně-správní struktuře. Je tu - pokud jde speciálně o Turnov a jeho okolí - vskutku co napravovat !

Snahy po odstranění velkých křivd spáchaných na Turnovu a jeho spádovém území v r. 1960 prakticky nikdy nezmizely. Byly pouze za totality na dost dlouhé období násilně potlačovány. Okamžité se však s velkou intenzitou projevíly v letech 1967-1969 a pak už přímo eruptivně znovu ihned na konci roku 1989 a na začátku roku následujícího. Vzpomeňme pro oživení paměti alespoň některé z nejmýlnějších tehdejších občanských projevů :

Na popud mnoha místních občanů (avšak i nadšenců z okolí !) vydává 31. ledna 1990 tehdejší Koordinační centrum OF v Turnově prohlášení, ve kterém se uvádí "...aby při novém územním uspořádání Československa byl zřízen samostatný správní celek Český ráj s řídicími orgány v Turnově." Tento celek měl - dle autorů - zahrnout tradiční turnovskou spádovou oblast, tj. včetně Hruboskalska, Troskovicka, celého Podkozákovska /na čele s Rovenskem p. Tr./, Maloskalska, Frýdštejska, Sychrovska a Příšovicka.

Tento rozumný návrh však brzo narazil na opětovně nechápavé postoje i některých po listopadu 1989 nově kooptovaných zástupců dosavadních okresních měst (sic !). Tyto protitlaky začaly zesilovat, dovolávaly se "rozumnosti" či "realismu" a v podstatě se snažily uchovat doposud "dobyté pozice". Proto počátkem r. 1991 vystupuje na podporu zpochybňovaných požadavků Turnovských nová síla tzv. Iniciativní skupina pro rehabilitaci Turnova a Českého ráje (založena 21. 2.1991). Požaduje návrat sídla okresu pro Turnov, navrhuje vyhlásit širokou občanskou anketu, která by dala otevřeněji nahlédnout do představ občanstva, doporučuje zainteresovat na těchto snahách

další, taktéž v r. 1960 odstavená města (Mnichovo Hradiště, Železný Brod, Český Dub), získat podporu většiny okolních obcí a zvláště zahájit soustředěnou vysvětlovací i informující práci směrem k vládě, parlamentům a jednotlivým poslancům z našeho regionu. Skupina pro budoucno zásadně odmítá jakoukoliv podřízenost Turnovska Semilům a logicky nesouhlasí s byrokratickou orientací naší oblasti na tzv. Východočeský /hradecký/ kraj. Hlavně však - v duchu liberálních zásad - požaduje tvorbu jakékoliv nové územní organizace a správy zásadně odspodu - tj. od občana, obce, sdružení obcí, oblastí atd. ... Jinak řečeno : předpokládá postupné přenášení důrazu na občanskou samosprávu ve všech rovinách ÚSU a trvalé snižování byrokracie. Nakonec se v Turnově podařily dvě mírně odlišné varianty emancipačních snah Turnovských natolik sladit, že 22. dubna 1991 mohl starosta odeslat z rozhodnutí městského zastupitelstva písemné stanovisko k rukám předsedkyně České národní rady, Požadavek na tehdejšího předsedy vlády ČR a jejího ministra znovuvytvoření vnitra, jímž se požaduje vytvoření okresu Turnov,# okresu Turnov resp. zvýraznění celé oblasti Český ráj.

Tolik k oživení paměti. Od té doby však došlo k mnoha převratným změnám : k 31. 12.1992 zaniklo Československo a dne 1. ledna 1993 vstoupil na evropskou scénu samostatný č e s k ý s t á t s novou ústavou. Ta obecně deklaruje v organizační struktuře země vedle státní moci (obecní, místní, okresní, obvodní úřady) rovněž občanskou samosprávu a potřebu tzv. vyšších správních celků (krajů, zemí, regionů, oblastí). Je přitom zákonité, že dosavadní exekutiva, resp. správní orgány či výkonná moc v úrovni zejména současných okresů v maximálně možné míře obhájuje zatímní stav a používá různých prostředků, včetně často i vyloženě populistických "argumentů" (zvláště, jde-li o znevážení tendencí a návrhů vedoucích k posilování demokratičnosti této moci).

V průběhu r. 1993 se také v Turnově třibily Názory místní názory občanů na problematiku nového ÚSU. politické Vyslovovaly se k němu i jiné instituce, včetně reprezentace politických stran a jejich místních odnoží, organizací či klubů. Nebude v tomto směru nezajímavé ocitovat z několika oficiálních dokumentů těchto místních organizací některých politických subjektů. Své postoje k těmto otázkám v průběhu r. 1993 formulovaly zkráceně takto :

1/ # Skupina stran pravého politického zaměření

(Klub pravicových stran = ODA, Konzervativní strana, KDÚ-ČSL, KAN a /jako pozorovatel/ Konfederace politických vězňů) - dne 4.3.1993 ve stanovisku pro Komisi pro ÚSU českého Parlamentu m.j. uvedla, že za komunistické vlády došlo k řadě případů vyloženého porušení zásady, aby veřejná správa byla co nejbližší občanovi, a kdy administrativní struktura státu dokonce zcela ignorovala požadavek přirozené spádovosti a priority národohospodářských či demografických hledisek daných území. Stanovisko pak pokračovalo: ..."Došlo k tomu v době totality zrušením turnovského okresu, vyčleněním města Turnova na periferii tří krajů a roztrháním přirozené historické a demograficky jednotné oblasti Český ráj do pěti okresů...Zájem na zachování současného stavu, nanejvýš s menšími kosmetickými úpravami, mají jen síly včerejška, které si v něm vybudovaly hustou a dobře provázanou síť svých mocenských nástrojů." Dále zmíněné prohlášení vysoce hodnotí vznik Sdružení měst a obcí Český ráj (včetně jeho n a d a c e) a dokončuje : "...opakem neblaze proslulého centrismu by měla být optimální dislokace veřejnoprávních institucí po celém uvažovaném území na přechodu z mladoboleslavské pánve do podhorských a horských oblastí Krkonoš a Jizerských hor."

2/ # Místní skupina ODS Turnov# zase sdělila :

"a) Na úrovni MS ODS a OR ODS byla navázána neformální spolupráce s ODS Liberec - jako příprava pro vznik většího regionu, do kterého by Turnov včetně celého okresu Semily měl zájem vstoupit. ...V rámci uvažovaného regionu by se Turnovu jako přirozenému centru Českého ráje dostalo postavení, které mu vždy náleželo..."

b) V květnu 1993 byla uspořádána beseda s místopředsedou Parlamentu ČR p. Dr. Vlachem, kde byly diskutovány mj. právě problémy ÚSU a také Turnova. Byla škoda, že jen velice málo starostů okolních obcí se účastnilo tohoto setkání,...

c) Při říjnovém setkání s místopředsedou vlády ČR a ministrem dopravy Dr. J. Stráským opět byly tyto otázky otevřeny. Tu se názor MS ODS ztotožnil s jeho představou - tj. vytváření spíše nových m a l ý c h okresů (včetně samosprávy na jejich úrovni) s tím, že se odmítá jakákoliv reminiscence na bývalé kraje. V tomto duchu byl starosta Dr. V. Šolc vyzván, aby zpracoval vlastní rozbor s návrhy, na jejichž základě by Turnov "získal postavení, které mu náleží".

3/ # Místní klub ODA# koncem r. 1993 zpracoval taktéž ucelené stanovisko k této záležitosti, ústně bylo tlumočeno dne 22. listopadu za účasti představitelů ODA (pánů Dr. K. Ledvinky, Daniela Kroupy a Dr. L. Kudláčka), aby o něco později bylo předáno i písemnou formou. V něm se pravilo : "Členové místního klubu ODA v Turnově se nespokojují s výrokem premiéra v. Klause, že nové územně-správní uspořádání České republiky nesmí stát poplatníky ani haléř, poněvadž zastávají názor, že by nové ÚSU mělo snížit náklady státu na přebujelou administrativu o stovky milionů korun. MK ODA v Turnově je pro vytvoření jediného mezičlánku mezi obcemi a státem v podobě regionů větších, než jsou nynější okresy a menších, než byly dřívější kraje. Ve vakuu mezi Libercem a Hradcem Králové by se měl Turnov stát přirozeným centrem regionu Český ráj - a to za předpokladu účelné a spravedlivé dislokace regionálních institucí mezi všechna střediska spádových oblastí tohoto regionu."

Zdá se však, že tyto pro optimistickou MZ a záležitosti budoucnost samotného města Turnova a jeho ÚSÚ- včetně no- nejbližšího okolí tak důležité otázky ponechávají vého postavení dost početnou část občanů města a - bohužel - i Turnova jejich některé volené zástupce chladnými. Ze zápisů městského zastupitelstva vysvítá, že problematikou ÚSU se zcela samostatně /nikoliv však podrobně/ toto shromáždění městských poslanců zabývalo pouze za celý rok dvakrát. /Dne 4.3.1993 pověřilo měst. radu, aby zpracovala stanovisko na podporu opětovného vytvoření okresu Turnov. O pár týdnů později (25.3.1993) už informuje starosta města o odpovědi místopředsedy Poslanecké sněmovny ČR Dr. J. Vlacha na zmíněný přípis. Jeho odpověď je však neurčitá. Tot' po oficiální linii městských volených zástupců za celý rok vše./

V této souvislosti je vhodné konstatovat, že zájem veřejnosti o obecné (veřejné) záležitosti, usuzujeme-li se z velmi nízké účasti občanů na jednotlivých zasedáních MZ, byl i v r. 1993 nízký. Života ve městě nedostatečně znalý pozorovatel by mohl usuzovat, že lidé mají "přednější" zájmy, výrazně ovlivněné prudkými celospolečenskými změnami /privatizace, podnikatelské prostředí, sociální dopady, bezpečnost občanů atd./.

Postačilo však uspořádat jen něco málo veřejných shromáždění s předními politickými veličinami ve státě - a okamžitě se prokázalo, že lidé zájem mají výrazný. Chtějí však být trvale a co nejpodrobněji informováni a vlastně dávají najevo, že mají svoji představu, jak by měli být vtahováni do politiky. Předpokládá to ovšem především, aby sami měs t ští poslanci těmito problémy intenzívně žili - v zájmu města - trvale se radili s voliči, provokovali jejich zájem, soustavně se jich dotazovali na názory i představy a - případně - i na formy i možnosti jejich pomoci, když se ukazuje nutnost. Z postojů některých členů MZ k náležitostem ÚSU a místa Turnova v jeho struktuře však často vyplývá, jako by se nevědělo, že čím významnější pozice Turnov získá na nové mapě správního uspořádání státu, tím úspěšnější budeme všichni při řešení mnoha životně důležitých otázek i požadavků Turnova (např. problematika dopravy, investice do rozvoje infrastruktury pro cestovní ruch včetně dostatečných zásob kvalitní pitné vody pro město i celé spádové okolí, záležitosti moderních telekomunikačních spojů etc.).

Přes jistý (avšak závažný) útlum či menší Město se aktivitu v této sféře (tj. v úsilí o získání co dynamicky nejvýhodnější pozice Turnova už v samotném období mění příprav nových řešení ÚSU státu) dosáhlo město Turnov i v r. 1993 nepopíratelného pokroku. Navíc zcela viditelného. V prvé řadě je to patrné na sídle centra správy města - #na městské radnic#i, která doznala na přelomu let

1992-1993 generální přestavbu (vnitřní) a opravu či úpravu (vnější = střechy, fasády i řešení centrálního vchodu atd.).

Městská exekutiva v případě celého radničního areálu našla - ač silně omezována trvalým nedostatkem finančních prostředků - lukrativní cestu řešení. Byla uzavřena smlouva s Investiční bankou, a.s. o bezplatném pronájmu významné části prostor radnice (bývalá solnice, pozdější místnosti a kanceláře městské policie, sklady apod.) na 33 let pro potřeby této banky v Turnově. Řečeno pragmaticky : za možnost třiatřicetiletého využívání části budovy zmíněná banka financovala uvedenou rekonstrukci. K radosti "otců města" i většiny občanů. Samozřejmě těch, kteří mu přejí vše dobré, protože je mají rádi. A kteří si také přejí, aby Turnov měl relativně co nejdříve vkusně a urbanisticky na výši zejména právě celý prostor historického náměstí. A třeba, že se i tu ozvaly ojedinělé hlasy přízemně orientovaných kritiků (jako např. že "magistrát více myslí na sebe a na úřednictvo než na potřeby občanů"), nelze než se zadostiučiněním tento počín uvítat. Mohou být sice - možná i oprávněně - připomínky kupř. k architektonickému řešení zvláště vstupní části do radnice z Dvořákovy ulice (např. použití technicky příliš strohých, modernistických prvků - oken a dveří, kombinace ocelových rámců se sklem). To však nic nemění na skutečnosti, že klasickému čtverci symbolického turnovského náměstí Českého ráje se dostalo - vedle historizujícího areálu Františkánského kláštera s kostelem a dnes už charakteristické stavby secesní spořitelny - dalšího, tolik potřebného impulsu, avšak též uklidňujícího opěrného bodu k tolik potřebné rekonstrukci celého tohoto jádra města. Nyní asi půjde o to, aby se v relativně velmi krátkém čase podařilo zároveň urbanisticky a též pragmaticky účelně vyřešit zbytek jižní fronty náměstí a levé i pravé strany budovy spořitelny v jeho severní linii...

Ovšem, nejen změnou či přestavbou radnice se může město Turnov v tomto roce - pokud jde o jeho vzhled - pochlubit ! Snad nejcitlivěji mnoho velkých změn, které v organismu města probíhaly a stále probíhají, postihl zápis v kronice Spolku rodáků a přátel Turnova v r. 1993, jehož autorem je klubový kronikář p. Miroslav Haken. Ten se zájmem sobě vlastním i s osobním úhlem pohledu napsal :

"Snad se nad těmito řádky víc zamyslí příští Jak viděl generace, pro které jsou kroniky především určeny. proměnu tváře Kronikář píše, jak vidí, a je to jen jeho názor. Tak jsem se tuhle sebral a podnikl cestu ke Spolku rodáků a přátel

Celkem jsem byl mile překvapen. Co domů je města opraveno - a to nejen domy obchodní. Dokonce už i některé ulice svítí novotou skoro celé. Jako třeba ul. 5.května, Hluboká, Sobotecká, Nádražní - hlavně od Kudrnáčových hodin k nádraží. A stojím na tolik diskutované křižovatce : určitě asi byla potřeba. Ta dělí Turnov a - myslím - zatím změnila celé město. Vybudovaným průtahem se z dřívější rušné ulice / Palackého/ stala - snad prozatím ! - zóna městského ticha a klidu. Dost to tu kazí Bonhardův dům - ale už i ten se konečně začal přestavovat! Majitelé "Modré hvězdy" si asi řekli : Když klid, tak klid ! A vzorně tuto zásadu dodržují, ač slibovali hory, doly. U Šefrů - to je ale paráda ! Podnikatelská firma Kousal restaurovala tento dům a výsledkem je ozdoba tohoto smutného kouta Turnova... Od velkého mostu k malému doznaly změny jen drobné obchody, jinak domy - zatím - beze změny. Známy Knopův dům (čp. 192), kde žilo tolik slavných Turnováků pracujících zejména v kultuře, je také prozatím v klidu. Dům stále chátrá, ale dozvídáme se, že jej koupila už Komerční banka. A tak příští rok snad uvidíme...

Ale teď už vlastně začíná ten klasický Turnov jak jej známe - skoro v každém domě pěkný obchod, jen u hotelu Kazaň jsem nepochopil záměr podnikatelů... A už jsme na Trávnících. Jak jsou dnes živé a kupodivu docela v pořádku ! Pouze to staré kino mě trochu trápí. Nepochopím , proč je nelze opravit; taková pěkná budova, i sál uvnitř !

Turnov přece - kromě divadla, které je jeho chloubou, nemá žádný druhý společenský sál uprostřed města ! Nemluvím o Střelnici - ta už dávno není společenským centrem! A co na rohu dům Müllerů ? Chloubou každého města jsou ulice, domy a obchody. Chloubou domů a obchodů pak zejména výkladní skříně, jejich styk s procházející veřejností. Proč se tedy zazdívají výkladní skříně do hlavní ulice? Rád se pracovníkům z odboru výstavby městského úřadu omluvím, jestli nemám pravdu...

A už jsme v obchodním středu města. Tady by neškodilo více zeleně Má tu končit úsek klidu, "pěší

zóna", ale opak je pravdou. Napadají mne dvě světová jména: Perský trh nebo Reperbahn ? Jsem jen řadový občan Turnova, ale nepochopím a snad i trochu odmítám, co se tu zatím děje. Turnov zase není tak hezké město, aby mu nevadilo toto parkoviště s hrůznou směsicí tvarů a barev plechových aut a všech možných tržních stánků různých národů i různé kvality zboží. Je to jistě paradox : o pár metrů dál, za starým kinem je krásné a prostorné parkoviště, v té době (a vlastně téměř stále!) prázdné. Inu, je dost možné, že moje kritické vidění je příliš ostré, protože...

...protože začíná Hluboká ulice. A ta je moc hezká, taková romantická - už snad tím, že je opravdu hluboká a taky do kopce. To se bohudík (!) - nedá změnit. Po levé i pravé straně jeden obchod za druhým; výklady nabitě zbožím, vesměs kvalitním. A ty výklady i firmy svítí dlouho do noci. /A pak opozice tvrdí, že se nic nemění, že se nic neděje k lepšímu! Ovšem, že se děje! Dokonce příliš rychle. Tak rychle, že jsme si také příliš rychle zvykli na to, co nám ještě včera scházelo! /V poutavě pestré směsici barev je opravdu na co koukat. A dokonce se nám i často mění samy obchody - ku prospěchu města. A to i - jak vidět - nikomu nevadí!

STOP ! Jsme na náměstí . Tak nevím, jdu tiše, pokloním se před dominantní radnicí, Agrobankou, klášterem a spořitelnou, povzdechnu nad "Achátem", se kterým by se snad mělo něco dělat a kroutím hlavou nad čtyřmi zříceninami baráků v jednom i prostějším koutě rynku. Rozmrzelý stojím před zavřenými dveřmi restaurace Belgický dvůr a pozorují vznikající lešení na Korunním princí. Majitelé Korunního prince jakoby měli příliš mnoho peněz, když si mohou dovolit během dvou let již třetí takovou přestavbu...

Zato ulice 5.května je skoro "v cajku". Co barák to nákladná investice a přitom jejich vlastníky jsou vlastně sami drobní živnostníci - poplatníci. Hluboce před nimi smekám.

A jsem na "Havličáku": budova textilu a "elektro" - akciová společnost, jinak není patrná žádná změna. Avšak - vida ! Naproti Dialog - Kleopatra. I když tahle firma začala brzo po listopadu 1989 s mnoha miliony, najednou velké ticho ! A barva na téměř nové fasádě prýská až hrůza ...

Také na Havlíčkově náměstí se staví : Za každého počasí tu roste moderní budova České pojišťovny. Prý v ní bude navíc další bankovní ústav a - snad - ještě něco...To se nám ovšem líbí. (Škoda jen, že při výkopových pracích se zprvu zapomnělo na závažnost tohoto prostoru z archeologického či historického hlediska! První zásahy bagru se totiž spustily, aniž se vzala na vědomí ustanovení zákona o státní památkové péči a fakt, že staveniště se nachází v památkové zóně, vymezené 17. října 1990 na základě vyhl. č. 69/88 Sb. Archeologové ve dnech 14. - 20. července se pokusili mnohé napravit, ale - zřejmě - ke škodě kulturně-historické povahy už pravděpodobně došlo...)

Inu , tohle asi necháme mladým, my - prý- chceme jen k a š n u ... Samozřejmě, že to není pravda; chtěli bychom nejen kašnu, ale i lázně a zimní stadion...

Ale rád se vracím ke své staré lásce : Skálově ulici. Tady jsem se narodil, dokonce ještě v pravém smyslu slova d o m a. Hned v sousedství stojí dnes už památná Šimáková vila. Taky by potřebovala nějaký ten kbelík barvy a cementu. - Někdejší soudní budova je už skoro rekonstruovaná.

Jen ta restaurace "U Patočků" by asi chtěla obnovit. Co tomu říkáte , studenti turnovští ?

A jdu dál, tady už samá "paráda" , podle mne asi nejpůsobivější kout Turnova. Mnoho zeleně, pomníky, příští rok "přibude" ještě profesor Pekař, dále letní kino, parky, výstavné budovy s dominantou chlapecké školy.Celý ten zelený kout jakoby končil městskou knihovnou a seskupením vkusně opravených činžovních domů rodiny Hrazdirů,Švorců či Koubusů. Otáčím se - vždyť jsem patriot : avšak ta transformační stanice u Japplovy vily - to snad nikoliv! Co tomu říkáte, Miroslave Tyrši ?!

Inu Turnováky čeká ještě strašně mnoho práce. A co d u š e Turnováka ? Snad i to za nás vyřeší čas...

Tolik tedy zápis pana M. Hakena

X X X X X

Pan Haken připomněl též d u š i Turnováků. Stav turnov. Proto se sluší na tomto místě uvést několik obyvatelstva základních čísel o p r o f i l u jeho občanů. k 30.II.1993

K 30. listopadu 1993 počítač uvedl, že Turnov je p a t n á c t i t i s í c o v é město, jehož demografické znaky jsou daleko spíše optimistické. K uvedenému datu žilo v Turnově 7.546 žen a 6.970 mužů (přesněji : obyvatel ženského či mužského pohlaví). Nejpočetněji byla zastoupena věková kategorie čtyřicátníků (2.240 osob), dále pak dvacetiletých (2.168), mládeže od 10 do 19 let (2.033), a dalších. Ostatní skupiny občanů našeho města charakterizuje toto pořadí : nejmladších občánků bylo 1.791, na 5.místě v pořadí se "umístili" třicátníci či třicátnice, občanů mezi 50. až 59. rokem života v té době u nás žilo 1.731, šedesátníků bylo 1.581, sedmdesátníků 788. osmdesátníků 407 a dokonce v té chvíli ještě mezi Turnovskými žilo na 37 občanů starších 90 let a jedna občanka více než stoletá (p.Marie Rodová, nar. 27.4.1891, bytem Turnov, Komenského 731). Ovšem, tato strohá čísla vypovídají jen o V turistické počtech s t á l ý c h obyvatel. Jenže Turnov je sezoně však srdcem turisticky velmi atraktivní oblasti a z počty lidí v těchto důvodů se stavy , dané počty "domorodců", v Turnově i okolí turistické sezoně výrazně zvyšují.Tvrdí se, že rapidně přesné údaje o skutečném množství procházejících, vzrůstají příjíždějících nebo i přechodně pobývajících turistů (návštěvníků) města i jeho okolí lze jen dost obtížně zjistit. Tož, pohleďme do malé statistiky, kterou si vede jedna z nejčilejších a nejaktivnějších cestovních kancelář v Turnově - firma Čechotour (p. G. Muller a spol). Údaje této firmy jsou o to zajímavější, že tato "cestovka" se především stará o tzv. aktivní cestovní ruch: o příliv zahraničních /i tuzemských/ návštěvníků sem k nám do Českého ráje a Turnovska. (#Aktivní# je tento druh turistiky či cestování z toho důvodu, že k nám přivádí hosty, kteří zde, v našem prostoru utrácejí své finance /zvláště cizí měny!/. Tedy jedná se o efektivní přísun valutových prostředků, zatím co tzv. pasivní# cestovní ruch tyto devizy odčerpává /naši lidé jezdí do zahraničí!/.)

Jen za 1. pololetí 1993 využilo služeb CK Čechotour v prostoru Turnovska a Českého ráje na 2.100 návštěvníků. Největší počet z nich se soustředil na období duben - červen /přes 88 %/, valná část z nich přijela ve skupinách autobusy či auty (pouze 10,7 % z nich k nám zavítalo jednotlivě) a prakticky všichni se - díky patřičné propagaci našeho kraje v daných zahraničních oblastech - zajímali o poznávání krás Českého ráje.Průměrný výdaj těchto návštěvníků Turnovska lze stanovit cifrou 80 DM na osobu a den. Zároveň valná jejich část pocházela z Německa (hlavně z oblasti Drážďan a Lipska, jistý počet rovněž z prostoru Berlína).-- tolik vypovídají statistické údaje pouze j e d n é zdejší cestovní kanceláře!

/Pro úplnost snad je vhodné ještě doplnit, že za c e l ý rok 1993 navštívilo Turnov a Český ráj zásluhou pouze této cestovní kanceláře na 3.700 zahraničních hostů-turistů!/ Uvědomíme-li si, že minimálně stejné množství návštěvníků krátkodobých a s delšími pobyty jistě reprezentují jiné aktivity (dalších místních i "záhoranských" podnikatelských subjektů, jež se nějak cestovním ruchem rovněž živí - hotely, motely, autokempinky, cestovky,ale i početná řada pronajímatelů soukromých vilek, domků, penzionů atd.), pak můžeme s klidným svědomím konstatovat, že v turistické sezoně Turnov sám jistě počty svých stálých občanů zvyšuje minimálně o 50 %. (Však také o takových aktivitách by město mělo mít prvotřídní informace - zejména prostřednictvím svého živnostenského úřadu a kontrolního útvaru městského úřadu.)

Vše úzce se vším souvisí. Tato prastará pravda Podnikatelské je dokumentovatelná i na hospodářských aktivitách# aktivity-aneb: a činnostech různých podniků, družstev, stav průmyslové podnikatelských uskupení, jednotlivců či sdružení výroby,řemesel v celém městě i jeho nejbližším okolí. Turnov a nevýrobních zcela programově a rozumně koncipuje svoji další činností... existenci a rozvoj na své ideální poloze - v samém centru krásné oblasti /Českého ráje/. #Struktura místního průmyslu# vycházela už dávno v minulosti z tradičního zpracování drahých kamenů či jejich imitací. Jednalo se tu proto vždy zejména o průmysl lehký.# A Turnov byl vždy rovněž obchodní křižovatkou#. To mu ovšem také -bohudíky- zachovalo ráz města zeleně, bezprostředního styku či prolínání s okolní přírodou a s půvabným krajem. Turnov tedy nikdy nebyl městským šperkem, či šperkem mezi městy, ale byl a je stále potenciálním centrem průmyslu a řemesel špekařských krás a hodnot. Tyto velké přednosti ve spojení s citlivě a chytře organizovaným a využívaným cestovním ruchem, ve kterém by Turnov v tomto prostoru nikdy však neměl hrát jen druhořadé housle, si - doufejme - začínají uvědomovat všichni "otcové města" a také valná část skutečných

podnikatelských firem. Tento trend se prosadil v r. 1992, v r. 1993 zesílil a držíme palce, aby soustředěnou vitalitou a ještě energičtěji pokračoval dál ...

Za vlády komunismu, který programově nepřál živnostenskému podnikání, klasickému obchodu a potažmo ani skutečným s l u ž b á m , se podařilo většinu podnikatelských iniciativ ve městě potlačit. Výstavbou např. podniků typu Šroubárny, Sklostroj apod. se pod hesly o rozhodujícím významu strojírenského odvětví pro ekonomický rozvoj státu /jehož hlavní motivací byl základ v těžkém průmyslu jako zajišťovateli vojenské výzbroje!/ prosadil i v Turnově tzv. střední průmysl, k jehož obrazu byla kumulována i výroba ještě včera vesměs řemeslná či představovaná malými podniky - a to ve formě např. podniku DIAS, PRECIOSA, výrobní družstvo GRANÁT apod. Dokonce i výzkumně-zpracovatelský subjekt -Monokrystaly -byl tak postupně koncipován a orientován na "strategickou" výrobu. Rozhodující váha však i nadále v Turnově ležela na monopolně strukturovaných vyloženě socialistických podnicích - jako byly Pramen, Jednota, Obuv, Ovoce a zelenina, Textil apod.

Vývoj po r. 1989 šel vskutku radikálními změnami vpřed. V r. 1991 bylo v Turnově evidováno 7.998 ekonomicky aktivních obyvatel. Z tohoto počtu v zemědělství a lesnictví# pracovalo 558 občanů /7%/, ve #stavebnictví# 458 /5,7%/, #v dopravě a spojových službách# 665 /8,3%/, #v obchodě# 583 (7,3%), #ve školství a kultuře, zdravotnictví a v oblasti sociální péče# 940 (11,7%), konečně v průmyslu# 3.792 občanů (47,4%) a v řadě jiných#, nezjištěných oborech či družích zaměstnání se vyskytovalo na 1.002 obyvatel (12,5%). Údaje o dalších letech a zejména o vývoji jednotlivých odvětví či oborů hovoří jednoznačně o mohutném rozmachu zejména již soukromopodnikatelských aktivit - a to jak přímo ve výrobě, tak v obchodu či v širokých oblastech a možnostech služeb. V r. 1991 např. měl Turnov 48 společností s ručením omezeným, v r. 1993 jich už existovalo 190. A jak rostl počet např. veřejně-obchodních společností nebo akciových společností (v r. 1991 prvních bylo 8, o dva roky později už 11; akciových společností vzniklo v r. 1991 sedm, aby v r. 1993 už jich bylo d e v ě t), tak recipročně klesal stav státních podniků (1991= 14, 1992 = 10, 1993 = 6, což představuje víc jak 60 % úbytku).#Podnikajících osob# evidovali v Turnově v r. 1991 - 3.739, v r. 1992 už 4.124 a v r. 1993 dokonce 4.523.

Nebývalá aktivita se projevila v počátku Rovněž devadesátých let také v Turnově ve finanční bankovní oblasti a v poskytování peněžních kapitálových prochází služeb. Z bývalé Státní banky československé se renesancí zprvu transformovala Komerční banka (v Turnově však -bohužel- pouze s expoziturou semilské okresní centrály!), jako jednatelství regionální pobočky Agrobanky sídlí zde také na náměstí Českého ráje (v přímém sousedství radnice) provozovna této finanční instituce a přímo v budově městské radnice /jako vzpomenu v souvislosti s rekonstrukcí této budovy výše/ zapustila své kořeny pobočka významné Investiční banky a.s. Ta, (jak jsme se dozvěděli na sklonku roku) v nejbližší době splyne s Poštovní bankou v jeden subjekt. Lze tedy z této strany jistě očekávat pomoc při reprezentativnějším a samostatnějším umístění turnovského poštovního úřadu, který by perspektivně měl mít v centru města vlastní, moderní budovu. Takovou péči o tyto druhy služeb občanstvu a široké veřejnosti v městě - centru cestovního ruchu - nutno jen důrazně požadovat...

O dynamickém rozmachu klasické obchodní Služby - činnosti jako jedné z nejdůležitějších služby... s l u ž e b veřejnosti by se za první tři léta po "sametové" revoluci mohlo napsat samostatné pojednání. Jejich erupce byla v Turnově udivující. O tom, jak se v krátké době zcela diametrálně změnila tvářnost hlavních (ale i některých vedlejších) ulic města, vyslovil i na těchto stránkách svůj zajímavý názor pan M. Haken, kronikář Spolku rodáků a přátel města Turnova. Nezakrytě projevil své nadšení nad rozmachem obchodní sítě zejména v centru města /Hluboká, Sobotecká, 5.května, Skálova atd./ a hovořil tak i za nás. Ovšem přesto, že tento zajímavý trend pokračoval i v r. 1993, projevíly se v tomto roce i mnohé slabosti stávajících legislativních podmínek platných zvláště pro střední a drobné podnikání. Na jedné straně r. 1993 se náhle ve městě k naší radosti objevilo p ě t prodejen obuvi. Vedle hlavního střediska - reprezentovaného opět firmou Baťa na rohu Hluboké a Palackého ulice - se slušně uvedla prodejna IVA v Jiráskově ulici, dále existující prodej dětské obuvi u velkého mostu, reprezentativní - právě v r. 1993 otevřená - prodejna firmy R. Petra "Boty, botky, botičky" v Hluboké ulici a také nedávno zahájený prodej na Výšince; přitom se proslýchá, že

do sortimentu bot se hodlá rovněž alespoň zčásti pustit firma J&J Krňákovi v Kudrnáčově ulici, která dosud podniká v rozsahu bývalé Mototechny. Avšak na druhé straně se velmi nemilosrdně začaly ztrácet dobře zavedené a k ryze místnímu účelu komponované potravinářské velkoobchody. Nejprve to byla potravinářská samoobsluha na sídlišti v ulici Přepeřská, pak přišla "na řadu" sesterská velkosamoobsluha na sídlišti naproti někdejšímu hotelu Wachtl (nyní mléčná prodejna libereckého Milka) a konečně "zákonům malé privatizace" podlehla i samoobsluha naproti Husovu sboru v Žižkově ulici u kasáren a významná prodejna u autoparkoviště proti firmě Baťa v Palackého ulici. Je pochopitelné, že nelibost nad rasantním postupem nových vlastníků těchto prodejen (kteří je získali v aukčních řízeních a předpisy jim umožnily po dvou letech dosavadního provozu přejít na jiný sortiment nabízeného zboží) byla mezi občany značná. Upřímně řečeno : všichni jsme se totiž těšili, že s celkovou liberalizací našeho života a se svobodou podnikání vznikne větší počet různých malých i větších prodejen /potravinářských - jako nejvyhledávanějších - v první řadě/, aby se výrazně posílil konkurenční tlak a tím se vlastně teprve začal vytvářet tržní "ozón"! Bohužel, kritizovaná ztráta hned tří velkých samoobsluh prokázala, že ti, co v minulosti získali finanční prostředky, aby jich nyní mohli využít k podnikání, neuvažují vždy tržně a především z pohledu zákazníka, nýbrž jen ze svých omezených a příliš egoistických pohnutek... Inu, i to byla "škola života". Mezi jiným se tím ukázalo, že i městský magistrát se musí naučit vstupovat "do hry" a s podnikateli jednat! Zejména, když "podnikatelská slepota" je svádí k postupům, jež v dané chvíli nejsou nejdůležitější s l u ž b o u občanům a když se jejich počínáním zhoršuje dosavadní stav v celkové nabídce. A třeba by - jak se alibisticky také říkalo - "nešlo proti zákonu nic podnikat". Jednání o případných ústupcích podnikatelů požadavkům města (tj. občanstva) jsou vždy možná a zřejmě i velmi potřebná...

Koncem roku 1993 se roznesla potěšující zpráva, že náhradou za zrušenou samoobsluhu potravin v Žižkově ulici vedle "Douděřů" vznikne nová náhradní prodejna v prostorech dosavadního tanečního sálu hotelu "U Karla IV". Majitel tohoto zařízení, p. Kovář, se tu projevil nejen jako dobrý podnikatel, mající obchodní talent, ale současně také jako velmi obětavý, prozíravý a dobrý občan turnovský! Už jen za toto rozhodnutí (vyjde-li jak ohlášeno) by si zasloužil zvláštní ocenění od našeho městského úřadu...

Ke spokojenosti občanů jistě také přispěl pozoruhodný rozmach v oblasti veřejného stravování (penzion a restaurace "U Sv. Jana" v Hluboké ulici, kavárna "Takano" v sousedství, nová vegetariánská jídelna "Nový život" paní Gazdíkové v Palackého ulici /v bývalém paláci Herman a Palma/, občerstvení "Orchidej paní Vondráčkové v Nádražní ulici a další). Přidružil se k němu rovněž dobrý pocit z rozšiřované prodejní nabídky sportovních potřeb, kde vévodí tři prodejní jednotky převážně zaměřené na cyklistiku - firmy HOKOF v Krajířově ulici, SCOTT-Jandík v Hluboké ulici a CYKLOCENTRUM na Trávnících proti budově bývalého kina.

Jestliže jsme projevili patřičné uspokojení nad Nejen chlebem vývojem podnikatelských iniciativ a vynalézavostí živ je člověk ve sférách, dotýkajících se podnikání daleko spíše s hmotnými statky, pak nelze zapomenout na komerci v oblasti "duchovna". Turnov - jako typicky kulturně vyspělá komunita - se velmi příznivě projevil např. též v knihkupecké branži. Zasloužily se o to dvě prodejny "Kniha Českého ráje" (v Hluboké ulici čp. 281 a ve Skálově ulici čp. 88), jejichž majitelka paní A. Radoušová prokazuje v daném oboru /avšak i ve výstavnictví a autogramiádách/ víc než ctižádostivost jako základní vlastnost podnikatelovu. Vedle jejich aktivit (prodejnu v Hluboké ulici uvedla do provozu v krátkém čase na počátku r. 1993 i s rekonstrukcí oboustranného vstupního schodiště z ulice do prodejny, jež nám starším připomíná kouzlo někdejší lékárny Radských) se jeví neprůbojně, avšak oduševnělé podnikání majitele Antikvariátu v ul. 5. května čp. 704 pana Michala Bartůňka), málo "viditelným". Avšak i takové milé setkání s knížkami vyhledává dost početná rodina zájemců, a proto mu patří rovněž místo na slunci - a též v Turnově. Jsme za ně panu Bartůňkovi dokonce v e l m i vděční.

X X X X X X

Výše citovaná - jistě značně subjektivní - Několik rozho- zpráva pana Miroslava Hakena o jedné jeho podzimní dujících pro- procházce městem zcela nevědomky připomněla několik# blémů města

závažných /klíčových/ problémů Turnova.# Aniž (aneb: Vše sou- bychom přeháněli, všechny navzájem úzce souvisejí visí se vším) a podmiňují se. Ukazují rovněž např. jak živým organizmem je takové město. A že - ať se to líbí či nikoliv - každá bolístka jedné části města se dotýká druhé a ovlivňuje krevní oběh celé aglomerace.

Bez objasnění a pochopení existujících vzájemných podmíněností a souvislostí /zejména u těch stěžejních problémů/ není možné ani hovořit o

konceptu rozvoje města. Mezi tyto rozhodující otázky jistě patří :

1/ Přijetí takového #územního plánu katastrálního území Turnova#, jež důsledně vyjde z pozice města coby středu Českého ráje a bude plně respektovat jeho odpovědnost k danému spádovému a tradičnímu prostoru a naváže tak na potřeby i podmínky rozvoje celého českorajského prostoru.

2/ Jemu #organicky odpovídající#, velmi citlivě promyšlený moderní #dopravní systém města i jeho# nejbližšího okolí# /spádové oblasti/.

3/ Z toho vycházející #urbanistická představa moderního Turnova, která ovšem uchrání nejen klasické /historické/ části města, ale dá ještě více vyniknout zdejší předností : tj. v první řadě skutečnosti, že Turnov je také městem zeleně a parků, rekreačních zón a vyhledávaných zákoutí či naopak vyhlídek do celého kraje.

4/ V relaci k těmto stěžejním podmínkám řešit též koncepci hromadné dopravy ve městě i v okolí# - s ohledem na ekologické potřeby našeho prostoru, resp. na tvorbu opravdového zdravého životního prostředí.

5/ Vyjasnit - z pohledu zmíněných podmínek - pozice nových částí Turnova#, jakými jsou někdejší samostatné obce Mašov, Pelešany, Malý Rohozec, Bukovina atd./tj. včetně městských služeb, tedy i hromadné dopravy etc./.

6/ Přizpůsobit #procesy privatizace# v oblasti zdravotnictví a také vodohospodářství# (vodovody a kanalizace, čistící systémy apod.) potřebám

Turnova jako centra turisticky a rekreačně atraktivního území. Stejně koncipovat i vztah k jiným služebním subjektům#.

Těmito závažnými (stěžejními) problémy se odpovědné orgány zabývaly také v r. 1993. Postačí nahlédnout do zápisů a usnesení z jednotlivých zasedání městského zastupitelstva i rady, abychom získali představu, že zmíněné problémy "hýbaly" orgány obce a také samotnými občany.

Městské zastupitelstvo /za jisté účasti i Návrhy na tvorbu občanstva/ projednávalo a posuzovalo v průběhu územního plánu měsíců září a října návrh řešení územního plánu katastrálního území Turnova. Připravila jej na zakázku referátu města životního prostředí okresního úřadu v Semilech pražská architektonická kancelář A+R Systém, spol.s.r.o. Tento návrh se dvěma základními variantami /A +B/ ovšem nevzbudil valné sympatie mezi občany. Přesto lze říci, že zatím požadavkům veřejnosti asi lépe vyhovuje varianta B, která bere na vědomí skutečnost, že Turnov - přes vnitřní silniční průtah - bude nezbytně potřebovat stejně do budoucna jak severní, tak i jižní obchvat. Velmi byla např. ve variantě A kritizovaná představa silniční (uliční) trasy přes Luka, deroucí se zcela neorganicky a necitlivě ke kasárnům a do vilové čtvrti v prostoru Hrušnice a Zelené cesty. Autoři ji zdůvodňovali údajným "odlehčením" ulici Hluboké!/.

K tomu snad jen jednu kronikářovu poznámku : Žádná rádoby moderní koncepce komunikace v Turnově nesmí narušit charakteristickou parkovou oblast města, "zprovoznit" romantická zákoutí zmíněných Luk a navíc se dotknout jedné z nejkrásnějších přírodních částí Turnova - tj. Zelené cesty či prostoru mezi Hrušticí a Károvskelem či Bělou. Tento prostor by měl být trvale ochraňován

jako "přirozená rozhledna" do celého okolního Českého ráje. (Nesmí se dopustit, aby tuto výšinu nad městem postihl podobný osud, jakému za totality nebylo možno zabránit na Výšince či na Kamenci!)

V souvislosti s celkovou představou o urbanistickém /architektonickém/ ztvárnění vzhledu města by se mělo vycházet už z účelné a velkorysé koncepce dopravní sítě ve městě i přijatelného systému, hromadné přepravy osob (budované na bázi alternativních ekologických pohonů). Zejména se to týká stálých spojů z koncových uzlů města do centra, na železniční stanice a do některých rekreačních míst (Lázně Sedmihorky, Písečák v Příšovicích, Dolánky). Takéž zvláštní zřetel nutno věnovat architektonickému ztvárnění náměstí Českého ráje (zvl. ve vztahu k Hotelové škole a využitelnosti budov č.4 a 5 + severní strany, tj. sousedství spořitelny). A pochopitelně velkou pečlivost a trvalý zájem třeba směřovat na městskou zeleň a všechny sportovní areály a místa vhodná pro rekreaci či odpočinek občanů.

X X X X X X X X

Za s l o u p y kultury v Turnově je možno TURNOV je město považovat především : kulturní...

A/ Okresní muzeum Českého ráje (OMČR)

#B/ Turnovské kulturní středisko (TKS)

#C/ Městské divadlo

#D/ Městskou knihovnu A.Marka

#E/ Barevné středy

#F/ Městské kino

#G/ Valdštejn /hrad/

#H/ zámek Hrubý Rohozec

#CH/#Musica Fortuna a nadace "Resonance"

Hovoříme-li o s l o u p e c h, chápeme to jak obrazně, tak i naprosto věcně, konkrétně. Od nich se totiž vskutku odvíjí veškerý kulturní život ve městě (i okolí). Obrazně je vidíme jako s t á n k y (či prostředí), které uchovávají jisté hodnoty, vytvářejí podmínky jejich využití, poskytují znalosti i jiné schopnosti, ale též prostory pro různé akce a činnosti. Jsou samozřejmě i o r g a n i z á t o r y všeho kulturního dění. Konkrétně a věcně pak v nich spatřujeme širokou plejádu spolků, sdružení, klubů, uměleckých i vědeckých projevů, výstav, přednášek či besed atp.

O vztahu valné části turnovské veřejnosti k různým druhům i formám umění a kultury není třeba vůbec pochybovat. V tomto směru Turnov a jeho kulturní vyspělost formovaly bohaté kulturní tradice především z 19.stol. Zcela jistě město a jeho občané získali rovněž vysoký kredit kulturnosti v období I. republiky a dokonce i v počáteční fázi tzv. protektorátu a v prvních letech po r. 1945. Tento ozón uměleckosti jistě s sebou kdysi do města přineslo kamenářství, řezání a broušení drahých kamenů i jejich různorodé zpracovávání (tvorba šperků apod.), ale též citlivý vztah k domovu a prostředí půvabné krajiny Českého ráje. Vždyť právě zde - na Turnovsku - vznikla nádherná lidová roubená architektura, rovněž lidové /vesměs sakrální/ sochařství, ale také perníkářství, umělecké zahradnictví a líška k divadlu a písmáctví. To vše významní naši předci - učitelé Fr. Čepelík, E. Prošková, radní J.Janků, člen měst. zastupitelstva J.Žák, malíř Jan Prousek, heraldik a rytec prof. Zap a hlavně universitní profesor a historik Dr.J.V.Šimák - vložili v druhé polovině 19.stol. do základů Městského muzea v Turnově. Však proto od svého počátku patřil tento stánek a - k naší pýše patří dodnes - mezi nejkrásnější a také nejhodnotnější muzea ve státě !

Ad A/ Základem turnovské kulturnosti je dnes znovu Turnovské toto muzeum - v podobě

#Okresního muzea# MUZEUM Českého ráje#. Jak se tento stánek prezentoval v r. 1993 ?

Přední čeští i zahraniční odborníci je považují za výraznou zvláštnost mezi stánky podobného druhu v České republice. Např. šéf Přírodovědeckého muzea /jako součásti Národního muzea v Praze/ ve svém hodnocení uvedl m.j. : "Muzeum Českého ráje v Turnově nelze pokládat za regionální muzeum, ale za muzeum kamenářství a šperkařství celostátního významu." A o pár vět dále říká :

"Muzeum ...má v těchto oborech také příslušné sbírkové fondy, které mají evropský charakter a tomu odpovídající expozici." Jiný expert, Doc.Ing. Jaroslav Bauer, CSc. uvedl ve svém hodnocení : "Z vystavovaných celků je jistě významná sbírka nerostů z Kozákova a širší oblasti Podkrkonoší...Neobyčejně cenné jsou ...uložené doklady o vývoji a historii kamenářství,...Stejně tak jsou pozoruhodné doklady o obchodním podnikání turnovského kamenáře Čeňka Paclta v Americe z poloviny 19.stol.,...doklady o výrobě a o obchodu se skleněnými kompozicemi..."atd. (My dodejme, že v obchodních aktivitách a propagaci Turnovska ještě více znamenaly osobnosti typu Fr.Marka a M.Kotlera).

A pak ještě doplňuje : "Po entografické stránce je neobyčejně zajímavá a poučná vystavená kolekce starých granátových šperků v lidovém umění.."Konečně rovněž vyzdvihuje význam nedávno získané "kompletní knihovny s velmi cennými publikacemi o mineralogii, drahých kamenech a technologiích jejich opracovávání." V závěru svého odborného posudku oceňuje snahu pracovníků turnovského muzea "zřídit diagnostické středisko pro drahé kameny v ČR" a přimlouvá se za "včasné doplnění turnovského střediska pokud možno nejmodernějšími diagnostickými přístroji." Muzeum v r. 1993 uspořádalo celkem 10 výstav# (s názvy : "Městem našich předků /léta 1900-1940/, "Drahé kameny Uralu" /výsledek úzké spolupráce s odbornými pracovišti v muzeu v Jekatěrinburku,

"Výtvarníci turnovské radnice" kolekce výtvarných prací přihlášených do soutěže na výzdobu obnovených interiérů radnice - dnešního sídla městského úřadu/, "Reeuwijk a okolí" /o holandském družebním městě a jeho okolí /, "Obrazy, kresby a grafika autorů K.Janáka, V. Matějkové, Jos. Šírka a M. Záveského" /práce Sdružení amatérských výtvarníků Českého ráje/, "Šperk a drahokam" /unikátní kolekce šperků - výběr ze symposií za posledních 10 let/, "Jiří Havel - Krkonoše" /soubor fotografií předního českého fotografa/, "Břetislav Jansa a jeho Český ráj" /autorská výstava fotografií člena fotoklubu Safir v Turnově/, "Poklady muzea" /výběr vlastních muzejních exponátů, vesměs trojrozměrných předmětů, které nejsou běžně prezentovány ve stálých expozicích - umělecké řemeslo : sklo, porcelán, cínové předměty , umění : obrazy a plastiky , historické sbírky : numismatika, staré tisky, rukopisy/, "Drahé kameny Uralu" /výstavní kolekce připravovaná speciálně pro Ostravu/).

Dále to byly 3 výstavy v zahraničí ("Turnov - město drahých kamenů" /v březnu - Le Havre, Francie/, "Drahé kameny Uralu" /červen - září v Liptovském Mikuláši, Slovensko/ a "Drahé kameny Uralu /listopad - Bratislava, Slovensko/).

Kolektiv muzea připravil v průběhu roku 65 různých kulturně výchovných akcí, z toho bylo 54 přednášek. Z nejzajímavějších témat, jimiž se přednášky zabývaly, možno jmenovat : "Turnov v letech 1900 až 1940", "Turnov v období 12. až 15. století", "Z historie turnovského muzea - vývoj sbírek", "Literární osobnosti Turnovska ve vazbě na vývoj regionů a konečně "Turnov a jeho osobnosti".

Z odborných přednášek externích spolupracovníků muzea dlužno uvést : "Nové pohledy na husitství" (Dr. Petr Čornej), "České šlechtické rody před Bílou horou (Doc. Dr. V. Ledvinka) a "Reformní hnutí církve v 19. století" (ThDr. J. Lášek).

K ostatním kulturně osvětovým akcím patřily např.: Slavnostní večer věnovaný TGM (Od Masaryka k Havlovi - hovořili : prof.Dr. Kvaček, prof.Dr.Franěk, Dr. Juna a další), Šperk a drahokam (V. turnovské sympozium), Dvě burzy minerálů (jarní, podzimní), Velikonoční trh (zaměřeno na zvyky a obyčeje, prodej tradičních výrobků lidových řemesel), Svatojánská pouť na Dlaskově statku (akce folklórního charakteru), Staročeské posvícení na Dlaskově statku (tradiční akce za velké účasti diváků), Vánoční zpívání (tradiční mikulášské odpoledne pro děti i dospělé s nadílkou a Mikulášem - pásmo lidových koled za účasti Malé muziky z Jičina).

Muzeum rovněž bylo aktivní #v publikační činnosti.# Vydalo brožurku s názvem "Katalog ŠPERK A DRAHOKAM" v české, německé a anglické verzi. Dále pak "Pojizerský sborník" č.1, roč.I., věnovaný archeologickým výzkumům v Pojizeří. Přitom nás napadá, že by v budoucnosti nesmírně prospělo jak trvalé propagaci muzea, tak rovněž celého českorajského regionu, kdyby se pracovníkům muzea - v rámci jejich náplně - podařilo vydat ucelený seznam /katalog/ sbírek či sbírkových fondů, resp. i evidovaných sbírkových předmětů, s textovými odkazy na příslušné

místně krajové lokality, kolorovanými podrobnějšími zajímavými informacemi i o těchto prostorech, významných bodech, anebo i interesantních zákoutích Českého ráje! Mohlo by to být "sousto" i pro vynikající prezentaci řady zdejších předních fotografů-profesionálů i amatérů a finančně by se na něm mohlo sdružit několik korporací .

Výše vzpomenutá výstava s názvem "Turnov v letech 1900-1940" se zaměřila na vývoj města v uvedených letech zejména z pohledu politického, hospodářského a především kulturního. Hlavní důraz kladla na připomenutí předních osobností vědy a kultury, které se v našem městě buď přímo narodily, žily tu a nebo s Turnovem či jeho kouzelným okolím spojily své dílo i život. Po právu tu nejvýznamnější roli sehrály takové osobnosti, jakými byli universitní profesor Dr. J. Šimák, rovněž universitní profesor (dokonce jeden čas rektor UK v Praze) Dr. Josef Pekař "oba významní čeští historici" nebo v novější době filosof a komeniolog profesor Dr. Jan Patočka /jeden ze zakladatelů slavné Charty 77 a iniciátor intelektuálního odporu vůči komunistickému režimu/ a další. Výstava ovšem rovněž naprosto správně vyzvedla i vynikající úlohu několika občanských spolků, které pro město i okolí vždy znamenaly mnoho. Patří k nim právě vzpomínaný zpěvácký spolek A. Dvořák, Spolek divadelních ochotníků A. Marka a

řada výtvarných sdružení i aktivit slovního umění. Autoři scénáře výstavy velmi citlivě též využili rozsáhlých originálů z archivních materiálů, početné fotodokumentace, plakátů apod.

Turnovské muzeum prodělalo zejména na sklonku roku dramatickou rekonstrukci /zvláště 3. patro, jež hrozilo sesutím/, jíž finančně podpořilo i okresní shromáždění obcí (do jisté míry se tu podařilo využít solidarity členských obcí spadajících do semilského okresu a jež jsou hlavně zájmově seskupeny ve Sdružení měst a obcí Český ráj). Stavební úpravy či přístavby a přestavby prakticky zasáhly ovšem valnou část budovy muzea, neboť se nově organizuje uspořádání jednotlivých sbírek i jejich seřazení dle pater budovy. V souvislosti se stěhováním depozitářů realizovali pracovníci muzea taktéž mimořádnou inventarizaci sbírkového fondu etnografie (3.500 inv.čísle), uměleckých řemesel (1.500 inv.č.), fondu regionální literatury (1.604 inv.č.) a sbírky pohlednic Českého ráje (282 inv.č.).

Formou evidencí 1.a 2. stupně byly provedeny rovněž kontroly stávajících fondů, jakož i jejich zpracovávání (např. fondy "fotodokumentace lidové architektury", "katalog regionální literatury" či "Pozůstalost Jana Prouška" apod.).

Činnost kolektivu pracovníků turnovského muzea byla i v r. 1993 tradičně bohatá a velmi aktivní a vstřícná - zvláště vůči samotnému městu Turnovu, jeho oficiálním i neoficiálním orgánům a institucím. (Z tohoto pohledu se někdy jeví přístupy "města" k této instituci jako "trošku macešské"- zejména pokud jde o finanční podporu. Je nutno si uvědomit, že muzeum je především záležitostí Turnova, jak historicky, tak svým zaměřením, osudem i posláním. A není mnoho institucí, jež svým významem tak výrazně přesahují rámec města i oblasti a vytvářejí tím vynikající visitku ovšem zejména zase jen Turnovu!)

Na doplnění této kapitoly o činnosti Okresního muzea Českého ráje v Turnově v r. 1993 je snad ještě vhodné dodat, že jeho odborní pracovníci mají na svém kontě velké množství práce popularizační, propagátorské (ať jde o tvorbu libret a scénářů mnoha výstav, expozic nejen v muzeu, nýbrž i na jiných místech a úrovních, článků a pojednání jak na stránkách regionálních Pojizerských listů, tak rovněž řady dalších periodik, včetně Pekařovského Sborníku z Českého ráje a Podkrkonoší, řady bulletinů /např. Bulletin Moravské galerie v Brně/, lokálních novin (viz : Mladoboleslavsko), informačních příležitostných zpravodajů etc.). Jen zasvěcených publikačních materiálů vyšlo z pera pracovníků turnovského muzea přes třicet.

Ad B/ Jakýmsi organizačním centrem kulturního dění Význam v Turnově je i nadále - Turnovské kulturní# Turnovského středisko# (se sídlem v budově Střelnice v Markově kulturního ulici). Čím se může vykázat tento kulturní štáb" ? střediska

Turnovské kulturní středisko (TKS) svého času zavedlo jako dobrý informační nástroj, jehož prostřednictvím dává o sobě a svých akcích vědět, tištěný "Kulturní přehled". Ale často je to zpravodaj o veškeré turnovské kultuře. Jím poskytuje přehledné informace o programech vlastně všech turnovských kulturních zařízení a stánků. Pochopitelně činí tak vždy měsíčně a tento přehled

vypovídá o připravovaných akcích různých žánrů, skupin, souborů, společností či zařízení. Již jsme si na tuto informační pomůcku zvykli a - pokud by se zdržela nebo neobjevila na stáncích - okamžitě by se to přijímalo s obecnou nelibostí. Byť uspořádání je odlišné od našeho kronikářského pořadí jednotlivých okruhů "kultury" v Turnově, podává v tomto zpravodaji o svých hlavních akcích dobrý obrázek jak už vzpomínané muzeum, tak městská kina, divadlo (pro dospělé, mládež a děti), pěvecké soubory, loutkáři, orchestry, místní knihovny, ale je tu rovněž zachycena každá akce, pořádaná v prostorách kdysi slavné turnovské střelnice.

Hovoří-li se o TKS, rozumí se tím zastřešující instituce, které v prvé řadě patří budova zmíněné střelnice, její velký společenský /taneční/ sál a pochopitelně i několik místností, kde sídlí kanceláře TKS a kde se pořádají i různé schůze, porady, kurzy (jazykové, odborné, praktické atd.). TKS navíc plně využívá budovu městského divadla za areálem hotelu Slavie. Pod pomyslnou střechou TKS našly své útočiště s nezbytným zázemím turnovští ochotníci (#Divadelní ochotnický spolek A.Marek)#, dvě velmi známá pěvecká sdružení (#Zpěvácký spolek A.Dvořák, Pěvecký soubor Fortuna)#, #Loutkářský soubor "Na židli"# a také #Dechová hudba pana Sedláčka# atd.

Všechny uvedené soubory (kromě muzikantů pana Sedláčka) se aktivně zapojují do programů, jež TKS zařazuje do hezkého prostředí divadla.

TKS uspořádalo za r. 1993 na 94 kulturních akcí 94 významných či pořadů. Podle statistického dělení to byly : pořadů a akcí

1) koncerty# /zejména pod souborným názvem pouze v režii "Turnovské hudební večery"/ - bylo jich celkem TKS

30 /z toho hudeb.večerů 9/#"

2) # divadelní představení# /15 pro dospělé a 27 pro děti a mládež/

3) taneční zábavy# /celkem se jich konalo 5/

4) zájezdy "za kulturou"# /vesměs do divadel v Praze a Liberci - šlo o předplacená představení těch se uskutečnilo 11/

5) ostatních pořadů pro děti a různých akcí pro dospělé# bylo navíc ještě 6.

Na divadelní činnosti se podílejí již Ochotníci vzpomínaní ochotníci /Divadelní spolek A.Marek/, A. Marka kteří v příštím roce oslaví 125. výročí svého vzniku a vzpomenu 120 let trvání městského divadla. V současné době ochotnický spolek trvale zápasí s nedostatkem aktivních členů, ale také s výrazně menším zájmem veřejnosti o jeho činoherní projev. Kdysi sloupy spolku a hlavními širiteli jeho slávy bylo turnovské učitelstvo, studentstvo, úřednictvo a živnostníci.

Významný pokles zájmu o aktivní veřejně prospěšnou činnost mezi učitelstvem s sebou přinesl komunistický režim, když se mu navíc podařilo školství zglajchšaltovat, pedagogickou veřejnost rozmělnit abnormální feminizací a tak vlastně oddělit od společenského dění ve státě i v jednotlivých obcích. V současnosti se tato profese těžce z důsledků vlivů minulých zásahů vzpamatovává. Zničením kvalitních středních škol /gymnázíí, reálek a obchodních akademií atd./ vlastně v Turnově zmizelo i kulturně nesmírně produktivní studentstvo jako společenský fenomén. Tu se teprv gymnaziální sféra "rozjíždí" a s efektivními výsledky těchto změn možno počítat až za pár let. A živnostníci ? Ti se určitě zase brzo k takovým činnostem vrátí, jakmile - po svém opětovném znovuzrození po r. 1989 - dosáhnou nezbytné stability a tím také uklidnění v samotném podnikání. I pro ně je doba ještě příliš "divoká"... Ale určitě se i tu už blýská na lepší časy.

Takže - souhrnně řečeno : divadelní ochotnická činnost se opět v Turnově povznese. Potřebuje však i ona vytvoření onoho tolik potřebného zázemí...

Přes všechny tyto potíže a problémy byli turnovští ochotníci v r.1993 vidět : nastudovali a sehráli d v ě pohádky pro děti. První představení byla pohádka "Král 3.333" v režii p. Marie Šmucrové.

Hrálo se celkem osmkrát, z toho sedmkrát po školy.

Uprostřed sezony se mezi ochotníky vrátil Mgr. Petr Haken a hned se pustil s plnou vervou do divadelní práce. Už na tomto konkrétním příkladu můžeme demonstrovat, co dělá mužský živel - učitel, nadšený ochotník ve škole, mezi mládeží a konec konců i mezi svými kolegy. S plnou vervou se dal do práce přímo na gymnaziu, kde učí : založil dramatický kroužek, podobný také na hudební

škole, a už cvičí "divadlo". Samozřejmě, že se všichni vynasnaží, aby se předvedli brzo - už v příštím roce! Pan Haken ml. zatím nacvičil s ochotníky to druhé představení "Šaškovská pohádka" - a měla úspěch...

Je samozřejmé, že členové Ochotnického spolku A. Marek vypomáhali při různých kulturně osvětových pořadech, jež inicioval Spolek rodáků a přátel Turnova...

Dalším vskutku nadšeným kolektivem jsou Loutkářský "loutkoherci", kteří se oficiálně jmenují soubor "Loutkářský soubor NA ŽIDLI". To jsou současní "Na židli" pokračovatelé někdejší velké tradice turnovských milovníků pimprlat! Vznikli v r. 1978, o rok později začínali s pohádkou Ch. Habersbergerové "Princezna Mušlička" (tehdy 6 repríz), hráli s klasickými marionetami na nitích a na scéně, kterou tvořilo několik vyřezávaných židlí. Tehdejším vedoucím souboru i prvním režisérem byl pan Jaroslav Ipser. Dosáhli v krátké době výrazných úspěchů. A také změn na místě vedoucích či režisérů. Pana Ipsera v krátkém čase nahradila zakládající členka Jana Hrazdirová. V těch letech 1980-1981 se nastudovala řada zajímavých loutkářských představení : pohádka "Kašpárek se ani čerta nebojí" (více než deset repríz), směs pohádek a scének pod názvem "Pohádkové kolo štěstí", dále "Ševcovská pohádka", "Začarovaný hrad" a mnoho dalších (většina z nich už používala text nahraný na magnetofonu). -- Po roce 1982 nastalo v souboru prudké omlazení. V té době se pilíři souboru stali např. Aleš Zemene (dnes přední člen ALT-klubu Turnov), Martin Štochl (člen skupiny "Čmukaři") a Petr Vydra (nyní student DAMU v Praze). Tehdy také přišel do kolektivu loutkoherců Petr Záruba, který vede kolektiv dodnes. -- Soubor měl hodně smůly s divadelními prostorami : několikrát se museli stěhovat /pětkrát/ a byla dokonce období, kdy už museli pálit kulisy a různé propriety, neboť se pro soubor nenašly ani skladové místnosti a do svých domovů se mladí nadšenci se svými rekvizitami prostě nevešli. Ještě, že se o marionety postarali pracovníci TKS !

Zásluhou dnešního vedení Městské knihovny A. Marka v Jeronýmově ulici se kolektivu loutkářského souboru podařilo zakotvit v nové klubovně v tomto domě knížek. Stalo se tak v r. 1992, takže v daném údobí dochází už také k jisté renesanci práce souboru. Zatím však nejvíce optimismu i chuti do nové práce přinesl rok 1993. Toto období popisuje vedoucí souboru Petr Záruba takto : "Od počátku roku s dětmi (větší část Rok 1993 v živo- loutkoherců jsou nyní děti !) pilně zkoušíme. V té souboru únoru jsme se zúčastnili další výstavy loutek "Na židli" /třetí/, kterou pořádal Dům dětí a mládeže v Mladé Boleslavi. Předvedli jsme zde některé naše scény i s loutkami a dětmi, měli zde premiéru "Tři pohádky o kašpárkovi" (pásmo z několika her). Pro děti z mladoboleslavských mateřských škol jsme je sehráli hned čtyřikrát. V březnu jsme se pak neprodleně vypravili do Ústí nad Orlicí /vlakem/, kde jsme se zúčastnili východočeského soutěžního kola dětských recitačních, divadelních a loutkářských souborů. Děti měly sice trému, některé v noci i zlobily, ale "Tři pohádky o Kašpárkovi" zahrály jak nejlépe uměly. Porota měla připomínky k vodění marionet, ale když jsem jejím členům řekl, že děti s nimi hrají teprve pátý měsíc, tak už nic nenamítali. V dubnu, květnu, červnu, v září a prosinci jsme sehráli úplnou "šňůru" pohádkových představení. V dubnu měla premiéru krátká pohádka s názvem "Hadfous".

Po prázdninách se děti začínají učit scénáře k pohádkám, které se v souboru hrály již dříve. Jsou to : "Droly a Buby u holiče" (která se před léty realizovala jen krátce) a tehdy velmi úspěšná pohádka "O bílé kočičí princezně". Rok 1993, ve kterém jsme si připomněli 15 let od založení souboru /!/, byl rokem velice úspěšným. Uvedli jsme 5 různých pohádek, které měly 45 představení (většinou zájezdových) a celkem je shlédlo 2.240 diváků! Navštívily nás děti přímo v naší klubovně, kde se jim moc líbilo. Hráli jsme v Mladé Boleslavi, v Ústí n.Orlicí, v Dolánkách, pro všechny mateřské školy v Turnově, pro zvláštní školu, pro některé ročníky základních turnovských škol, v Ohrazenicích, Přepeřích, Žďárku, Klokočských Loučkách a také pro děti z Chutnovky..." Zajímavou kapitolou by jistě mohlo být též Dechovka pana vyprávění o čilém kolektivu muzikantů, členů Sedláčka "plechových" - dechových nástrojů. Máme na mysli "Dechovku pana Jirky Sedláčka", která se nezapomenutelně zejména zapsala do podvědomí občanů Daliměřic. Tam totiž - v klubovním sále místní hasičské zbrojnice - uspořádala hned několik vystoupení nazvaných "Odpoledne při dechovce" se zpěváky Maruškou a Jaroslavem ČERPOLOVÝMI. Samozřejmě, že občané Turnova měli možnost se se Sedláčkovou kapelou setkat i při různých slavnostních či

oficiálních příležitostech

Muzikanti hráli rovněž např. na turnovském náměstí a uvedli několik proměnných koncertů. Zpráva o aktivitách a výsledcích činnosti Pěvecký sbor jednoho z neznámějších a nejstarších (i A. Dvořák nejzasloužilejších!) uměleckých kolektivů v Turnově - Pěveckém sboru /spolku/ Antonín Dvořák# - by se mohla zdát "nošením dřeva do lesa". V každém případě však nelze tento kolektiv považovat jen pouze za "součást" aktivit TKS, nýbrž za historicky, profesně-umělecky i svým společenským významem svéprávný a samostatný celek. Zřejmě se mezi mladšími ročníky málo ví, že "Dvořákovci" byli od svého založení pojmem, který notnou měrou bylo možné považovat za synonymum Turnova. V oblasti jeho kulturního života hudbymilovného publika zcela určitě. (Zejména za éry pedagogů Jana Choury a J. Finkeho.)

V roce 1991 Pěvecké sdružení Antonín Dvořák slavilo 130 let svého trvání a 150. výročí narození svého jmenovce - A. Dvořáka. Vydali tehdy pozoruhodný a l m a n a c h (1861 - 1991), který o historii i významu souboru a jeho peripetiích pověděl mnohé. Aktivita "Dvořákovců" tehdy byla přímo udivující ...

Ovšem, činnost souboru pokračovala a přetrvává s velkou vitalitou do dneška. Velkou zásluhu o uměleckou úroveň tělesa mají jeho dirigenti - pan Miloš Vonička a paní Zdeňka Chmelíková. První je bankovní úředník /přesněji odpovědný vedoucí mnichovohradištské filiálky Komerční banky - musí dojíždět!/, druhá - učitelka základní školy v Turnově. Významnou aktivitou v tomto kolektivu vyniká předseda Jiří Zajíc, pan Karel Knob, předseda "rodáků", Dr. Jiří Šolc, učitel Alois Habřinský a další. Je svatou pravdou, že "Dvořákovci" vlastně nechybějí při žádné společenské akci ve městě. A rok 1993 jim rovněž přinesl jistou odměnu ve formě zájezdu do "družebního" holandského města Reeuwijku. Stalo se v měsíci květnu - ve dnech 14. a 15. - současně s výjezdem skupiny "rodáků a přátel Turnova". Dvořákovci byli do Holandska pozváni tamním pěveckým sborem "Vivace". Řadu zajímavostí z tohoto pobytu jsme se dozvěděli pak ze stránek Pojizerských listů i zpravodaje rodáků.

Povšimněme si však aktivit Pěveckého sboru A. Dvořák od počátku roku : Ze samostatně komponovaných akcí tělesa je vhodné připomenout Novoroční mši u Panny Marie v Turnově, koncem ledna (23.), výroční členskou schůzi spolku v hotelu "U Karla IV." a asistenci při zahájení významné výstavy v budově turnovského muzea ve Skálově ulici dne 2. března, která pod souborným názvem "Městem našich předků" představila veřejnosti Turnov v letech 1900 až 1940. (Podrobněji v kapitole "Muzeum").

Mezi nejvýznamnější akce zpěváckého spolku A. Dvořák pak v průběhu června bezesporu patřilo uspořádání 38. ročníku již tradičního "Dvořákova Turnova a Sychrova". Dne 5. června proběhlo slavnostní zahájení za účasti pěveckých souborů z Liberce, Nového Boru, České Lípy, Jablonce n.Nis.

i - samozřejmě - domácího Turnova. Celá akce sklídila velký úspěch a potvrdila mimořádnou spřízněnost nejen zámku Sychrov s městem Turnovem, nýbrž celého tohoto území s Českým rájem. (Nebylo zřejmě náhodné, že o pár dní později mohli cosi podobného - v jiné rovině - potvrdit členové Spolku přátel zámku Sychrov ústy svého předsedy turnovského pediatra MUDr. J. Adama, když m.j. oslavovali 70. narozeniny velké podporovatelky stylových rekonstrukčních prací na zdejším zámku - p. Margarety Kotulinské - roz. Rohanové).

Z dalších významných akcí, které nesly rovněž pečeť Dvořákovců, možno jmenovat např. Večer básníka Bohdana Kaminského (rodáka z Husy u Sychrova, pocházejícího z věhlasné řezbářské rodiny Bušků), který se konal na zámku Hrubý Rohozec dne 18. června. (Kronikář si v této souvislosti nemůže odpustit malou vsuvku : Je jistě výmluvné, že večer k počtě vlastně sychrovského rodáka Kaminského se uskutečnil ve druhém významném zámeckém skvostu Turnovska - na Hrubém Rohozci. Jen se ukázalo, že Turnovsko a celý Český ráj spojuje hluboká a n e s o b e c k á láska místních občanů k tomuto kraji a že zcela logicky /bez ohledu na vlastnické vztahy těch či oněch kulturně-historicky vzácných objektů/ je zde všichni považují za národní památky se vším, co k nim patří, či lépe : za památky, bez nichž tento kraj není myslitelný).

Počátkem září (10.) pak byla v turnovském muzeu zahájena reciproční výstava partnerského města Reeuwijku /Holandsko/ a o týden později (16.) za mimořádně nádherného počasí Turnovští odkryli

výstavu o Janu Patočkovi na hradě Valdštejn. Jedná se o valnou část expozice, která od jara r. 1993 byla instalována v prostorách Pedagogického muzea J.A.Komenského, areál Valdštejnského paláce v Praze (společně s výstavou zasvěcenou právě Komenskému a R.Descartesovi). Díky navázaným úzkým kontaktům s tímto muzeem, aktivitám p.E. Kordové, kronikáře města a též p.Karla Štrinclo (na turnovské straně) a odpovědným pracovníkům muzea Komenského i Patočkově rodině (za Prahu) se podařilo valnou část výstavy o profesoru J. Patočkovi přenést minimálně na půl roku do Turnova, resp. na hrad Valdštejn. Expozice posloužila zejména místním školám při aktualizaci výukových témat jak ze sféry filosofické, tak občanské nauky a nejnovějších našich dějin. (Jen zdánlivě tyto zajímavé podrobnosti o citovaných výstavách nesouvisí s aktivitou Zpěváckého spolku A.Dvořáka ! Naopak : u obou, dokonce u všech takových událostí, Dvořákovci nikdy nechybějí...)

Závěr roku byl pro toto těleso dále velmi plodný. V polovině listopadu /14./ se soubor zúčastnil Kálikova Zábřežského pěveckého podzimu a

Festivalu pěveckých sborů Čech a Moravy. O měsíc později (18.prosince) zasvětili turnovští zpěváci půvabný večer v divadle "Českým vánočům v poezii a hudbě". Na programu tohoto koncertu byla vánoční poezie českých autorů v podání člena Národního divadla v Praze Radovana Lukavského. Soubor pak přednášel českou koledovou mši a mnoho dalších vánočních skladeb a koled. Na varhany doprovázel prof. F. Trhoň. -- Jako poslední (41l. v pořadí!) se pak v rámci známých Turnovských hudebních večerů uskutečnil Vánoční koncert (26.prosince) v kostele Panny Marie. Zpěvácký spolek A.Dvořák tak i rok 1993 plně zasvětil lásce k nejcitlivějšímu lidskému projevu -hudbě a zpěvu. V Dvořákově i v turnovské tradici!

/Poznámka : Žánrově by Dvořákovcům měl současně sekundovat záznam o činnosti druhého turnovského pěveckého sboru - MUSICA FORTUNA (asi 37 členů).

Ten však nespadá organizačně pod TKS, proto o něm pojednáme až v závěru kapitoly./

Ad C/ O m ě s t s k é m d i v a d l e v Turnově

bude hodně napsáno a předneseno jistě v příštím roce /1994/, kdy Divadelní ochotnický spolek A. Marek oslaví /jak uvedeno již výše/ své 125. narozeniny a současně budově divadla bude 120 let.

Pro postižení pozice i významu nejen samotné divadelní budovy pro Turnov, nýbrž celého divadelního týmu zdejších ochotníků by - zřejmě -

při vyprávění o dění v našem městě v průběhu r. 1993 postačilo, co už je zahrnuto o jeho činnosti v kapitole o TKS.

Jenže to právě považujeme za hodně nespravedlivé vůči kolektivu turnovských ochotníků. Zvláště, uvědomíme-li si, co dokázali zejména na sklonku první republiky a k jak velkolepému vzepětí se spojili za protektorátu. I ještě těsně po obnově Československa v r. 1945. Tehdejšími jejich opravdu širokým aktivitám vévodila akce "Turnov sobě" pod vedením známého Oty Fialy. Na prahu kýžené národní i státní svobody měli "nashromážděný" víc jak milion korun (bohužel protektorátních). Ten zůstal navždy na vázaných vkladech. Přestože se už už připravovali na přestavbu svého stánku (podle návrhu architekta Freivalda) a slavili triumfální obnovu československého státu (i tím, že na pozvání mnoha svých libereckých ctitelů a přátel se výrazně podíleli na počestění do té doby vždy německého divadla v Liberci), brzo se stali pro komunistickou moc pouze jednotkou, kterou je nutno "nějak dostat pod dohled". A třeba se turnovští ochotníci ještě v nadšení pokvětnové euforie v r. 1945 památného 30. června podíleli na historickém zahájení českého Divadla F.X.Šaldy v Liberci a v r. 1947 se pustili do velké úpravy celé divadelní budovy. Už o rok později (po tzv. vítězném únoru) se naráz stávají "organizačním číslem" v totalitním řízení společnosti a tedy i Turnova. Nejprve je přiměli ke vstupu do JZD /!/, později do Osvětové besedy, Socialistického klubu pracujících, později do JKP - až se řízením polistopadových změn /v r. 1990/ stávají součástí dnešního Turnovského kulturního střediska.

To snad bylo vhodné připomenout, aby případný čtenář těchto řádků pochopil, proč jsme s jistou nostalgií a vědomím dluhu vyslovili pocit určité nespravedlnosti, jež se tomuto divadelnímu souboru zatím dostává. A aby se pochopily mnohé souvislosti... Současný ochotnický spolek občas i

zavzpomíná, chápe převratnou dobu po listopadu 1989 a je si vědom toho, že po velmi dlouhé době vlády rudé totality (jež žila "nad poměry") není dnešní ekonomická situace ještě natolik ustálená, aby se dobrovolný ochotnický spolek mohl spolehnout výhradně na sebe. (Ostatně, není to problém jen ochotníků ze spolku A. Marka, nýbrž dotýká se tento stav velmi citelně - stejně jako v celém státě - i u nás celé oblasti kultury. Tedy i muzea a daleko více ještě knihovnictví, pěveckých těles, loutkářů, ale hlavně pak - v Turnově obzvláště zajímavé aktivity - známých "Barevných střed" pana profesora Jaromíra Horáčka.)

I z pera Miroslava Hakena vychází jedno charakteristické - pokud jde o situaci "Markovců" - konstatování: "Po roce 1989 zůstáváme v Turnovském kulturním středisku. V přemíře starostí a jiného způsobu života hledáme zatím cestu jak dál v ochotnickém divadle..."

Takže : turnovské divadlo, které má po rekonstrukčních úpravách z r. 1984 vskutku reprezentativní tvář (hlavně samozřejmě uvnitř, avšak i zřízením nového vstupu z Trávnic), by dnešní ochotnický spolek neuživil. Proto je má ve správě TKS a to budovu využívá pro různorodé kulturní či kulturně-osvětové akce. Je to jistě jediné rozumné opatření. Škoda jen, že zatím tento stánek a konec konců ani TKS jako celek nenašly vstřícné, chápavé a osvětlené (také movité!) mecenáše. Věříme však, že i k tomu se v dohledném čase dobereme...

Ad D/ Městská knihovna Antonína Marka#, která sídlí Měst.knihovna už z doby před listopadem 1989 (to bylo s progresivními vskutku jedno z mála rozumných a postupy ocenitelných rozhodnutí místní hierarchie komunistické moci) v bývalém Pařízkově domě (později se stal majetkem rodiny MUDr. Konráda, který jej - ve značně zuboženém stavu - vlastně za finanční úhradu převedl na město), je kulturním stánkem rovněž s velkými písmeny na začátku.

V současné době knihovna plní funkci střediskového řídicího centra pro 14 místních obecních knihoven. Vesměs se tato funkce vztahuje na obce středu turnovské spádové oblasti, jejichž knihovny spravuje metodicky.

Značné finanční potíže jednotlivých místních knihoven se podařilo vyřešit tím, že se uzavřely dohody o odborné pomoci s obecními úřady. Obce tak přispívají pěti korunami na jednoho obyvatele, takže se alespoň částečně podařilo zabránit hrozícímu rozpadu výměnných knižních fondů. Přesto ale zůstává nevyřešena otázka finančního krytí turnovské knihovny ze strany "nadřízené" okresní knihovny v Semilech (i tu se nešťastně projevuje správní podřízenost Turnova!). Ta právě tímto neplněním svých povinností vůči Markově knihovně v Turnově vlastně ztrácí svoji okresní metodickou funkci a pozici. Ukazuje se, že knihovna A. Marka je kvalitativně vskutku na výši, že má i po stránce autority lepší standard a že by - objektivně a naprosto logicky vzato - měla převzít tuto metodickou funkci pro okres ona.

Pouze její zásluhou totiž nedošlo v naší oblasti k prudkému poklesu knihovnických služeb a úrovně knihoven v obcích, jak se s tím setkáváme vesměs všude jinde ve státě.

V r. 1993 se do knihovny - zásluhou řady turnovských sponzorských firem /KOMEK,JARAN,UNIVER

ELEKTROSERVIS Havel,PILA Plátek,UNIKOMERZ.ZIKUDA/-

koupil počítač a počal se zavádět knihovnický systém LANIUS z okresní knihovny v Táboře na zpracování knihovnického fondu.Byl tak vykonán první krok k automatizaci knihovny a jejích činností. Stalo se tak o něco později než jinde, ale po pravdě nutno konstatovat, že ani jiné městské knihovny na tom nejsou lépe /oproti státům stále dotovaným okresním knihovnám/.

V přehledu čísel je možno práci turnovské knihovny charakterizovat v r. 1993 asi takto : Celkem se pod střechou nyní slušivě upravené budovy konalo na 160 akcí. Byly to zejména výchovné lekce (ke čtenářství pro 1.stupeň základních škol, v oddělení pro dospělé čtenáře o informatice pro střední školy), ale rovněž řada besed a přednášek.Z nejzajímavějších takových setkání se čtenáři i ostatními občany města a okolí byly např. Divadlo na Turnovsku, Hrady a zámky Turnovska, Cesta do Brazílie a jedna "barevná středa" prof. J. Horáčka - Vzpomínkový večer herce Bedřicha Kollinera k jeho 75. narozeninám. Velkou odezvou měly už tradiční Vánoční hodiny - pořad pro žáky základních škol.

Vzpomněli jsme už výše v souvislosti s činností loutkoherců z kolektivu "Na židli", že našli v r.

1993 útočiště právě v prostorách turnovské knihovny. Právě jejich zásluhou malí i dospělí diváci mohli shlédnout deset podobných představení. Největší úspěch ovšem měla malá divadelní etuda Zdeňka Svěráka "Tatínku, ta se ti povedla" (pro žáky 2. stupně základních škol), kterou sehrál dívčí soubor ze Sobotky.

Součástí kulturní práce knihovny se staly i časté - rozsahem sice nevelké, avšak poutavé a velmi výchovné - výstavy, instalované v prostorách dětského oddělení. Vychovateli a rodiči byla velmi ceněna výstavka výtvarných prací dětí z prvních až čtvrtých ročníků základních škol. Jejím nosným heslem bylo : Má nejmilejší knížka". Nejlepší práce pak byly oceněny knižními dary (ze sponzorských darů, na kterých se především záslužně podílel majitel "Antikvariátu" v ul. 5. května pan Bartůněk). Velmi zajímavou a návštěvníky knihovny vysoce kladně přijatou výstavou byla kolekce kostýmních návrhů k rolím Bedřicha Kollinera.

Pracovníci knihovny byli aktivní i publikačně : z jejich pera vzešlo několik zajímavých článků (14) pro Pojizerské listy, pro odborné časopisy (jako jsou Bulletin SKIP, Čtenář, Zpravodaj "U nás") a další. Činnost turnovské knihovny byla vskutku příkladná a povzbuzující, uvědomíme-li si, že přerod naší společnosti s sebou přináší i spoustu změn v chápání a úloze celé oblasti umění, kulturně-výchovných procesů, osvětové práce atd., která si v totalitním systému - bohužel- až příliš nekriticky zvykla na penězovody z plánovacích státních či regionálních center.

Městská knihovna A. Marka je však v tomto směru příkladná : patří mezi subjekty, které konkrétně prokazují připravenost Turnova převzít na úrovni mnohé významné funkce regionálních center. Po rozpadu celookresních knihovnických systémů vlastně už takto začíná fungovat kolektiv a celý dům knihovnických a výchovných služeb na rohu Jeronýmovy a Žižkovy ulice.

Ad E/ Turnovské "B a r e v n é s t ř e d y".# Turnovská kult.

specialita -

Tot' jistě náš místní pojem s velkým "P". "Barevné středy"

Možno říci : p o j e m zejména pro oblast Turnova II. Zatím jich - od první sezóny (1980-81)- bylo s t o t ř í c e t !

Staly se součástí této "druhé půle" města "za řekou" či "u nádraží" a je jistě záporným rysem současnosti, že "najednou" pro ně není vhodný prostor...

Během osmdesátých let se "Barevné středy", jak je pro jejich různorodost pojmenoval tvůrce myšlenky a současně její hlavní realizátor středoškolský profesor Jaromír Horáček, staly kulturní součástí života města. Vznikly, jak vypráví pan profesor, z potřeby tehdejšího Občanského výboru IO, jemuž v té době předsedoval. Výbor měl hájit zájmy občanů především na sídlišti v Turnově II. "Od počátku" -říká: "jsme si vytkli jako cíl vyvíjet tlak na tehdejší národní výbor, aby se na zájmy obyvatel Turnova II po pravém břehu Jizery nezapomínalo."

Zmíněná turnovská část má svá specifika: na jedné straně soustředěná zástavba svým způsobem fádnic paneláků, kde se lidé příliš neznali ani dokonce v jediném sídlištním domě či vchodě, na druhé straně se tu sešlo značně lidí osamělých, starých, nemocných, pro něž byl kulturní život centra města málo dostupný, často až nedostupný. V této souvislosti profesor Horáček poznamenává s velkým citem : "Myslet na jejich potřeby bylo účelnější než jalové politizování, kterému jsme se programově vyhýbali." A pokračoval: "Využil jsem svých kulturních zájmů a zkušeností, materiální podpory kulturního střediska (tehdy JKP) i závodů z Turnova II. Skupinka organizátorů působila bezplatně, takže zájezdy a kulturní programy jsme zprvu připravovali buď bez vstupného, nebo za nízký režijní příspěvek. Účastníci byli v značné míře z řad důchodců".

Začínali tedy zájezdy či výlety - vždy pestře komponovanými a doprovázenými výklady. Za krátko se k nim přidaly i ucelené večerní programy, besedy, doplňované tematickými výstavkami či divadelními zájezdy do Prahy nebo Liberce.-- A pak přišel v sérii mnoha let přímo přešel či lépe různec mnoha oněch tak už dobře známých "barevných" večerů, jejichž pestrost byla dána promyšlenou kombinací estetických a vzdělávacích pořadů. Co jen díky jim Turnov viděl a slyšel herců, spisovatelů, sportovců, malířů, vypravěčů, historiků, cestovatelů! A těch pásem či vzpomínkových pořadů o historii Turnova, jeho okolí, jeho intelektuálních kapacit v minulosti i přítomnosti - atd.

Ještě po listopadu 1989 připravili organizátoři dvacet šest !/ barevných střed. Jejich náplň se

vesměs vztahovala k tématům předtím "zapovězeným" (např. večer o T.G.Masarykovi s Dr. Jebavým z Hradce Králové apod.) A středy - jak rovněž vzpomněl pan profesor Horáček - "měly značný smysl charitativní. Někdy i nejen co do diváctva. Příznačná pro to byla poslední# středa v r. 1992. Už dříve vznikl ne jeden pořad na základě podnětů spoluobčanských. V září 1992 nám přišel list herce Zd. Řehoře s prosbou, abychom pomohli povzbudit jeho přítele Bedřicha Kollinera, který působil 17 let v Severočeském divadle v Liberci a třicet let později ve Státním divadle v Ostravě. Jako důchodce se přestěhoval do Daliměřic - a zde do měsíce ovdověl v cizím městě, mezi neznámými lidmi. Požádali jsme jej o přípravu středy. Zhostil se jí náročně a přepečlivě - a postupně se nám podařilo včlenit jej do kulturního a společenského života Turnova." Pak však profesor J.Horáček onemocněl a od počátku letošního roku (1993) středy ustaly. Výrazně se na jejich - věrme pouze dočasném - vytracení "podepsala" též podnikatelská erupce : klubovna kdysi svépomocně vystavěné sportovní haly v Turnově II totiž v posledním období slouží už výhradně tělovýchovným účelům za úplaty (pronájem jistého Fitcentra). Hledají se tedy nové prostory, společenské místnosti, které by vyhovovaly spíše svou komorností charakteru tohoto žánru - tj. barevných střed. A tak se ještě podařilo společně s přáteli z "Marka, "Dvořáka" i s "rodáky" připravit celkem tři programové večery. Všechny byly velmi bohatě navštívené, což jen dokumentovalo zvláštní zájem o tento druh kultury právě v našem Turnově. Dva (konaly se v kapli hruborohozeckého zámku) vzpomněly památky spisovatelky a básničky M.V.Ježkové a krajana a básníka ze skupiny kdysi nesmírně přitažlivé vlny dekadentů - Bohdana Kaminského (rozeného Buška). Poslední se pak uskutečnil s pomocí /jak už připomenuto v kapitole o městské knihovně/ obětavého kolektivu Městské knihovny A.Marka v jejích prostorách. Tímto večerem se otevřela cesta umělci Kollinerovi i do turnovských škol.

F/ Mezi významné sloupy kultury v každém městě či obci patřily a zatím ještě stále patří místní kina. Turnov se rovněž může pochlubit dvěma stánky tohoto celou dobu umění.

První je biograf ve stálé budově u bývalých kasáren#, druhý pak areál letního kina #ve Skálově ulici proti chlapecké škole /pro pamětníky : v bývalé Bayerově zahradě/. Přitom je vhodné připomenout, že město Turnov si kdysi (v r.1931) vybuďovalo na svoji dobu architektonicky i technicky velmi moderní stabilní kino v prostoru Trávníc. Tento stánek od začátku existence spravovali turnovští invalidé (lépe : váleční poškození). Jim sloužil jako zdroj příjmů a některé z nich i trvale zaměstnával. Bohužel, do této budovy se strašně dlouho neinvestoval ani haléř na opravy - k velké ostudě zejména čtyřicetileté totality. A tak tato kdysi reprezentativní budova je vlastně (až na několik v jejích prostorách zorganizovaných prodejních burz) ponechána bezkonceptně svému osudu...

Všeobecně se tvrdí (a fakta to také potvrzují), že filmová produkce ztrácí na přitažlivosti. S celkovou technizací našeho života, s masovou výrobou různých "nosičů médií, zpráv či obrázků" atd. a s rostoucí škálou nabízených jiných a jiných možností seberealizace občanů, stává se někdejší "nejmasovější" umění (jak nás poučoval Lenin) právě v pro ně budovaných stáncích málo atraktivní. Snažili jsme se nad tímto problémem zamyslet s vedoucím turnovských kin p. Milošem Kerplem a dospěli jsme asi k těmto závěrům či příčinám :

Zcela jistě výrazný pokles návštěvnosti v kinech způsobuje enormě se rozmáhající produkce moderních technických zařízení - videopřehrávačů i videokazet (jež se snaží dnes získat už každý restaurační lokál, avšak které se rovněž dostávají masově do domácností). Dalším silným konkurentem kin je televize a satelitní televizní přenosy. A stejně tak nelze opomenout trvale narůstající ceny vstupného do kin. V Turnově pak speciálně (ověřili jsme si u poměrně širšího okruhu obyvatel města!) negativně působí na úroveň návštěvnosti v kině u býv. kasáren velmi ubohá (ne-li katastrofální) veřejná autobusová městská doprava i trvalé omezování spojů s okolními obcemi (kde navíc - pokud kina do nedávna ještě existovala - se postupně z důvodů nerentabilnosti ztrácejí). Zejména si na tento nedostatek stěžují obyvatelé městských lokalit v Turnově II a na Výšince.

Uvedená zjištění můžeme doložit i několika číselnými údaji a jejich srovnáním : v r. 1992 navštívilo

městské kino (budovu) 71.420 diváků (to je v průměru 134 osob na představení). V r. 1993 už to bylo jen 57.742 návštěvníků (tedy 114,8 diváka na jedno představení). Obdobně tomu bylo i v letním kině. V letní sezoně (květen až srpen) r. 1992 se zde sešlo na 30.190 diváků (tedy 288 na představení), zatímco v r. 1993 počet návštěvníků prudce poklesl na pouhých 18.991 diváka (což znamená, že na jednom promítacím celku se sešlo jen 186 diváků).

Počty návštěvníků v těchto dvou letech tedy prokazatelně poklesly. Zajímavé přitom je, že ovšem tržby naopak stouply /-jeden z výše uváděných důvodů snižovaného zájmu o tento druh umění/.

Posuďme sami : v r. 1992 městské kino dosáhlo tržeb ve výši 972.446 Kč, aby o rok později příjem za vstupného činil souhrnně 1.062.057 Kč. V první roce průměrné vstupné bylo 13,61 Kč, v r. 1993 už 18,39 Kč. Přitom tato čísla nezahrnují příplatek na Fond české kinematografie (po 1,-Kč na vstupenku) a nezakalkulovávají

zároveň tržby za občerstvení, šatnu a prodej kulturních kalendářů atd.

I skladba programu doznala výraznou změnu : v r. 1993 už jednoznačně převažovaly v obou kinech filmy zahraniční produkce, zejména americké. Jen malé procento tvořily snímky francouzské provenience a jiných evropských či světových kinematografií. Jen v budově kina jsme v r.1993 mohli shlédnout 170 snímků, ze kterých ovšem pouze 16 filmů bylo českých a koprodukčních /s Francií a Slovenskem/. Nejúspěšnějším filmem z domácí produkce byl jednoznačně "Konec básníků v Čechách".

A když už jsme se dotkli divácké úspěšnosti promítaných filmů, musíme uvést i žebříček deseti v Turnově nejpřitažlivějších. Myslíme si, že nedělá návštěvníkům našich kin ostudu. Posuďte sami : diváků

1. Konec básníků v Čechách (komedie ČR).... 4.981
2. Jurský park (sci-fi USA) 3.864
3. Sám doma-2 (rodinná komedie USA) 2.788
4. Osobní strážce (romant.thriller USA).... 2.594
5. Nahota na prodej (kriminální ČR) 2.531
6. Žhavé výstřely-2 (komedie USA) 2.119
7. Nesmrtelná teta (klas.hr.pohádka ČR).... 1.896
8. Fontána pro Zuzanu (hudeb.koproduk.ČR/SR)1.859
9. Sněhurka a sedm trpaslíků (kl.kresl.poh.)1.707
- 10.Pravá a levá ruka ďábla (western-Itálie)1.503

Závěrem k této kapitole o turnovských kinech v r.1993 snad ještě několik zajímavostí.

K nejpoblárnějším nefilmovým pořadům roku patřilo "Dia-show" cestovatele českého původu Leoše Šimánka. To kino pořádalo ve spolupráci s královéhradeckou agenturou Kvart.

Nejčastěji si sál kina pronajímá k různým příležitostem Turnovské kulturní středisko.- V roce 1993 se začalo s obnovou laviček pro letní kino za pomoci městského úřadu. Firma Longin vyrobila 100 laviček, další byly opraveny a renovovány jednak s přispěním dodavatelské firmy Farma Veselá, spol.s.r.o., z části vlastními silami.

Jsmo zvědaví, jak si městská kina v Turnově povedou v dalších letech a jak prokáží svou životaschopnost. Současně nás jistě také bude zajímat, jaký osud (zvláště s ohledem na mimořádně prostorný a z akustických parametrů relativně dokonalý společenský sál) postihne staré turnovské kino na Trávníčích...Doslechli jsme se dokonce, že se také nabízí České poště, aby si budovu upravila pro své potřeby jako nový stánek postilionů, když dosavadní prostory turnovského poštovního úřadu nesmlouvavě požaduje Česká spořitelna (nyní akciová společnost, kdysi základní peněžní ústav města Turnova!)

G/ V přehlídce nosných kulturních zařízení města Valdštejská Turnova zcela jistě nesmí chybět celý a r e á l SOS i poděková-
h r a d u V a l d š t e j n a # . ní

Byť od centra města vzdálen jistě slabou hodinku chůze a vypínající se na skalách a obklopen zelení stromořadí zvláště bukových listnáčů a kousek za nimi i pod nimi řidnoucí hustotou jehličnanů, je

součástí města Turnova (stejně jako osady Pelešany či Mašov dole pod ním). Valdštejn patří do růžence nejznámějších pamětihodností Turnovska, tohoto středu Českého ráje. Do nedávna byl jediným památkovým objektem v majetku obce (tzv. I.kategorie) plně přístupným veřejnosti. Ono "nedávno" lze konkretizovat časovým úsekem od r. 1959 do počátku 90.let. V r. 1959 jej do správy převzalo město Turnov od bývalého KNV, předtím Sokola a ještě dříve Klubu českých turistů. A stejně jako třeba Pantheon ve Vranovém (dnes Malá Skála) či Frýdštejn v jeho sousedství z těch blízkých se od téhož roku také staly objekty obecními, Valdštejn byl v tomto směru "sousto" pro obec (=Turnov) zjevně nejobjemnější. - Dnes už je podobných "obecních" hradů či zámků mnoho: Pecka,

Košumberk, Svojanov, Humprecht - vybráno jen namátkou...

Citlivě, nadmíru zaujatě i trefně napsal v prosinci v našich "Pojizerkách" pan profesor J.Horáček : "Zápas o uchování, ba oživení hradního areálu je dílem hodným Sisyfa. Doposud zeje zlá propast mezi potřebami a možnostmi ! Naštěstí objekt starší sedmi století našel kustu, který mu v posledním desetiletí věnuje všechny čas." A o kus dále na témže místě pan profesor připomíná: "Ladislav Koucký je svérázným lidským samorostem, který v tvořivém zápolení o obrodu dávné památky vyrostl v osobnost hodnou úcty." V dalších větách toto obdivné a pravdivé vyprávění o nezměrném úsilí hrstky lidí, jimž o dvě délky vévodí právě pan Koucký, dokládá horou obtíží, jež tato parta /a hlavně vyučený zedník Koucký !/ zvládla, zvládá a ze kterých ještě velmi mnoho zbývá k překonání.

O tom zřejmě největším "soustě" tamtéž pan profesor zasvěceně ještě připsal : "Jejich touhou a snem je myšlenka, aby se prázdná kaple při svém zmrtvýchvstání stala zároveň i jedinečným lapidáriem. Zachránili bychom tím vzácné barokní sochy Josefa Jelínka, které už čtvrttisíciletí kráší jeden z nejsličnějších českých mostů. Jinak nevstoupí do nového tisíciletí bez újmy. Tyto sochy před branou je totiž možné nahradit věrnými uměleckými kopiemi. Pomyslíme si nejspíš, že jde o ideál krásný, ale sotva splnitelný. Okolnosti jsou však příznivé jako nikdy. Přímo pod Hrubou Skálou žije a působí akademický sochař a restaurátor Jiří Novák, který s Valdštejnem žije a dýchá. Grandiozního úkolu by se ujal bez váhání za náklad, kryjící nutnou reži. Neměli bychom takové možnosti využít?..."

Vše tedy stálo a padalo s částkou přibližně dvou milionů. Ta však byla v té době nestravitelná pro město Turnov a zjevně i obtížně zajistitelná sbírkami nebo s pomocí sponzoringu. Ještě koncem roku 1993 vše viselo ve vzduchoprázdnu a nad nadmíru inteligentním projektem se vznášel hrůzný otazník. Jisté náznaky však zvěstovaly z prostředí ministerstva kultury v Praze, že by se potřebný finanční obnos mohl nalézt - díky neobyčejnosti myšlenky - z centrálních zdrojů ...

/I když kronikář a autor těchto řádků horoucně "fandí" myšlence lapidária originálů valdštejských soch, dovoluje si na tomto místě vyslovit obavu, zda se tolik a tak významných soch může slušně vměstnat do prostor hradní kaple, jestli jejich přítomnost v tomto místě kapli i zátěží celému okolí objektu neublíží funkčně i fyzicky. A připojuje domněnku, že by - možná - bylo zajímavější originály Jelínkových soch umístit (i jako estetický "poutač" pro návštěvníky centra Českého ráje a jeho muzea) v zahradě či ve zvlášť k tomu připraveném stánku ve Skálově ulici u Muzea Českého ráje.../

Dejme však hlavně prostor popisu roku 1993 na hradě Valdštejně, jak jej viděl sám kustu pan L.Koucký ! Z jeho prožitků zaujalo zejména :

Provoz hradu byl celou dobu poznamenán stavební činností (jako ostatně mnoho let předtím). Byly dokončeny - až na malý úsek vedle kaple (či kostela) - statické práce v podloží a opěrné zdi kolem kostela (ještě v r. 1992 bylo totiž zajištěno stažení celé stavby železobetonovými věnci).

Rozhodujícím úkolem r. 1993 však byla obnova střešní krytiny a krovů v celém areálu a kompletní výměna krovu na kostele sv.Jana Nepomuckého - poslední havarijní střechy na Valdštejně. Finančně byly tyto rekonstrukce zčásti kryty už v roce 1992 částkou 400 tisíc korun z tzv. střešního fondu ministerstva kultury. To byl také důvod, proč objednaná firma mohla na dané práce nastoupit ihned 2.ledna 1993. (Vybrána byla firma Montáž z Nového Boru, jejíž kvalitní výkony si byli naši zástupci prohlédnout v předstihu na hradu Lemberku a byli spokojeni - především důslednou

ochranou dřevěných částí objektu.)

Podářilo se dokonce zajistit plný průběh rekonstrukčních prací za téměř neomezeného návštěvnického provozu hradu! Obzvlášť náročná byla kompletní výměna celé věže kostela. Nakonec dostala zcela novou měděnou krytinu, mansardová střecha je pokryta tzv. bonským šindelem, znovu byla osazena zlacená makovice atd. A nějaké mimořádnosti? Tož poslyšte: podařilo se obnovit už dávno zaniklá tzv. volská oka či přesněji řečeno vikýře, také římsy dělicí střechu i věž, o které byla stavba v předchozích úpravách ochuzena!

-Zatím zůstala nedokončena fasáda, při dodržení doby "zrání" zasvítlí do kraje určitě do poloviny příštího roku/1994/.

I když se na finanční podpoře uvedených prací vydatně podílelo město Turnov (půl milionu korun), také okresní úřad a - jak připomenuto výše - rovněž ministerstvo kultury, postup obnovovacích činností není uspokojivý. Zbývá ještě opravit zbytek zdiva kolem kostela, rovněž interiérové práce - až na omítky a hrubou elektroinstalaci - příliš nepokročily. Je vážná obava, že se hrad v plné své nové kráse bude moci svým návštěvníkům - bohužel - prezentovat až někdy v r. 1995 (tedy po dlouhých dvaceti letech!).

Hrad má pouze jediného stálého zaměstnance (kustoda, zedníka, pokladníka atd. etc. v jedné osobě), na poloviční úvazek pomáhá drobnou údržbou p. Šourek. V zimě (v přelomu let 1992-1993 na příklad) sami pracovali na léta zanedbávané údržbě a podařilo se jim navíc obnovit výstavní prostory v přízemí, kde před mnoha lety býval hradní hostinec (vy, dříve narození, vzpomínáte si na Čihulkovy?). Pan Šourek sám /kustod jen občas pomohl/ v průběhu léta budoval sociální zařízení (WC) u objektu občerstvení.

A jak dopadla návštěvnost hradu Valdštejna? Rekordní sezonou byl r. 1989, kdy Valdštejn uvítal 62 tisíc příchozích. Pozdější roky už této hranice nedosáhly, avšak v r. 1993 činila návštěvnost asi 45 tisíc osob (Valdštejn se tak mezi 117 památkovými objekty v republice -běžně navštěvovanými- zařadil na 29. místo). Tohoto úspěchu však valdštejnský areál dosahuje zřejmě pouze díky tomu, že zde mají otevřeno prakticky stále, v sezoně dokonce i v pondělí, často dlouho do večera (pokud chodí návštěvníci). Úsilí pánů Kouckého a Šourka /včetně příležitostných pomocníků z řad studentů-dobrovolníků/ je vskutku enormní a mnohý turnovský občan o něm ani neví. Není dobré, jestliže se podobným obětavcům sem tam nedostane patřičné pochvaly i poděkování z míst odpovědných...

Je vskutku nemožné vydržet takové tempo i pracovní zapřažení, pokud by mělo na hradě Valdštejně zůstat pouze u jedné osoby v pracovním poměru! Ještě štěstí, že tu pomáhají s prodejem vstupenek a při vlastní průvodcovské činnosti obětaví studenti. Faktem zatím zůstává, že provoz na hradě Valdštejně "jede" rok co rok od 1.května až do posledního září nepřetržitě (bez jediného volného dne) pouze díky osobě pana Kouckého.

Vstupné v r. 1993 činilo pro dospělé 5,-Kč za osobu, za děti se platilo 3,-Kč. V sezoně při průvodcovské činnosti v němčině pro cizince se požadovalo 10,-Kč a 5,-Kč. Finanční prostředky získané vstupným postačují zatím na běžný provoz i drobnou údržbu.

Dnes je tedy hrad Valdštejn - zejména zásluhou lidí typu p. Kouckého a jemu podobných - opět upraven jako výletní místo. Nejsou tu ovšem původní historické interiéry a schází rovněž někdejší milá hospůdka či kavárnička. Zato však právě upravený prostor po bývalém hostinci slouží jako výborná výstavní místnost. A nejen v tomto koutu hradu. Proto např. ve starém paláci se konají pravidelné výstavy dětských kreseb i jiných výtvarných projevů (např. dětí ze Zvláštní školy v Turnově). V přední části hradu vystavoval obrazy a keramiku Jiří Poličanský a Alena Poličanská, obrázky krajin Vladimír Holman ze Starých Hradů. Výstavy měly velký úspěch a mnoho návštěvníků si právě na Valdštejně zakoupilo "ten svůj obrázek".

Jinak ovšem v závěru roku - s příchodem podzimní sezony - se výstavy zaměřují na některé ze známých osobností Turnovska. Tentokrát byla významným objektem naší pozornosti osobnost nad jiné vzácná - universitní profesor, český filosof Jan Patočka, turnovský rodák. Nevelká výstava je v dané chvíli nejobsáhlejší informací o jeho životě a díle ve státě! Scénář a mnohé exponáty dodala p. Františka Sokolová, dcera Patočková. Úprava je pak dílem Ivana Šrajera s chotí a velmi estetický výtvarný doplněk tvoří obrazy Vladimíra Komárka. Výstava byla slavnostně otevřena za účasti p.

Sokolové, Patočkova přítele i znalce prof. Kohouta a řady dalších přátel a známých v sobotu dne 16. října mimochodem za kouzelného podzimního počasí ! (Výstava by - pro svůj závažný dosah - měla na Valdštejně zůstat alespoň do poloviny r. 1994.)

Hrad Valdštejn patří zcela jistě mezi přední kulturní stánky (v tom plném a zejména též "kunhistorickém" slova smyslu) města Turnova a celého středu Českého ráje i Pojizeří. Važme si takových klenotů !

X X X X X X X X

H/ Dnes si už Český ráj a samotný Turnov nelze Jedna z perel dost dobře představit bez jedné z jejich Turnovska - dominant - sličného zámku HRUBÝ ROHOZEC.# zámek
Patří v severních a severovýchodních Čechách k HRUBÝ ROHOZEC nejnavštěvovanějším zámeckým komplexům. Zvláště po jeho celkové rekonstrukci a opravách realizovaných ještě před r. 1989, o něž se mimochodem značnou měrou zasloužili též současní zámečtí kustodi či správci - manželé Novákové, zámek nebyvale zkrásněl. I jeho rozsáhlý park. Myslím, že mnozí Turnovští jsou nyní na tento jistě n á r o d n í

skvost právem pyšní ! A určitě v tom není žádné "přízemní plebejství", jak to tu i tam nazývají různí necitliví či prázdni vulgární materialisté a příležitostní pragmatici. Není v tom ani žádné osobní nepřátelství k postavě dosud žijícího jediného pokrevního "dědice" Dr. Karla Bedřicha Des Fours - Walderode...

Tento bývalý zámecký pán téměř devadesátiletý (narozen 4.května 1904), žije od r. 1949 dobrovolně v Rakousku /ve Vídni/, případně rovněž na svém statku Tasonic na Sardinii, který mu darovala jeho tetu- MUDr. Marie Des Fours z Poštátu na Moravě (ta v býv.ČSSR zůstala v době vlády komunistů a pracovala jako obvodní lékařka - mimochodem velmi oblíbená !).

Pan Dr. Karel Bedřich navštívil Turnovsko o prázdninách v r. 1989 a zastavil se rovněž na Hrubém Rohozci. Stav zámku i zahrady velmi obdivoval, děkoval a projevil nezměrnou radost nad tím, jak je celý areál upravený a udržovaný. Při této příležitosti vyslovil přání, zda by mu nebylo umožněno z celého majetku získat pouze malý obrázek - památku na svoji matku.

Sešlo se však několik měsíců, přišel listopad 1989 a s ním obnova svobody a demokracie. V občasném styku s Dr. Des Fours byl Dr. Fr. Novák, kterému též v telefonických hovorech sděloval (několikrát i písemně) své pocity. V jednom z takových hovorů pan Dr. Karel Bedřich neopomněl připomenout, že "ve svém věku si už nic brát nehodlá..." V dubnu 1992 však - na podkladě proskakujících informací, že dochází k pokusům zpochybnit výsledek 2. světové války a tedy i platnost tzv. Benešových dekretů - píše Dr. Fr. Novák panu Des Fours dopis, ve kterém jej vlastně vybízí, aby se v případě eventuálních restitučních řízení zasazoval o zajištění celistvosti hruborohozeckých památek (které byly pečlivě nashromážděny v naprosté převaze právě zde). Zároveň jej prosí, aby sám v takovém případě nedovolil tyto nezměrné hodnoty (mající už zjevný charakter národní památky) tříštit, ochuzovat nebo jakkoliv znehodnocovat - třeba i tím, že by se náklady, spojené s vedením možných majetkoprávních jednání či sporů, měly hradit výprodejem desfourského inventáře ! (Tu Dr. Novák zcela oprávněně narážel - znaje historii rodu Des Fours - na konkrétní jejich praxi z minulosti, kdy např. ve vlastním /rodovém/ sporu o dědictví velkostatků v Poštátě-Luboměři a Dřínově-Vrchoslavicích /Morava/- trvajícím téměř dva roky, od r. 1936 do 1937 musely být prodány bohaté umělecko-historické a přírodovědné sbírky na zámku v Poštátě - výsledek t ř í generací!)- V té souvislosti dopis Dr. Nováka a jeho ženy obsahoval rovněž naprosto upřímné vyznání : "Nemusíme Vás snad ujišťovat, že tento náš dopis není motivován jinými zájmy, než shora uvedeno - nás osobně ta záležitost /příp. restituce majetku rodu Des Fours, pozn. kronikáře/ příliš nezasažne, ať dopadne jakkoliv. Ale v tom špatném případě bychom měli pocit, že vzalo za své něco, čemu jsme věnovali skoro 30 let svého života... Sledováno z historického nadhledu od 15. do 20.století, měl Rohozec vlastně vždycky štěstí.

Přes trojí konfiskaci, přes blízkost válčišť a mnohokrát se opakující devastaci celého kraje (včetně té poslední, kterou pamatujeme), prošel Hrubý Rohozec staletími bez úhony na své podstatě. Je ve Vašich rukou, pane doktore, aby měl štěstí i nadále..."

Závěrem doplňují informaci o současném stavu zámku : Byly zcela opraveny krovy a měděné střechy, stabilizován skalní podklad, vsazena nová dubová okna a provedena zcela nová omítka, 70 % všech uměleckých předmětů restaurováno, kompletně opravena kaple, celý park byl zregenerován, vzácné dřeviny ošetřeny, do zámku bylo zavedeno nákladné zabezpečovací zařízení a zahájily se práce na plném počítačovém zpracování a vedení zámeckého inventáře.

Avšak už v září 1991 došla kompetentním okresním orgánům (stále, bohužel, ještě v Semilech!) žádost o navrácení rozsáhlého bývalého desfourského majetku. Tato restituce se měla týkat 3.500 ha převážně lesních pozemků u Lesní správy v Jablonci n.Nis. (Bedřichovsko, Smržovsko), zámeckého areálu Hrubý Rohozec včetně jeho kulturního mobiliáře, objektů bývalé Strojní a traktorové stanice a velkoobchodního skladu zeleniny tamtéž a 89 hektarů lesních pozemků přímo v Turnově (Vesecko). /V této fázi restituční taktiky právníků Dr. Karla Bedřicha se na problém "jde cestou zpochybňování kolaborace rodiny Des Fours s nacisty koncem první republiky a v průběhu tzv. protektorátu". Jakmile však ČNR v r. 1992 přijala zmírňující dokumenty k doplnění zákona č. 229/91 Sb. (restituce zemědělského majetku)-viz: zákon č. 93/92 Sb. , okamžitě právní zástupci býv. hraběte mění tuto taktiku a přecházejí na využití pro ně velmi příhodné možnosti. Podmínkou této restituční cesty je získání občanství ČR.

Proti zmíněné formě - především zjevnému porušení zásady, že se nepůjde před únor 1948 a že nelze zpochybňovat výsledky 2. světové války, tedy i očištnou roli tzv. Benešových dekretů, se i v případě požadavků pana Des Fours zvedla v našem regionu, zejména na Turnovsku, vlna odporu. "Případ Walderode" - jak jej nazvali novináři se (jak už to běžně v životě chodívá!) stal polem bojů nejen různých ideových postojů, vztahů k problému vlastnických poměrů a jejich kvalitativních úrovní, ale též vhodnou scénou pro vznik vášní různých významů i kalibrů - jistě často i vyloženě osobně motivovaných.

Hlavní příčinou veřejného vystoupení skupiny turnovských občanů, vesměs lidí z řad osvětových pracovníků či rodáků a přátel Turnova /později se rozhodli vystupovat jako občanská turnovská iniciativa - byli mezi nimi páni M.Kopal a V. Čapek z městského zastupitelstva, A. Svoboda a Fr. Novák za "rodáky" a jakousi vůdčí osobností se stal bývalý turnovský místostarosta J. Kunetka/, byla skutečnost, že se - v zájmu urychlení procesu privatizace i v tak citlivém prostředí, jakým je navrácení velkých hodnot mnohdy už přerostlých v opravdové n á r o d n í p a m á t k y či s k v o s t y , (lidem poznamenaných kolaborací a nacismem)- některá centrální místa a jejich představitelé /zejména se to týká ministerstva vnitra a ministerstva zemědělství/ přednostně a s mimořádnou benevolencí a dobovým oportunistem začala téměř hromadně poskytovat české občanství. Dělo se tak bez hlubšího a individuálního posuzování zmíněných případů (jak stanovuje zákon!) a ministerská burokracie se schematicky zaštiťovala ze zákona vytrženou floskulí o "případech hodných zvláštního zřetele". Oficiálně se tento často vyloženě nekritický přístup ke skutečné historické úloze té které osobnosti z řad někdejší šlechty, jež v našich zemích vlastnila majetky, omlouval "zahraničními zájmy" státu. A na druhé straně vyvolával pochopitelnou nedůvěru mnoha občanů v právní čistotu i občanskou zásadovost takových úřednických postupů. Speciálně v tomto případě - v osobě pana Dr. Karla Bedřicha Des Fours, Walderode - byla otázka případného přiznání českého občanství (jež je základní a nejdůležitější podmínkou pro uplatnění jakéhokoliv restitučního řízení pro osoby delší dobu se nacházející doposud v cizině !) značně sporná. Na jeho osobu se totiž vztahují zmiňované "Benešovy dekrety"- zvl.č.12/45 (4. července 1939 dobrovolně požádal o přiznání občanství tzv. velkoněmecké říše, byl členem Henleinovy strany SdP, která se stala stranou vlastizrádnou /tuto okolnost pan Dr. Des Fours záměrně všude zatajoval/ a byl rovněž řádným členem Svazu německých velkostatkářů za svá panství v oblasti tzv. Sudet na Smržovsku - a to v době právě násilného rozpadu naší republiky, mezi 2.II.1937 až 7.9.1938). To vše dokresluje fakta uvádějící, že za zcela podivuhodných okolností /již za vlády komunistického ministra vnitra Václava Noska !/ získal pan Des Fours doklad o "zachování státního občanství čsl." (16.12.1947) a toto mu pak bylo potvrzeno už po "vítězném únoru" 1948 ! Nakonec bez protestů a dobrovolně odchází do Rakouska koncem roku 1949, když o rakouské státní občanství požádal už v polovině roku předcházejícího. Svoji žádost odůvodnil rodovými kořeny !/ - po matce se prý cítil Rakušanem, po otci Francouzem... O svém "vztahu k češtví a Čechám" - ani

řádka, ani zmínka. A ani v Rakousku neprotestuje...

Byť autor těchto řádků je zastáncem zásady, aby vše, co bylo - např. v období komunistické totality - lidem odebráno či ukradeno, bylo neprodleně a do důsledku nyní navraceno, - nemůže se však v žádném případě ztotožnit s názory, jež bez rozlišení sebemenších historických souvislostí a rozdílů tytéž požadavky aplikují i na elementy, jež se provinily proti republice a našim státním i národním zájmům v období tzv. protektorátu i dříve a na něž se s historickou spravedlností v plném rozsahu vztahují dopady z konce 2. světové války jako logický důsledek porážky nacismu a jeho odsouzení. Občanská iniciativa v Turnově ve věci "causa Walderode" vycházela původně především z těchto ideových zásad. Náležitě je - jako lokálpatrioty a milovníky našeho kraje i města - utvrdila v jejich odporu vůči oprávněnosti restitučních požadavků Dr. Des Fours navíc skutečnost, že tu už vlastně ani nejde o zájem tohoto bývalého majitele a jediného oprávněného (protože pokrevního) dědice, nýbrž že jej - devadesátiletého osamělého starce - do těchto restitučních záborů vlastně ženou už zcela cizí osoby. (Pan Des Fours navázal před časem přátelské vztahy s jistou JUDr.

Kammerslandnerovou, která působí se svou advokátní kanceláří ve Vídni. Tamtéž její asi pětaticetiletý syn provozuje obchod se starožitnostmi. Toto přátelství - snad - již téměř přerůstá v manželský svazek.)

Vraťme se však k samotnému zámku H r u b ý Hrubý Rohozec-

R o h o z e c ! Jako jeden ze sloupů vzácných jeho postavení pamětihodností Turnovska a Českého ráje patří v síti památko- zámek v republice s 30 až 40 tisíci návštěvníků vých objektů. ročně mezi středně navštěvované památkové objekty. Padesáti až stotisícovými návštěvnostmi jsou známé např. Karlštejn, Konopiště, Červená Lhotka a pravděpodobně rovněž Opočno a Ratibořice. Naopak mezi slaběji navštěvované objekty lze řadit např. Lipnici nebo Pecku a pod. (asi deset tisíc osob ročně).

V posledním období však - ač se to (z hlediska "popularizace" zámku v důsledku "causy Walderode") zdá nepochopitelné, zájem veřejnosti klesá. V r. 1993 na Hrubém Rohozci zaznamenali příchozích hostů pouze asi 27 tisíc, když v r. 1989 návštěvníků bylo 49 tisíc.

Vysvětluje se to na jedné straně enormním nárůstem rozličných vábníček jiného druhu, velkou i pro mnohé atraktivnější nabídkou zahraničních zájezdů i dlouhodobých pobytů. Na druhé straně to však také může způsobovat i řada sociálně-ekonomických problémů části populace, návštěvníci Hrubého Rohozce se i v minulosti většinou rekrutovali z domácích /českých/ turistů. Přitom vstupné se zde udržuje na nižší úrovni (ve srovnání s podobnými památkovými objekty): 15,-Kč pro dospělé, 60 % slevy pro české důchodce a mládež.

Současně je třeba doplnit, že zámecké interiéry mají stále vysokou kvalitu, prohlídkový okruh si zachovává nezmenšený rozsah. Těch několik málo předmětů, které byly v r. 1993 navraceny v rámci restitucí církvi nebo jednotlivým osobám, bylo bohatě nahrazeno z vlastních fondů i sbírek Uměleckoprůmyslového muzea v Praze. Přibyly některé cenné obrazy i dva velké a překrásné kusy nábytku z bývalé expozice zmíněného muzea v pražském Rudolfinu V neposlední řadě musíme také vzpomenout významné iniciativy Spolku rodáků a přátel Turnova, kteří nadmíru vhodně oživilí prostory komorní kaple na Hrubém Rohozci a začali v ní pořádat přitažlivé kulturní večery. Ten v r. 1993 se konal 18. června a byl zasvěcen osobnosti básníka Bohdana Kaminského (bylo už uvedeno v kapitole o aktivitách Zpěváckého spolku Ant. Dvořáka, který večer doprovodil svým repertoárem společně s žáky ZUŠ v Turnově a členy turnovského ochotnického spolku).

CH/ Turnov-kulturní, použijeme-li tohoto označení, MUSICA FORTUNA pochopitelně nežije pouze těmito dosud -konkurence popisovanými projevy uměleckého vyžití. Po boku Dvořákovců... uvedených už stojí také mladá místní kultura a v jejích řadách jistě přední místo zaujímají : pěvecký sbor MUSICA FORTUNA a dnes už mezi mladými lidmi známý ALT-KLUB (založený a fungující pod patronací Nadace zvané Resonance).

Kolektiv věkově mladších zpěváků, který se ustavil před několika lety pod hlavičkou Musica Fortuna, hledal v šedi posledních let tzv. normalizovaného Československa potěchu a radost v písni, v muzice o poznání novější či soudobé, než odpovídá repertoáru např. Dvořákovců. Žánrově mají na programu volnější i různorodější rozsah skladeb a daleko spíše kolektiv tíhne k modernější písni,

blízké více populární muzice či lidovým popěvkům než vážným koncertním skladbám někdejších pěveckých sdružení. Také v r. 1993 vyvíjel sbor Musica Fortuna utěšenou činnost. Devatenáct žen a osmnáct mužů chodilo pravidelně do zkoušek (jednou týdně ve středu v I. základní škole).

První vystoupení před veřejností absolvovali na vzpomínkové akci dne 16. ledna v Rovensku p. Tr. Celé jaro se pak neslo v duchu příprav na příjezd družebního pěveckého sboru z Francie - kde členové Fortuny pobývali v r. 1992. Přítel ze sboru Melodie des Sources ze Saint Galmier přijeli do Turnova v květnu a strávili zde čtyři krásné dny. Kromě koncertu v turnovském divadle si prohlédli valnou část Českého ráje, turnovské pamětihodnosti a - samozřejmě - Prahu. Odlétali - bez přehánění - nadšení...

Podzimní zkoušky pak Fortuna zasvětila přípravě už na vánoční koncert. Termín byl později pozměněn, takže koncert také dostal název "předsilvestrovský". Uskutečnil se 29. prosince v turnovském divadle a přijel je povzbudit i doprovodit jejich přítel Zdeněk Berger z Vysokého Mýta. Také z tohoto důvodu se večer nazýval "Musica Fortuna se svými hosty"! Divadlo bylo plné, mnoho zájemců se ani dovnitř nedostalo, a proto bylo rozhodnuto uspořádat vždy najednou alespoň dva koncerty.

Vedoucím souboru je stále pan Vítězslav Čapek, který působí jako ředitel turnovské Základní umělecké školy /ZUŠ/, kde je rovněž vyučujícím hře na kytaru. V r. 1993 se pan Čapek jako náhradník stal také členem městského zastupitelstva.

Závanem m o d e r n y do oblasti zábavy a Mladá alterna- kulturního vyžívání zejména mladých ročníků tivní kultura turnovské populace (ale i mnohých příznivců z ALTKLUB okolí) je dnes už druhým rokem působící tzv. A L T K L U B. (jde o stánek mladé alternativní kultury - odtud tedy i odvozen název klubu, tedy nikoliv od německého "alt" /starý/, jak se taktéž někteří občané domnívali...) Klub se zabydlel v prostorách "dolních" kasáren a jeho zřizovatelem byla Nadace "Rezonance".

Jako vše nové, střetá se tento zprvu velmi ambiciózní a současně i - zřejmě - nedostatečně promyšlený a propracovaný projekt, s řadou těžkostí, avšak i různých /mnohdy krajních/ pohledů a hodnocení. Smyslem Rezonance /nadace pro renesanci kultury - tak ji nazývají její zakladatelé, z nichž běžné turnovské veřejnosti je známa pouze p. Daniela Weisová/ mají být kulturní počiny nejen místního, ale i nadregionálního významu. Pamětníci z generačních druhů zakladatelů doplňují, že v r. 1992 /v době zrodu jmenovaného klubu/ u jeho kolébky stála myšlenka podpory okrajových či alternativních oblastí kultury, zejména pak hudební scény. Mělo tak vzniknout zvláštní středisko intelektuální mládeže s méně konzumními představami o životě a kultuře. Mělo to asi být centrum mladých lidí, kteří jsou sami schopni se konkrétně zapojit do kulturního dění, samozřejmě blízkého jejich životnímu stylu i pohledu na svět současnosti. Altklub a tyto jeho neotřelé myšlenky si hned získali mnoho příznivců. Pro nekonvenčnost až záměrnou dráždivost používaných výrazových prostředků se tento druh mladistvé formy zábavy i vidění kultury stal pro část místní populace samozřejmě také něčím "divokým", ne-li podezřelým. (Šeptanda v různých vrstvách veřejnosti také "pracovala" a lehce se jí dařilo spojovat případy "osídlení části budov kasáren opravdovými feťáky a bezdomovci" s činností tohoto kulturního zařízení. Zvláště, když někdy antisnobské či protikonvenční projevy mnohých kapel, vycházející programově z "rámusu" nebo "výraziva heavy metalu", dávaly jakoby zapravdu propagandě včerejší totality o "podhoubí" takových spolků, kolektivů, kapel, klubů a jejich ovzduší..)

V každém případě Altklub se v Turnově rozběhl s elánem a nadmíru optimisticky, dlužno dodat, že i perspektivně. Od té doby však uteklo už dost času a Altklub i jeho podporující nadace zřejmě trochu /asi z přecenění svých sil i možností/ ztratily na svém počátečním renomé. Klub se sice snaží, někdy vskutku více, jindy ale také méně úspěšně, jít vytyčeným směrem. Rok 1993 zpočátku přinesl především dobré předpoklady pro uskutečňování daných záměrů. Skutečně : v prvním půlroce sliboval dobrou cestu, která přinese celou řadu zajímavých akcí. Program obsahoval vedle koncertů převážně místních či regionálních kapel /Hrabě Esterhazy, Lety mimo, 5l. chvíle, Kokonínská deprese...) i koncerty kapel přespolních (Echt!, Kurtizány z 25. avenue =vítěz rockového festivalu

Arlboro-Rock, Krásné nové stroje, Zuby nehty, Solomon Bob, Už jsme doma...). Ale také řadu divadelních představení - včetně letní divadelní školy, nekomerční diskotéky a tehdy ještě fungujících poslechových a literárních večerů.

Asi v polovině roku došlo ke změně ve vedení klubu /rovněž také i v nadaci, která klub provozuje/. Odešel Aleš Zemene a nastoupili jiní (Jaroslav Stuchlík a Daniela Weissová). Ukázalo se však, že tato změna klubu příliš neprosperovala. Došlo k určité stagnaci v množství, ale zejména v kvalitě programu : snížil se počet koncertů, mnohé akce - jako poslechové a literární večery - se v programu klubu přestaly objevovat. Od července se průměrný počet akcí v jednom měsíci snížil z dřívějších asi 8 až 10 na 4, max. 5. Tento stav byl obecně připisován jistě neodbornosti v tomto oboru a laxnosti nového vedení.

Ani finanční situace klubu není příliš růžová, což způsobuje - zřejmě - obecně známá situace ve sponzorinku /na jedné straně/ a viditelná bezradnost s odbornou náplní, jejím ovlivňováním příznivým výběrem i ve způsobech a formách získávání finančních prostředků na vlastní chod klubu /na druhé straně/. Klub by pravděpodobně potřeboval výborného manažera, který by si poradil také v tomto prostředí kultury s tržními mechanismy, aniž by trpěla vlastní kulturní činnost a celé ovzduší klubu. Jinak totiž se zdá reálným výrazný "ústup ze slávy", což se nám Turnovským - třeba ve srovnání s dynamickým rozběhem podobného klubu v sousední Lomnici n.P. - nechce pochopitelně líbit.

Při přípravě tohoto zápisu do kroniky jsme získali od organizátorů klubu seznam či přehled činnosti za léta 1992 a 1993. Pokud se jedná o rok 1993, pak po konzultaci s příznivci klubu, se zdá uváděný počet (i autentičnost některých citovaných akcí) trochu sporný. Návštěvníci se nepamatují, že by se např. v červnu konal v přehledu uváděný koncert irské folkové kapely "Tinkers" nebo "poslechový večer" /profily některých hard-rockových kapel/ v téže době. Jinak ovšem večery druhu "5l.chvíle" (vystoupení jedné z velmi nadějných kapel, které v Turnově pravidelně hrají), "Kurtizány z 25. avenue" (skutečná "trefa"

klubu, jak konstatovali milovníci této moderny), "Lety mimo" (kapela složená z mladých chlapců, kteří hrají velmi dobře a s vervou - jedna z nejoblíbenějších místních skupin), "Zuby nehty" (super kapela pražských dívčích rockerek - super kolektiv), "Solomon Bob" (typický a kvalitní představitel klasického "big-beatu z Liberce), "Priesznic" (jedna z těch lepších kapel jesenického rocku), anebo konečně již notoricky známá, dost ohraná, ale stále muzikálně lepší a lepší skupina "Hrabě Esterházy" či "Cirkus plechowy" (což byl výborný nápad = hudebníci z několika turnovských kapel si zahráli společně a bylo to výborné) atd. Zato bud se vůbec nekonal, anebo veřejnosti zcela unikly takové akce (v seznamu uvedené), jako např. "Pristines" ze SRN, "Kiss + AC/DC" či "Laibach". Úplným propadákem byl křest LP desky turnovské rockové kapely "Alien".

Tento podrobnější pohled na činnost Altklubu v Turnově v r. 1993 i v naší kronice je záměrný. Je spojen i s upřímnou kritikou, protože ctižádostí skutečných přátel Turnova jako centra Českého ráje by měla být nejvyšší kvalita i poctivá průbojnost na každém kroku, na všech stupních i oborech lidské aktivity. V každém případě bychom rádi dosáhli toho, aby nejpozději od příštího roku i tato sféra kultury v Turnově byla pravidelnou součástí kronikářských zápisů - a to s využitím podrobné zprávy o činnostech Altklubu i jeho zřizovatelské nadace, která se musí šířejí i hlouběji "zviditelnit".

----- Turnovské školství

Pohled na stav turnovského školství nelze začít Turnovské jinak než zamyšlením nad procesy transformace i v školství této oblasti. Celá naše společnost a všechny její složky procházejí zásadními změnami; bylo by víc než pochybené, kdyby se podobný proces nedotkl českého školství, celého jeho systému. Dokonce si dovoluji tvrdit, že této sféry (tak citlivé a nezbytné pro intelektuální prospěch i potřeby národa a státu !) se mu s í zásadní změny týkat především a co nejdříve (zatím se od r. 1989 až příliš dlouho pouze přešlapovalo).

Na ministerstvu školství byl celý rok 1993 ve znamení příprav materiálu o celkové koncepci

českého školství a tvorby nového jeho systému, plně odpovídajícího potřebám svobodné a demokratické společnosti konce 20. věku. Uvědomíme-li si, jak hrůzně tuto oblast zdeformoval komunistický režim zejména svými ideologizujícími schématy a nezdravou feminizací (jež se mu ostatně současně rovněž stala nástrojem větší doktrinářské povolnosti), dokážeme lépe pochopit hloubku devastace celého tohoto nesmírně jemného předuva a prostředí.

Ostatně, postačí při minimální dávce historické paměti - se zamyslet např. pouze nad strukturou a úrovní turnovského školství v posledních letech komunistické vlády, abychom se právě my zde v Turnově museli za takové změny rasantně postavit !

-Co nevidět by se měla též rozprout veřejná /odborná/ diskuse o tzv. vzdělávacích standardech. Jde totiž o to, aby společnost nalezla i v demokratickém a liberálním prostředí vhodné míry i nástroje pro stanovení jistého vzdělávacího minima, které by pochopitelně bylo v zájmu intelektuální úrovně společnosti povinné pro všechny typy škol (státní i soukromé).

Historie turnovského školství se má čím pyšnit.

Byť - jako téměř vždy a ve všem - Turnov a jeho správa i vůdčí osobnosti musely o každý pokrok a každý stupínek ke své dokonalosti perně bojovat. Postačí připomenout v těchto souvislostech třeba jen zápas Turnovských o reálku ! Při oslavách pětadvaceti státní československé reálky v Turnově (1933) napsal její tehdejší profesor češtiny a francouzštiny Václav Novák m.j.: "...zápas o střední školu v Turnově byl mimořádně tuhý. Postavení Turnova bylo výjimečné, neboť Turnov byl vlastně přirozeným středem českého živilu z celého okolí, které tehdy přímo sousedilo s živlem německým. Bojoval tedy Turnov, bašta češtví na českém severovýchodě, i za sousední politický okres semilský a jilemnický, za jednu třetinu soudního okresu mnichovohradištského a soboteckého, za české obyvatelstvo německých okresů : Liberce, Jablonce, Frýdlantu, České Lípy, Jablonného, Vrchlabí a Trutnova. Tento široký obvod, který čítal 181.255 českých obyvatel (podle úředního sčítání z r. 1900), postrádal střední školy. Zápas o střední školu v Turnově byl projevem rozmachu národního uvědomění v českém kraji. Turnovští občané střední školou chtěli vytvořit význačné osvětové centrum, které by čelilo přívalu germanizace. Vláda se bránila zřídit reálku v Turnově, neboť si dobře uvědomovala, že zřízení této střední školy znamená posílení českého živilu v pohraničí. Z tohoto důvodu byl zápas tuhý a plný zdar, s kterým se setkal, je důkazem jednolitosti a houževnatosti městské rady." (V té souvislosti je vhodné připomenout, že úsilí o turnovskou reálku se plně začalo projevovat koncem osmdesátých let minulého století /žádost byla podána 1896/a zápas byl úspěšně dovršen až roku 1908 ! Do té doby relativně velmi početné kolektivy turnovské studentské mládeže musely cestovat za středoškolským vzděláním buď do Jičína nebo do Mladé Boleslavi.)

Ještě po roce 1945, po 2. světové válce, žil Turnov v optimistických představách o dalším velkém rozmachu svého školství, neboť i pozice místního gymnázia byla v kraji mimořádná. A škála zdejší výchovně-výukové nabídky, dá-li se to tak říci, byla široká. Mezi řadu vzdělávacích subjektů v Turnově patřilo vedle obecných škol odborné školství (učňovské), měšťanská chlapecká i dívčí škola, ekonomická škola, obchodní akademie, zemědělská škola, turnovské (dokonce středoevropské) specifikum - střední šperkařsko - zlatnická škola a - tedy navíc i osmileté reálné gymnázium. Pedagogická úroveň zejména gymnázia i obchodní akademie byla tradičně vysoká a obecně uznávaná. Ostatně, pamětníci oprávněně vzpomínají i na úžasnou spolenčenskou sílu turnovského studentského spolku, který doslova svojí mladistvou energií hýbal městem. Na doplnění celkového obrazu nutno uvést, že Turnov se v této rovině řadil mezi nejpokrokovější města ve státě. Dovolil si na počátku třicátých let postavit krásné, architektonicky odvážné a velmi moderní budovy dívčí školy v ul. 28. října a na Výšince podobný objekt pro gymnázium. Dodnes tyto budovy nepostrádají urbanistické kouzlo a jsou bezesporu ozdobou města.

Osudy turnovského školství v době komunistické totality jsou v tomto srovnání - především však z hlediska jeho vnitřní dynamiky a životaschopnosti i prospěšnosti - slabým odvarem, ne-li přímo přehlídkou promarněných možností a oficiálního ideového i systémového vandalismu...

V r. 1993 byl stav ve školství v Turnově přibližně tento :

Do základních škol# se zatím stále řadí škola ve Skálově ulici (někdejší chlapecká, včetně

měšťanky), v Prouskově ulici v Turnově II (nově postavená budova v 80. letech), II.základní v ul. 28. října (kdysi dívčí obecná i měšťanka), III. základní v ulici J. Palacha na Výšince (v budově někdejšího reálného gymnázia), školní prostory v Žižkově ulici (dřívě budova dolních kasáren) a k nim nutno přiřadit i školu zvláštní v Sobotecké ulici a základní uměleckou v Husově ulici.

K odborným školám# typu řemeslných přípravek - ke školám učňovským - patří : Střední odborné učiliště obchodní a výrobní v Alšově ulici, Středisko praktického vyučování optické u podniku Dioptra, Středisko praktického vyučování brusičské v ulici Palackého.

Reprezentanty středního školství# v Turnově jsou především Gymnázium v ul. J. Palacha, Soukromá obchodní akademie a hotelová škola /Academy for Catering and Tourism,a.s./ , Střední zdravotnická škola v sousedství turnovské nemocnice a Střední průmyslová škola pro umělecké zpracování kovů a kamene (šperkařská).

Základní školství se i u nás ve městě v průběhu r. 1993 silně přiblížilo k znovuzřízení systému tzv. obecných škol. Tento návrat k obecné škole prvorepublikové úrovně umožňuje totiž pedagogům podstatně lépe reagovat na potřeby žactva I. až 5. ročníků.

Střední školy se s uvolňovaným prostorem a liberalizací společenského života vyrovnávají - řečeno upřímně - s viditelnými obtížemi, v každém případě však silně diferencovaně.Gymnázium - patrně - usiluje o návrat osmiletého výukového cyklu,(který se tak osvědčil zvláště v třicátých letech),jehož základním úkolem bude prvotřídní příprava mládeže pro vysokoškolská studia.

Střední ekonomická a hotelová škola# na náměstí První privati- (v budově bývalé obchodní akademie) procházejí zace střední

podivným procesem privatizace /zřejmě vinou školy s problé- nedostatečného prověření zahraniční firmy, pod my. jejíž hlavičkou se soukromá škola začala budovat - viz : Academy for Cartering and Tourism,a.s.#/. Je to nesmírná škoda, neboť i české školství potřebuje získat vnitřní dynamiku, kterou může zajistit rovněž jistá forma ctížadostivé soutěživosti či konkurenčnosti. -Tedy bylo by velmi zdravé, kdyby v Turnově, případně v celém regionu, existovala i ve své úrovni řada podobných škol, jež by svou pedagogickou kvalitou bojovaly o žactvo i o přízeň rodičů. Ti všichni by měli mít právo v o l b y v oblasti středního /příp. odborného/ školství ! Nedostatky, jež jsou avizovány v životě privatizovaných SEŠ a SHŠ však samotný proces privatizace silně poškozují. Soukromá obchodní akademie a hotelová škola se rozběhla velmi slibně, jako privátní zahájila činnost 1.12.1992. Ředitelem je Mgr. Otakar Špetlík (je současně také členem městského zastupitelstva). Prvních absolventů takto transformované školy,bylo 77 (z toho na OA = 32 a na HŠ = 45). Nově se hlásících už pro ročník 1993/94 bylo 291 žadatelů, přijato bylo z kapacitních důvodů jen 84 (OA = 28, HŠ = 56). Učitelů je ve škole 35, z toho tři jsou externisté.

Zájem o tuto školu byl hned od počátku mimořádný.

Škola ve školním roce 1992/93 vykázala řadu zajímavých a podnětných aktivit. Obeslala svými zástupci např. celostátní soutěžní kolo grafických předmětů /jednou žákyní/,jeden její žák se probojoval až do finále soutěže barmanů v Opavě /tzv. Junior Cup 93/, zúčastnila se soutěže kuchařských dovedností (25. výročí hotelové školy v Poděbradech), její čtyřčlenné družstvo získalo 1. místo v běhu číšníků tamtéž atd.

Žáci školy prokazovaly své znalosti i schopnosti

již při různých příležitostech /mnohdy už obchodně-reprezentativní povahy/. Např. tzv. rout pro firmu Triga CS, spol. s r.o. /otevření reprezentativních prostor firmy 15.10.1992/, obsluha i občerstvení při ochutnávkce vín v prostorách téže firmy /6.11.1992/, opět tzv. rout pro CK Metop Incoming service, spol. s r.o. v Liberci (11.11.1992), občerstvení a ukázky výrobků i míchaných nápojů při přijímacích zkouškách (25.3.1993),recepce pro radu kanadského velvyslanectví v Praze (26.3.1993), obsluha při akci 25. výročí vzniku podniku Chemapol Praha (v hotelu Harmony ve Špindlerově Mlýně ve dnech 13.-16.května 1993) apod.

Zdá se, že si vede zdatně Střední Střední zdravotnická škola. V současném období má 365 žáků

zdravotnická

(včetně dvou tříd fungujících v Jičíně), 15 škola odborných učitelů, 13 pedagogů všeobecně vzdělávacích předmětů, 11 vychovatelů. Ředitelkou je Mgr. Eva Mazánková (taktéž členka MZ). Ve školním roce 1992/93 škola zavedla také pomaturitní studium, třetí rok už "běží" rovněž tzv. církevní třídy (jejichž žačky prokázaly výrazné úspěchy v péči o přestárlé spoluobčany). V ročníku 1993/94 ukončuje na škole studium posledních 12 studentek ze zahraničí (jedná se vesměs o děvčata tmavé pleti).

Už jsme výše připomněli, že jednou z Střední nejvýznačnějších odborných či specializovaných umělecko- škol v Turnově je Střední uměleckoprůmyslová průmyslová škola - SUPŠ (mezi Turnováky spíše vždy známá pod škola šperkař- přízviskem "šperkárna"). Tato - zejména v období ská první republiky a ještě těsně po druhé světové válce - velmi atraktivní škola, se rovněž postupně vymaňuje z důsledků necitlivých zásahů, kterými ji poznamenal minulý režim. Ředitelem této státní střední školy je akademický malíř prof. Václav Žatečka. Škola, která v r. 1994 bude slavit 110. výročí svého vzniku a jistě tím rovněž přispěje k povznesení samotného Turnova a prosazení jeho ambiciózních zájmů, je zařízením pochopitelně výběrovým /podmínkou je talent a prokázaná řemeslná a umělecko-invenční nápaditost i zručnost/. Poslední ukončený školní rok vykázal na této škole 30 absolventů. Pedagogický sbor tvořilo 13 interních učitelů, 12 s vedlejším pracovním poměrem a 4 vychovatelé domova mládeže.

Naše "šperkařská" škola byla vždy v minulosti a je také v posledních letech velmi výkonná i navenek. Často se prezentuje vynikajícími uměleckými výkony nad své úkoly: bohužel, málo se o těchto jejích aktivitách dozvídá (ke škodě samotné školy) veřejnost. Proto uveďme aspoň my v naší kronice o zásluhách této školy v roce 1993 toto:

V květnu se turnovská SUPŠ pracemi svých žáků a pedagogů účastnila významné výstavy šperků pod názvem "česká secese" v německém Dortmundu. V červnu a červenci byla spoluorganizátorem i spoluúčastníkem přehlídky nejúspěšnějších děl tří uměleckých škol v našem severočeském rozsahu, jež se konala na výstavišti v Jablonci nad Nisou. Vedle turnovské SUPŠ se přehlídky zúčastnily rovněž Střední uměleckoprůmyslová škola sklářská ze Železného Brodu a Střední uměleckoprůmyslová škola bižuterní z Jablonce n/N. V červenci byla naše "šperkárna" spolu s turnovským muzeem poprvé pořadatelem #zlatnického sympozia s mezinárodní účastí# (dosud tuto kulturní a přehlídkovou akci iniciovalo a organizovalo výrobní družstvo Granát z Turnova). Stálá expozice - jako dokument z této výstavy - bude součástí nové expoziční skladby Muzea Českého ráje v Turnově. Konečně v říjnu 1993 se Turnovští / tradičně zástupci SUPŠ/ prezentovali rovněž svými díly #na kovářském sympoziu na hradě Helštýně# ("Hefaiston 1993") a opětovně byly jejich práce mezi oceněnými.

Nebyl by obraz o této zajímavé škole dokonalý, kdybychom opomněli připomenout, že se o její existenci i schopnostech tvůrců SUPŠ z Turnova dávno už zvěsti donesly i do Spojených států amerických. Díky tomu, připravil kolektiv mistrů-profesorů a žáků na základě požadavku kongresu USA kolekci medailí pro komisi kongresu pečující o uchování kulturního bohatství světa. Medailí bývají oceňovány přední světoví odborníci, restaurátoři, historici umění, umělci, ale též sponzoři atd., kteří bojují o jejich záchovu. Medaili turnovská SUPŠ připravila ve trojím provedení: bronzovou, stříbrnou a zlatou (všechny mají tombakový základ, stříbrná je postříbřena, zlatá pozlacená). Na zadní straně všech je znak USA s příslušným označením dané komise kongresu. Na lící straně první je pohled na pravobřežní mosteckou věž v Praze, na druhé je detail průčelí renesančního zámku a na třetí je pohled do interiéru s chrámovou gotickou klenbou.

Závěrem se ještě detailněji vraťme k turnovskému základnímu školství:# Základní školy

1. základní škola# /chlapecká/ sídlí v nedávno podrobněji rekonstruované budově ve Skálově ulici. Ředitelem je tu pan Josef Rytíř a v r.1993 škola získala právní subjektivitu. Ročně má škola kolem 700 žáků. Zvláštností školy je výuka informatiky a nad rámec povinné předmětové skladby lze doplňovat i volitelné předměty. Na střední školy se hlásilo z této ZŠ v r.1993 87 žáků, uspělo jich 80, což je vynikající výsledek = 92%!

2. základní škola# (ředitel pan Zdeněk Vavřich) sídlí v budově někdejší dívčí školy v ul. 28. října. Škola má osm tříd v ročnících 1.-4., šestnáct tříd ve vyšších ročnících (5.-9.). Celkem to na počátku školního roku 1993/94 bylo 303 chlapců a 307 dívek. V r. 1993 byly na škole provedeny opravy omítek. Z úspěchů školy je vhodné jmenovat aspoň tyto: dobrovolná sbírka žáků na konto SOS Sarajevo přinesla sumu 4.955,70 Kč, v okresním kole soutěže Mladý historik se na 1. stupni umístila žákyně 8. třídy Lenka Formánková, v recitačních soutěžích /okresní kolo/ získala ve stejné kategorii 1. místo žákyně rovněž 8. třídy Petra Weissová, jako vítěz v recitaci zástupců 7. tříd se představila v okresním kole Michaela Palečková a za žáky 3. tříd tu druhou pozici obsadil Vojtěch Skalský. Úspěšní byli i reprezentanti školy v různých sportovních zápolech.

3.# #základní škola# (působící ještě ve školním r.1993/94 v budově gymnazia na Výšince) se bude v příštím kalendářním roce přemísťovat: přestěhuje se do zcela nově upravených a adaptovaných prostor bývalých dolních kasáren v sousedství turnovských parků. Ředitelem školy je pan Břetislav Mánek, o jehož občanských i organizačních kvalitách svědčí skutečnost, že navíc v tomto volebním období vykonává dobrovolnou funkci starosty obce Tatobity. Tato základní škola zahajovala školní rok 1993/94 téměř se 400 žáků (přesně: 390). Současně v téže době přešla na projekt obecné školy kvalitativně vylepšený výukou dvou základních světových jazyků už od 1. třídy - jedná se o angličtinu a němčinu. Ve škole už druhým rokem úspěšně funguje školní klub (zaměřený na co nejzajímavější i efektivní využití volného času žáků): velký zájem tu je o výpočetní techniku a její praktické využití. Škola se může pochlubit účastí svých žáků Otakara Šipoše a Petra Podzimka v krajském kole chemické olympiády.

Základní školství v Turnově ovšem zahrnuje tzv. zvláštní školu# (v Sobotecké ulici) a Základní uměleckou školu# /ZUŠ/ v Husově ulici. O obou se běžný občan příliš mnoho - ke škodě turnovského školství a zejména zmíněných škol - v průběhu roku nedoví. V kronice však nesmějí mít pouze okrajovou pozici.

Zvláštní škola#, v jejímž čele stojí ředitel pan Jaroslav Drbohlav a jeho zástupkyně Ludmila Jachková, si vede již delší čas vlastní kroniku. Pročítáním jejích stránek i z rozhovorů s několika pedagogy jsme se např. dozvěděli, že ve sboru dochází k častým změnám. Školní rok 1992/93 byl zahájen se dvěma novými posilami, které přišly z Liberecka: paní učitelka Zdeňka Casanovová (rozená Jiroušková, která se v průběhu roku provdala) a její kolegyně Marie Duchková. Naopak v průběhu roku odešli pan učitel Radovan Rieger, který se oženil a odstěhoval na Litoměřicko, a dlouholetý zdejší učitel pan Vladislav Studnička, který koncem školního roku dlouhodobě onemocněl. Škola měla v té době 129 žáků ve 14 třídách. Pedagogický sbor tvořilo 11 učitelek a 7 učitelů, když ještě krátkodobě vypomáhalo několik důchodců.

V popisovaném školním roce se žáci školy ze Sobotecké ulice poprvé zúčastnili plaveckého výcviku, za kterým ovšem museli dojíždět do Jablonce nad Nisou (turnovský bazén v budově gymnazia byl nadále v havarijním stavu). Pokračoval také lyžařský výcvik ve Vysokém nad Jizerou, který však pronásledovalo velmi nepříznivé počasí. K tradičním zájmovým kroužkům přibyl kroužek německého jazyka, žáci pokračovali (jako každoročně) ve sběru léčivých rostlin, ale daleko největší soutěživost se projevila při sběru kaštanů pro krkonošské jeleny. Žactvo se účastnilo rovněž různých sportovních soutěží (SHM): v okresním kole zvítězilo !!/ družstvo chlapců turnovské školy. (Reprezentovali: 1. Jiří Vostrovský, 2. Pavel Bretšnajdr, připravoval je a vedl pan učitel Petr Šulc). Naopak v oblastním kole na stupni vítězů stanulo družstvo dívek zdejšího okresu (podílely se na tomto úspěchu Anna Vlčková a Veronika Vávrová z turnovské zvláštní školy). Na plavecké paraolympiádě v Liberci zvítězil reprezentant turnovské zvláštní školy v závodě na 100 m kraul časem 1 minuta 22 sekund. - Je proto pochopitelné, že řada podobných hezkých úspěchů celého kolektivu školy v Sobotecké ulici (v budově, kde se r.1907 narodil velký český občan, ochránce lidských práv a filosof Jan Patočka) je zvěčněna hned u vstupu do budovy!

Škola v uváděném školním roce se rovněž za vydatné pomoci "města" postarala o několik důležitých oprav budovy (zejména střechy). Velkým pomocníkem se všem stala nová kopírka a ve studni na zahradě /na pozemku školy/ bylo instalováno nové zavlažovací čerpadlo. V téže době přibyl zásluhou školního kolektivu pěkný zahradní skleník.

Vyvrcholením školního roku 1992/93 byla ekologicky zaměřená výstava dětských prací ke Dni Země. Výstavu slavnostně zahájili vernisáží na hradě Valdštejně (již jsme se o ní zmínili v kapitole o této kulturně historické památce) v pátek 21. května 1993 o 10 hodině. Po projevu ředitele školy a kulturním programu žáků školy pásku výstavy slavnostně přestříhl a též všechny přítomné pozdravil starosta města pan dr. Václav Šolc. Hlavní zásluhu o realizaci výstavy měl beze sporu pan učitel Miloslav Najman. A třebaže pomáhali snad všichni kolegové, je vhodné závěrem připomenout, že celou akci na videozáznam natočil pan učitel František Mlejnek.

Základní umělecká škola v Husově ulici se v Základní roce 1993 části veřejnosti v Turnově i okolí umělecká zapsala do povědomí několika vystoupeními svých žáků i učitelů při různých příležitostech, ale též několika samostatnými akcemi. Z větších pořadů je vhodné uvést nastudovanou pohádku "Dlouhý, Široký a Bystrozraký", kterou s velkým úspěchem uvedla třikrát před zaplněným sálem divadla se svými svěřenci učitelka L. Grundová. V květnu škola přišla s výchovným koncertem "Děti dětem", určeným zvláště pro mateřské školy a v červnu si za svým "přespolním" úspěchem odcestoval malý smyčcový soubor pod vedením Mileny Zelené do Prahy. Zde účinkoval společně s žáky hudební školy v Praze 6 na Pražském hradě v proměnném koncertu, který byl diváky přijat nadmíru příznivě. Tento pražský zájezd se konal 2. června, aby už den na to /3.6./ se uskutečnil v turnovském divadle celoškolský koncert, jímž kolektiv ZUŠ završil školní rok 1992/93. Představili se tu nejlepší sólisté i soubory školy. Zejména je třeba upozornit na výkony dvou pěveckých sborů, dvou houslových souborů a školní dechovky.

Na jaře 1993 probíhaly po celé republice soutěže základních uměleckých škol v oborech housle, kytara a klavír. Okresní kolo v soutěži houslí a klavíru proběhlo v turnovské ZUŠ. Krajské kolo se uskutečnilo v Liberci a zástupci města Turnova (turnovské školy) získali velmi kvalitní umístění : Lenka Vélková, Markéta Langová a Michaela Němečková v kategorii hry na housle se umístily na prvním stupni, Jan Lochman obsadil druhé místo. Ani kytara nezůstala bez vavříků : Martin Leták a Radek Mikule přivezli z krajské soutěže v Hradci Králové druhá místa.

Dva z absolventů školy se úspěšně vydali za dalším vzděláním na odborné školy. Jana Šnajdrová se dostala na pedagogickou fakultu v Ústí n.L., kde bude studovat sólový zpěv a klavír. Velkého úspěchu dosáhl Martin Hybler, který byl přijat na pražskou konzervatoř na obor dirigování-skladba. Po prázdninách škola připravovala výjezdní vystoupení pro základní školu na Malé Skále. To se však pro vesměs technické příčiny uskutečnilo až v listopadu. Před vánocemi proběhla - jako každoročně - besídka pro všechny žáky školy. Nutno na doplnění obrazu o vskutku pevném poutu školského kolektivu s rodiči žáků připomenout, že se v ZUŠ Turnov stalo dobrou tradicí pořádání pravidelných interních večírků pro rodiče dětí v tanečním sále v prvním poschodí budovy školy v Husově ulici.

Konečně - pro uvedené úspěchy celého kolektivu, které se stále pevněji stávají jednou ze základních uměleckých součástí kulturního života Turnova i jeho přirozeného spádového okolí- je třeba vzpomenout pedagogického kolektivu školy. Jako součást sítě státních škol ZUŠ Turnov fungovala plně ve službách výuky mládeže v oborech hudba, výtvarná výchova, taneční výchova a od září 1993 rovněž v oboru dramatická výchova. V hudebním oboru se vyučovalo na všechny běžné hudební nástroje a to za profesionální účasti devíti interních a dvanácti externích učitelů. Na klavír vyučovaly učitelky : M.Pozlerová, J.Adamcová, J. Sekáčová, I.Podzimková, L.Grundová a J.Hanisková.

Smyčcové oddělení vedli páni učitelé : P.Šilhán a J. Novotný společně s učitelkami M.Zelenou a V. Vydrovou. Dále ve škole působili učitelé I. Mastník a V.Čapek, V.John, E.Pavková a M.Marková, J.Strnádek a R.Tomáš, J.Sedláček, P.Ochman, V.Sajbt, J.Nejedlo a P.Ševčík. Ve výtvarném oboru působili akademický malíř Vl. Otmar, Vl. Matoušová a E.Truhlářová. V Tanečním oddělení učila J.Hejduková a v literárně dramatickém oboru začal s dětmi pracovat učitel P.Haken. Školu celkem v uvedeném období navštěvovalo téměř čtyřista dětí.

Kapitulu o Základní umělecké škole v Turnově nejlépe uzavřeme, dáme-li slovo citacím z jedné zprávy uveřejněné v krajských Pojizerských listech z prvních prosincových dnů roku 1993. Pod titulkem "Mladé smyčce na Pražském hradě" jsme

mohli číst: "Ze stočlenného sboru mladých houslistů, kteří s velkým úspěchem účinkovali v areálu Pražského hradu ve středu 1. prosince, bylo 14 ze ZUŠ v Turnově a 7 z její obdoby v blízkých Jenišovicích. Poutavá hudební událost se konala od 18. hodiny v prostorách kouzelné míčovny /Královská zahrada/...

V plně obsazeném sále míčovny koncert zarámovaly v úvodu i na závěr slavnostní chorály. Na programu byly skladby Mozartovy, Beethovenovy, Schubertovy, Haydnovy, Tartiniovy a dalších mistrů.

Zvláště nutno vzpomenout dojmavou skladbu A. Dvořáka "Když mne stará matka" ...Iniciátory koncertu dětských houslistů z nejlepších hudebních /uměleckých/ škol v republice byli manželé Illetškoví ze ZUŠ v Praze-Modřanech. Zastoupeny byly ZUŠ z Těšína, Prahy, Havířova, T u r n o v a a Jenišovic. Naši mladí muzikanti jsou z turnovských houslových tříd učitelek Vladimíry Vydrové a Mileny Zelené a jenišovického pedagoga Josefa Císaře. ..."

Ve školství - jak uvedeno - transformační procesy směřují na jedné straně ke zvýraznění funkce i významu z á k l a d n í školy (ve smyslu získávání základních, fundamentálních vědomostí) a na druhé straně k patřičnému rozšíření nabídky různých (pochopitelně vysoce kvalitních !) možností získat středoškolské vzdělanostní pensum. A to jak po linii státní, tak soukromé, tak -případně- církevní etc. Všechno -samozřejmě- jako předpoklad dalšího sebevzdělávání, kupř. formou vyššího či nejvyššího školství.

První stupeň má vlastně nejvydatněji pomáhat uvádět mladého človíčka do života a poskytovat mu o něm ty nejdůležitější , základní znalosti. Zároveň by mělo vlévat dětem do žil přesvědčení /jistotu/, že získat jejich nezbytnou sumu je nutným předpokladem jejich životních úspěchů /zvláště profesních/. To vše by se pochopitelně nemělo odvíjet schematicky, bez etiky či civilizační úrovně nebo čistě řemeslně. Mělo by to být trvalou podmínkou výchovy k lidskosti, člověčí důstojnosti, k citovým vztahům mezi jednotlivci, v rodině (včetně úcty k této dominantní jednotce!), ale též jako předpoklad tvorby slušného prostředí ve společenských kolektivech, spolcích, stranách atd. ve společnosti vůbec. Škola musí občanovi dát /vštěpit!/ nezbytnou dávku nutných návyků slušnosti, poctivosti, ale zároveň odvahy a průbojnosti, prostě průpravy k plnému občanství !

Škola dává vědomosti a současně v y c h o v á v á!

x x x x x x x x

#Z d r a v o t n í c t v í a potřeby TURNOVA# Zdravotnictví v Turnově

Pohled na úlohu a význam zdravotnictví (a na jeho formy nejlepšího fungování) i u nás v Turnově by měl být ovlivňován nejen úhly názorů čistě profesionálními, nýbrž zejména potřebami města a jeho obyvatelstva, samozřejmě rovněž (a nikoliv v nepodstatné řadě) potřebami celé spádové oblasti a příbuzných regionů. Nelze přitom určitě obejít základní hipokratovské humanitní postuláty vložené do lékařova poslání a do úlohy lékaře vůbec. Taktéž se nesmějí obcházet společensko-ekonomické aspekty, které rovněž toto tak důležité odvětví doslova modelují. Na jedné straně je potřeba zabezpečit z á k l a d n í občanská práva i potřeby z hlediska zdraví naší populace, na druhé straně pak není možné nevidět i finanční /respektive obchodně-finanční/ aspekty či vlastnosti medicíny. Tím spíše je nelze obcházet či se jim vyhýbat v tržní ekonomice ! (Pokud jde např. o tzv. alternativní medicínu, myslíme si, že v této branži by se měly aspekty tržních vztahů absolutizovat za podmínek jisté objektivní profesionální kontroly.) Tržnost i medicínských profesí je zřejmá zvláště v těch oborech /či úkonech/. kde se již zabezpečují "nadrámčové" zákroky zdravotní péče, které vybočují z nutného průměru "povinné péče o zdraví".

Transformace celé české společnosti probíhá ve všech odvětvích i úrovních a automaticky zasahuje rovněž tuto sféru. Rok 1993 byl proto i v tomto směru pro Turnov i jeho okolí značně dramatický.

Zejména lékařská obec by mohla vyprávět...Kronikář i s řadou známých a přátel si však nemůže odpustit základní poznámku, která vyvěrá z celého dosavadního "hemžení v medicíně": Zdá se, že v tak citlivé oblasti (a vůči občanovi tak zodpovědné sféře)- i přes řadu personálních změn ve funkci ministra zdravotnictví,- stále ještě schází základní /důkladně propracovaná/ výchozí celostátní logická koncepce. Zatím všichni ministři zdravotnictví i jejich odpovědní zástupci daleko spíše vystupují jako profesní lékaři, než aby shledávali a vycitřovali rovněž nezbytné potřeby politické /společenské/ transformace v této sféře. Samo ministerstvo (a s ním velmi často i např. hlavní pojišťovna -VZP) se chová - jak pociťujeme - prostě málo společensky odpovědně, tedy ne koncepčně. Mnozí ministerští úředníci dokáží např. určovat, komu a jak se má to či ono zdravotnické zařízení postoupit /prodat/, ale vyhýbají se přípravě tolik potřebných zásad, které by jasně stanovily stupně i hranice užitečnosti různých forem vlastnictví ve zdravotnictví - z hlediska zejména právě onoho zabezpečení všech práv i potřeb zdraví každého jednotlivce i společnosti. A podle toho také i přibližně určit, nastínit možnosti různých řešení vlastnických vztahů a jejich dopadů na řadu návazných či podpůrných činností.

Jistě by se též nemělo obcházet i hledisko historické - zejména v pohledu kupř. na praxi a zkušenosti I.republiky v této sféře (a také na praxi, klady i zápory systémů, jež jsou už běžné ve vyspělých státech Evropy). Tak bychom např. měli vědět, že nemocnice v Turnově historicky bývala vždy městskou záležitostí /i s církevní spoluprací!/ a že tyto vazby fungovaly. Stejně- jako že většina lékařů "v terénu" měla privátní ordinace a zároveň ještě pracovala pro "erár".

Nová zdravotnická soustava musí rovněž zajistit ekonomický tlak na občana, aby si svého zdraví vážil a sám o ně zcela samozřejmě a průběžně pečoval /jako o svůj nejdůležitější statek i - chcete-li - výrobní prostředek!/ Měly by se proto zcela logicky zaběhnout i různé formy zdravotnického pojištění, diferencovaně podle nutností a potřeb individuálních občanů (nebo i jejich zájmových či profesních skupin).

Bude-li existovat kvalitní koncepce českého zdravotnictví /obecná základní představa, jež se akceptuje jako princip/, vyjde z ní postupně i přesné uvědomování si toho, co je pro občany i stát nezbytné, co zbytné, tím také vznikne potřebný zákonný /legislativní / rámec i pro oblasti a regiony, nabídnou se nástroje, jak toho lez docílit a jak také - což je rovněž nanejvýš nutné ! - to všechno prvotřídně kontrolovat.

Privatizace zdravotnictví se v Turnově rozběhla Privatizace za- velmi slibně už počátkem roku 1992. Tehdy (k čala též ve I.I.1992) se podstatná část obvodních lékařů zdravotnictví bývalého OÚNZ Semily, poliklinika v Turnově, jak individuálně, tak i kolektivně, s centrem v budově polikliniky v Tázlerově ulici, rozhodla odtrhnout od subjektu turnovské nemocnice (která za komunistického režimu a notný čas i po r. 1989 tvořila základ okresního socialistického slepence řízeného ze Semil !) a vytvořit #Sdružené ambulantní zařízení Turnov# (jako rozpočtovou organizaci, anebo provozovat praxi čistě soukromě. V průběhu r. 1992 se výrazná část turnovských zdravotníků (lékařů a ordinací, ve kterých pracovali) postupně začala sdružovat. Navazovali vzájemné kontakty i přímou spoluprací s dalšími kolegy v dosavadních turnovských zdravotnických zařízeních /obvodech/, včetně s těmi jednotlivci, kteří se - díky svému výhodnějšímu materiálnímu zázemí (vlastní budovy, provozní prostory apod.)- rozhodli plně osamostatnit a otevřít privátní ordinace. V první fázi se proto jednalo o lékaře (zdravotníky), kteří zcela rozumně zamýšleli shromáždit základní ambulantní zdravotnické služby pro turnovskou veřejnost v centru města - ve zmiňované budově čp. 747 v Tázlerově ulici. Přitom se rozhodli vložit do tohoto projektu vlastní finanční prostředky, ale zejména svoji odbornou erudici i běžné lidské nadšení. A také - což nutno kvitovat dvojnásobně příznivě - trochu onoho "ambiciozního podnikání" a odvahy riskovat. (Přece jen nelze upřít, že vstupovali na neprobádaný terén a jistoty existovaly pouze proklamační.) Základ této nově pojaté polikliniky tvořila následující pracoviště :

- budova polikliniky v Tázlerově ulici čp. 747,
- ambulance psychiatrického lékaře v Nádražní ulici čp. 1064,
- ambulance obvodního lékaře a lékařské pohotovostní služby první pomoci v ulici 5.května čp. 64

(dvě posledně jmenované pracoviště v té době sídlila v pronajatých prostorách).

Tato skupina lékařů ustavila později společnost s ručením omezeným /s.r.o./ a předložila k 31.10. 1992 - jako kolektiv sdružených lékařů - případných kupců celého zařízení v Tázlerově ul. - privatizační projekt. Jeho předkladateli byli dále uvedeni lékaři se svými dosavadními zdravotnickými pracovišti :

- MUDr. Václav S e v e r a, obvodní lékař a v té době ředitel SAZ
- MUDr. Zdeněk P r o k o p , odborný lékař psychiatrie
- MUDr. Zuzana Š p e t l í k o v á, odborná lékařka - reumatologická ambulance
- MUDr. Dagmar T a l o v á , obvodní lékařka
- MUDr. Miloslava T e x l o v á, obvod. lékařka
- MUDr. Lumír M i t á č e k, odbor.oční lékař
- MUDr. Jaroslava D i t r i c h o v á, odbor. oční lékařka

K této skupině lékařů z budovy v Tázlerově ul. se postupně přidávali další obvodní (praktičtí) lékaři a ambulantní služby. Takže koncem r.1993 privatizovanou (většinovou) část turnovského základního zdravotnictví tvořilo na 34 lékařů a jejich služeb. (Resp.: 7 zakladatelů privátní polikliniky a IO býv. obvodních + 3 býv. závodní + 4 dětské lékaři + 3 rehabilitační + 7 medicinských profesí, vesměs spolupracujících na základě smluvních úvazků).

V současné době tento kolektiv rovněž zajišťuje službu lékařské stanice pohotovostní první pomoci, /které jsou zatím stále státní/ a plicní ambulanci. Kolektiv v této době rovněž očekává, že ministerstvo též rozhodne o vlastnictví budovy v Tázlerově ulici. Jde o to, zda se zvolí forma přímého prodeje od státu zmíněné společnosti s ručením omezeným (skupině lékařů), anebo se jmenované nemovité prostředky bezúplatně převedou na město Turnov (od r. 1927 patřila budova a parcely č. 119 a 120 Okresní nemocenské pojišťovně, roku 1948 - dle výpisů z pozemkové knihy - se vlastnictví vkládá opět na Okresní nemocenskou pojišťovnu , od r. 1949 se toto právo převádí na Ústředí národní pojišťovny v Brně, od r. 1959 se vlastnické právo na tyto objekty opět vkládá - v zastoupení čsl. státu - na Okresní ústav národního zdraví v Turnově).

Vedle této skupiny a řady jejich ryze soukromých kolegů, včetně výrazné části zubních lékařů a dalších turnovských zdravotníků, kteří začali proces privatizace širokého oboru péče o zdraví svých spoluobčanů a kteří mohli využít svých přirozeně výhodnějších pozic, stojí velmi důležitý objekt turnovské nemocnice. Ta - kdysi městská - se nyní v daném procesu má přeměnit ze státní instituce na cosi jiného. Navíc se o jejím dalším osudu rozhoduje pod usměrňujícím vlivem dosavadního Okresního úřadu v Semilech, který je v našem regionu stále ještě archaickým přežitkem bolševického dirigismu a dohlizitelského přístupu k otázkám územněsprávních problémů. (Je to v podstatě stejný historický renons jako případ současné České spořitelny, a.s. Turnov, která rovněž byla kdysi produktem samotného města Turnova a plně mu v jeho rozvoji sloužila a nyní víceméně administrativními zásahy se změnila na samostatnou a.s.

Pisatel těchto řádků /spolu s řadou svých přátel/ se domnívá, že budoucí podoba nemocnice musí dostat výsadní postavení v celém turnovském spádovém regionu jako okresní zařízení a že by významný vliv v jeho řídicích složkách mělo získat město Turnov (ať už např. formou většinového podílu případných akcií apod.). V žádném případě by se však tento objekt neměl bránit i případným privatizačním procesům některých specializovaných oborů, které mohou pro nemocnici kupř. řadu svých služeb provádět za úplat. Je v každém případě nutno nalézt takovou formu vlastnictví i správy, aby nemocnice svými službami zajistila konkurenci schopnou zdravotnickou činnost plných 24 hodin denně pro obyvatelstvo oblasti a zároveň posloužila při posilování pozic Turnova coby centra turisticky atraktivní oblasti cestovního ruchu.

Závěrem snad pouze tento dovětek : Privatizační proces, který začaly kolektivy kolem polikliniky v Tázlerově ulici i mnozí jednotliví soukromí lékaři, zcela evidentně už po zkušenostech r. 1993 prokázal (i s výsledky činnosti privátních zubních lékařů), že původní obavy, že se lékaři budou dravě obohacovat na úkor pacientů a že se zdravotnictví pod vlivem privatizace zcela zhroutlí, jsou zcela liché. Lékaři nejenže své nové pozice nezneužívají, ale naopak jejich výkony jsou kvalitnější a péče o pacienta je určitě vyšší. Navíc se tím prosadil tolik potřebný požadavek p r ů h l e d n o s t i

práce lékařů a jejich ordinací. Lékaři přesně vědí, co je kde stojí, s čím mohou počítat a s čím nikoliv, kolik mohou případně efektivně ušetřit, jak využívat přístrojovou techniku atd. To vše je velmi povzbuzující !

x x x x x x x x

Velmi blízko k zdravotnické problematice má Sociální poli- jistě sociální starostlivost# o objektivně potřebné tika je příklad- spoluobčany. Stejně jako město musí mít zájem o ná dobře fungující sféru zdravotnických služeb - bez ohledu jestli institucionálně formovanou přísně na soukromé či družstevnický chápané bázi /anebo i pod patronací státu či s jeho přispěním/- jsou rovněž předmětem jeho péče i občané, kteří v důchodovém věku se mohou dostat do situace, že nemají nikoho, kdo by jim pomohl a mohl se o ně postarat. V takových případech se využívá možností účelových dotací z finančních zdrojů státu. Město se má na tomto úseku opravdu čím představit !

Z nedávné minulosti fungují v Turnově d v a domy s tzv. p e ě o v a t e l s k o u službou a to na Výšince a u nemocnice. Výrazný pokrok však město učinilo v r. 1991, kdy se začaly stavět architektonicky zajímavě koncipované pavilony pro naše starší spoluobčany v areálu bývalých kasáren /tzv. horních/. Koncem listopadu 1993 se pak první objekt (dva pavilony) celkem se 48 byty pak slavnostně předaly prvním nájemníkům.

Jedná se o typ bydlení, který má všechny znaky "normálního" obytného prostředí - jen s tou zvláštností, že v jedno či dvougarsoniérách žijí starší jednotlivci nebo dvojice, kteří mají k dispozici ve "svém" bytě samostatnou kuchyňskou linku s příslušenstvím a balkon. A správa "Turnovských sociálních služeb" jim k tomu poskytuje běžné služby - jako např. praní prádla, základní úklid, nákupy a v dohledné době má rovněž nastoupit lékař.

Nejpůvabnější je samozřejmě i situování budov - až zmizí nevzhledné zákoutí silně poškozené centrální budovy býv.kasáren a jejího nádvoří, vynikne jistě blízkost půvabných turnovských parků a sousedství celé příjemné vilové čtvrti. Nájemci těchto bytů mohou do budoucnosti počítat i s širokou nabídkou kulturně-spoločenského vyžití /zájezdy, besedy, výlety, knihovnická služba atd./ Myslíme si, že pracovníci městského úřadu, odpovědní za sociální politiku Turnova, nastoupili správnou a příkladnou cestu. Jejich starostlivost o turnovské dřívě narozené občany (kteří vesměs celý svůj plodný život prožili v našem městě a tak či onak pracovali i k jeho prospěchu) je povzbuzující. Připomeneme-li i všechny další plány (dokončovaný třetí pavilon tamtéž, plánované další tři podobné celky, zamýšlená výstavba domu s intenzivní péčí atd.), pak nutno konstatovat, že sociální politika Turnova má všechny znaky moderního přístupu k této problematice.

Ze získané účelové státní dotace ve výši 36 milionů korun se ještě dobudovává třetí pavilon s 36 byty, který bude pravděpodobně předán dalším zájemcům v první půli příštího roku tj.1994. Zájem o bydlení v těchto moderních zařízeních (jež mají jedno poschodí v 1.pavilonu /8 bytů/ koncipované a také zařízené zcela jako bezbariérové bydlení pro vozíčkáře a osoby se špatnou pohyblivostí) je značný...

x x x x x x x

Naše procházka po turnovských hřištích, Místním sportem tělocvičnách, sportovních areálech a zařízeních, a tělovýchovou. včetně mnoha klubovních zákoutí i členských schůzí a podobně, nám dá nahlédnout i do života turnovské tělovýchovy a sportu. Kronikář - duší novinář - se zajímal o veškeré dění ve městě a jeho okolí, avšak přece jen skutečnost, že neprovozuje (asi ke své fyzické škodě) žádný druh tělocvičného sportu aktivně, jej ochuzuje o hlubší a barevnější vidění celé této oblasti lidského hemžení v našem městě. Tímto se všem sice omlouvá, přesto už jako občan, jemuž nesmírně záleží na dobrém (ne-li vynikajícím !)postavení Turnova mezi českými městy, by vždycky i tuto sféru všemi možnými prostředky podporoval, kdyby přinášela srdci Českého ráje trvale vynikající reklamu, vážnost a důkladnou známost mezi širokou veřejností - a tedy i další zdroj přílivu návštěvníků... (Toho si hlavně musí být vědomi nejen naši volení městští představitelé,ale také samozřejmě nápadití a vskutku agilní podnikatelé ! Chceme věřit, že tomu tak bylo - a pokud

zatím nikoliv v plné šíři a rozměrech, že se tak už jistě stane v dalším roce!)

Na zpracování této kapitoly se podílel pan učitel Karel Štrincl, o jehož kladném vztahu ke sportovnímu a tělovýchovnému dění ve městě jistě není třeba pochybovat!

Po dlouhém oddělování jednotlivých sportovních. Také tato oddílů od bývalé TJ Turnov (Tělovýchovné jednoty) oblast se v letech 1990-1993 jsou nyní ve městě aktivně přetváří... činné tyto jednoty a kluby :

- Atletický klub AC Turnov,
- Cyklistický klub,
- Fotbalový klub FC AGRO Turnov,
- Klub lyžařů Turnov,
- Klub českých turistů Turnov,
- SKI klub Turnov (pokračovatel bývalé TJ Lokomotiva Turnov),
- Tělocvičná jednota SOKOL (s řadou odborů, zejména tělocvičným a stolního tenisu, včetně turistického),
- Tělovýchovně-sportovní klub TSC Turnov (se sídlem v hale v Turnově II s oddíly : badminton, horolezectví, judo a sportu pro všechny),
- Tělovýchovná jednota Turnov s 12 sportovními oddíly /basketbal, cyklistika, házená, kanoistika, kulturistika, moderní gymnastika, lední hokej, orientační běh, samostatný orientační klub, , šachy, sport pro všechny (v Daliměřicích), sport pro všechny (v Mašově) a volejbal/,
- Tenisový klub.

(Připočteme-li k těmto oficiálním tělovýchovně zaměřeným subjektům řadu příbuzných koníčků, které provozují mnozí další turnovští občané, byť třeba i pouze jednotlivě a bez jakékoliv publicity, jistě tato oblast představuje velmi početnou obec nadšenců. Jen namátkou vzpomínám na různé sportovní akce místních požárníků /zvláště na Daliměřicích, kde mají vlastní budovu i veřejný sál, i na Malém Rohozci/ a také na "specialitky" některých jednotlivců ve městě. Tak např. místní zubní lékař Dr. Jaroslav Kajml aktivně provozuje paragliding, když jezdí "létat" s padákem zejména do Hodkovic n.Moh., jsou tu nadšenci různých druhů sportovního létání vůbec /tento odvážný sport se provozuje v sousední Všeni i Jenišovicích/ atd.,atp.)

Avšak Turnov má i "svá jména světová" - dalo by se říci slavnostně. Patří mezi ně už tradičně :

Milan Drahoňovský# (závodník Dukly Praha - několik M.Drahoňovský let je už reprezentantem České republiky /dříve ČSFR/ v atletickém běhu na 1500m), Josef Rakoncaj# J.Rakoncaj

(horolezec, patří do světové špičky, který už v minulých letech dvakrát pokořil druhou nejvyšší horu světa K2 a pokoušel se o Mount Everest), Michal Hanič# (82-letý atletický veterán - běžec,

M.Hanič který právě v r. 1993 reprezentoval Turnov v dalekém Japonsku na MS veteránů v atletice a získal 4.místo v běhu na 10 km !) a Dominik Feštr# D.Feštr (basketbalový extraligový hráč

patřící k nejlepším v ligovém oddíle Spartaku Ústí n.Lab.). -- Na doplnění je jistě třeba ještě zejména v případě M.Drahoňovského a J.Rakoncaje uvést několik nejživějších údajů. Rakoncaj se

připravoval na zdolání jedné ze světově proslulých "osmitisícovek".Byl s přáteli na Makalu, dostoupili do výše 8200 metrů, ale na vršek nevylezli... "Tragédie to není, člověka to však trochu mrzí. Hlavní je však být v tom prostředí!"-

řekl novinářům. Na vánoce byl však tradičně v Turnově, tedy doma a mohl se pochlubit rovněž v r. 1993 vydanou knížkou "Na hrotech zeměkoule", kterou sepsal s přítelem Milošem Jasanským.

Čtrnáctého prosince ji pak při autogramiádě v knihkupectví "Kniha Českého ráje" všem ctitelům podepisoval...

A pokud jde o Drahoňovského ? Ten se zúčastnil akademického mistrovství světa v Anglii, armádního mistrovství světa v Paříži a halového MS v kanadském Torontu i evropského poháru družstev v Římě. A začal se připravovat na otcovství...

A další úspěšné výkony či výsledky ? Jistě Turnovští především fakt, že turnovský fotbal se probjoval fotbalisté ve do české extratřídy - do 2.ligy. Ještě na jaře 2.lize ! 1993 (při svém vítězném tažení do druhé ligy) nesl název FC AGRO Turnov, od svého nástupu mezi jedenáctky této vyšší soutěže se turnovští fotbalisté jmenují FC Český ráj Turnov! Moc a moc FC Český ráj se těšíme na jejich kvalitní výkony a dobrou Turnov reprezentaci celé českorajské oblasti a jejího srdce

Turnova!

K tomuto velkému úspěchu turnovského fotbalu snad je vhodné uvést několik vysvětlujících doplňků :

Kořeny turnovské kopané dneška je třeba objektivně hledat již v minulosti. Organizovaný fotbal vznikl ve městě v r. 1902 a vesměs se stále hrávalo v nižších soutěžích. Až v r. 1964 došlo k průlomů - po prvenství v I.B třídě následovalo vítězství v I.A třídě a postup do krajského přeboru. V r. 1969 Turnov postoupil poprvé do divize. Následoval okamžitý postup - tenkrát - do III. ligy, kde SK Turnov působil v moravsko-české skupině celých šest let (dodnes pamětníci tuto dobu nazývají "zlatou érou" místní kopané).

V ročníku 1972-73 turnovští obsadili pěkné 3.místo, které si pak zopakovali o dvacet let později - v ročníku 1992-93 (díky reorganizaci České fotbalové ligy se tak naše kopaná ještě pod hlavičkou "AGRO Turnov" poprvé v historii prosadila do II. celostátní ligy)! Však právě pro tento úspěch byli fotbalisté Turnova v r. 1992 i 1993 vyhodnoceni jako nejlepší sportovní kolektiv města. Je to jistě i vynikající reklama pro Turnov a vlivem jeho geografické i tradiční pozice v kraji - velmi atraktivní propagace celého Českého ráje. (Postačí si pouze uvědomit, že týden co týden se ve sportovním zpravodajství české televize, rozhlasu i řadě tiskovin jméno Turnova objevuje a vstupuje tak do trvalé povědomosti jak lidí znalých, tak též mnoha občanů nevědoucích. A to je třeba ocenit a i tento psychologicky významný aspekt sportovního úspěchu si uvědomovat a pomáhat jej trvale posilovat. Samozřejmě především dalšími dobrými výkony samotných fotbalistů, jejich trenéra, všech činovníků i mnoha milovníků tohoto druhu sportu - turnovských fandů.)

Kromě fotbalovou slávou žil však ten vskutku sportovní Turnov především svými "nejmladšími" vítězstvími. A tu jistě mezi přední úspěchy je nutné zařadit zisk titulu Mistr světa na juniorském MS ve sprintu orientačního běhu. Tento velký triumf turnovského devatenáctiletého Václava# 19 letý mistr Zakouřila (ml.)# na MS v Itálii je jistě výsledkem světa je z od- cílevědomé a velmi kvalitní metodicko-organizační dílu orientač- práce celého oddílu SOK, zejména pak nedávno ního běhu vzniklého druhého oddílu orientačního běhu. Je to důkaz o poctivém úsilí tohoto kolektivu pod vedením vynikajícího trenéra Václava Zakouřila (st.). I přes značné finanční potíže turnovští sportovci prokazují své kvality...

Třetím zvláště' ocenitelným úspěchem turnovského Také volejba- sportu a tělovýchovy je také postup zdejších listé v celo- volejbalistů /TJ Turnov/ do 3. ligy. státní lize !

A budeme-li ještě podrobněji rozebírat činnost a výsledky dalších klubů a oddílů v Turnově, dozvíme se např. že na velmi čestném 2.místě cyklistických závodů MS neslyšících v Bulharsku se umístil turnovský J.Čapek. Běžec Skalský získal Cyklista J. rovněž 2.místo na MS v běhu do vrchu juniorů, Čapek druhý na několik titulů mistrů ČR si zajistili naši judisté MS neslyšících a atleti AC Turnov - získali rovněž několik v Bulharsku. individuálních titulů "Mistr ČR".

Počátkem roku 1993 bylo - po delší době - opět v turnovských poměrech uskutečněno slavnostní oceňování obzvláště' úspěšných či aktivních jednotlivců i kolektivů v místním sportu a tělovýchově. Ve spolupráci s redakcí regionálních Pojizerských listů byl vyhlášen I. ročník ankety Anketa "O nej- "O nejlepšího sportovce Turnova za r. 1992". Na lepšího spor- nejpřednějším stupni už tehdy počátkem r. 1993 tovce Turnova" stál mladý Vašek Zakouřil. A z řad trenérů nejvyšší příčky uznání získali : jeho otec V. Zakouřil a z další oblasti místních atletů pak pan Miloslav Drahoňovský (otec atleta Milana). A za nimi dlouhá řada dalších, starších, ještě dříve narozených i těch nejmladších... Prakticky stejně vyzněl i 2. ročník této ankety, jehož průběh jsme sledovali 22. prosince 1993 v sále hotelu " Karel IV".

Podporovat sport a zdravou tělovýchovu, jejíž snahou není pouze jednostranný a nekritický obdiv nad "hrou pěstěných bicepsů", nýbrž kultivace jednotlivce v harmonicky tvořenou osobnost, jež si je vědoma především svých o b ě a n s k ý c h kvalit, se určitě musí každému vyplatit. Tedy i městu Turnovu.

x x x x x

Zmínili jsme se v úvodu této kapitoly, že Ještě něco o významnou součástí turnovské sportovní a turistice. tělovýchovné rodiny jsou také t u r i s t é . Bude určitě zajímavé, tuto část kronikářského záznamu o dějích turnovských v průběhu r. 1993 doplnit ještě citací z jednoho milého informujícího

časopisu. Už hlavně proto, že turismus právě nejvýrazněji patří k Českému ráji. Poslal jej kronikáři Turnova ing.arch.Miroslav Ulmann (turnovský rodák a v době svého životního zenitu hlavní architekt města Liberce). Jako dlouholetý předseda turnovského turistického oddílu /kdysi KČT i Sokola/ mezi jiným napsal: "...Těžiště práce v turnovské turistice jsme vždy spatřovali v práci s mládeží a v konkrétní činnosti tělovýchovné i kulturně poznávací. To se nám vyplatilo, v posledních 45 letech se neztratila kontinuita a podařilo se nám vychovat nové další generace dobrovolných pracovníků, kteří postupně přecházejí na naše místa. Mladá generace má však své existenční problémy, které jí dnes vyplňují zcela čas a zřídka je ochotna zastávat funkce, které jsou vázány na pravidelnou organizační práci. Potýkáme se s problémem zajišťování značkářské práce /je třeba ji rozdělit na větší počet lidí/, kterou dosud zastával J.Šřitr se svojí rodinou - letos znovu obnovujeme s e d m turistických orientačních map. -- Do oblastního výboru KČT se sídlem v Jičíně vysíláme své zástupce a jsme v těsném kontaktu..."

Tu bychom jistě měli rovněž vzpomenout Sem patří i významných aktivit Českého svazu ochránců přírody ochránáři pří- a jejich turnovských představitelů sdružených rody ! kolem kanceláře Chráněné krajinné oblasti Český ráj /CHKO/, jež sídlí ve Dvořákově ulici. Z turnovských nutno jmenovat zejména pány Dr. Z.Mrkáčka a ing. T.Tomsu či Jiřího Řeháka, z těch blízkých pak pana Radovana Kuchaře z TJ Hrubá Skála a mnoho dalších.

x x x x x

Naše kronikářské procházení se městem i jeho Nad vším bdí v nejbližším okolí možno citově přirozeně a s našem Turnově troškou nezbytné nostalgie, jež je vlastní všem, obětavý a váže- kteří mají něco upřímně rádi, pomalu uzavírat ný "SPOLEK RO- především zastavením u "Spolku rodáků a přátel DÁKů A PŘÁTEL" města Turnova".

Trochu historie i statistických údajů úvodem jistě věci neublíží, spíše naopak: "Spolek rodáků", jak mu říkáme zkráceně, byl založen v r. 1990. Jeho posláním je především starat se o tradice města i jeho historické vazby, tedy pochopitelně zvláště o jeho památky (jichž - bohužel - vlivem necitlivých zásahů našich předků, bližších i časově vzdálenějších, je už opravdu nemnoho), o současný jeho vzhled a celkovou k u l t u r n o s t Turnova a jeho obyvatelstva. Členové spolku /pochopitelně zejména místní a zejména výbor/ se scházejí pravidelně každý týden - a to vždy v úterý od 17 hodin v budově městské knihovny na rohu Jeronýmovy a Husovy ulice. Spolek - dle posledních údajů z konce r. 1993 - má celkem 406 řádných členů. Základní členstvo tvoří jeho "domácí" část, která dosáhla číslce 193. Početnou skupinou "rodáků" jsou členové v Praze, jichž je celkem 91. Po celé republice se k Turnovu hlásí a také platí členské příspěvky 54 přátel. Spolek má ovšem své členy i v zahraničí, jako důkaz o navázaných přátelských kontaktech Turnova a holandským "družebním městem Reeuwijk" stalo se na 43 jeho občanů rovněž členy turnovského spolku rodáků a přátel. Ovšem, jsou ještě další přátelé Turnova za hranicemi naší země, kteří jsou členy spolku.

Spolek rodáků a přátel je značně aktivní, jakkoliv se - zcela pochopitelně - skládá výhradně z těch dříve narozených. A protože řada jeho členů se přirozeně vyžívá v různých jiných spolcích - kulturního, sportovního nebo osvětově-výchovného zaměření, slyšíme vlastně téměř vždy a při všech akcích, jež se v Turnově pořádají, o ú č a s t i "rodáků". Pečlivý čtenář těchto kronikářských zápisků si toho jistě všiml: hovoří se o činnostech turnovských divadelních ochotníků a - ejhle! - jsou tu také rodáci! Slyšíme o různých pořadech či slavnostech - a účast na nich /opět aktivně/ přijímají členové spolku. A mnohdy i akce čistě inspirované, připravené a provedené v režii spolku rodáků, nakonec vyzní jako spontánní projev všech účastníků...Myslím, že je to příklad vysoké angažovanosti a také výraz schopnosti tohoto spolku se projevat mnohotvárně, různorodě a na mnoha "frontách" (jak např. u Pěveckého sdružení A. Dvořáka, tak v ochotnickém spolku nebo u "Pekařovců a podobně).

A jak "vyhlížel" celý rok 1993 u turnovských "rodáků"?Ve zkratce jej možno přehlédnout s poznámkovým sešitkem a kalendářem v ruce :

- 22. ledna 1993 proběhla valná hromada spolku v hotelu " Karel IV". Přítomno asi 130 členů, kulturní vložky opět zajistili "Dvořákovci a ochotníci.

- 25. března se konal úspěšný večer v městském muzeu věnovaný uctění památky T.G.Masaryka

(143. výročí jeho narození). Hosty večera byli prof.Dr. R.Kvaček, prof.Dr. J.Franěk (oba z University Karlovy v Praze) a gymnazijní prof. M.Vávra. Večer moderoval M.Haken, návštěva asi 110 diváků.

- 18. června v zámecké kapli Hrubého Rohozce se uskutečnil vynikající vzpomínkový večer na básníka zdejšího kraje - Bohdana Kaminského. Verše recitovali B.Kolliner a V.Ron, včetně členů ochotnického spolku A.Marka dámy Studničková, Neumanová a pan M.Haken. Kaple byla přeplněna, program měl úspěch.

27. října namísto každoročně pořádaných vzpomínkových večerů v městském divadle došlo /pro různost názorů/ pouze k malé oslavě 28. října u pomníku padlým ve Skálově ulici. Krátce promluvil pan starosta, položily se věnce a Sedláčková kapela zahrála hymnu. Obecně akce byla prohlášena přítomnými (asi 110 občanů) za chudou, doporučuje se pro příště počítat s důstojnější formou.

4. prosince se konala tradiční mikulášská nadílka pro žáky všech prvních tříd (spolu s holandským městem Reeuwijk). Byla to už třetí společná družební nadílka a zdá se, že se z ní stává milá a potřebná tradice.

8. prosince se v prostorách městské knihovny (za účasti a ve spolupráci s jejími pracovníky) konalo milé vzpomínání pana B. Kollinera na jeho herecké začátky i celoživotní uměleckou dráhu. Panu Kollinerovi bylo 75 let a večer byl vlastně dárkem Turnova k jeho vzácnému jubileu. Opět byl sál zaplněn a v Pojizerských listech vyšel velmi solidní a zasvěcený článek. Na večeru se významnou měrou podílel pan prof. J. Horáček.

Tolik o hlavních aktivitách "rodáků" v r. 1993.

Velmi blízko smyslu i záběru činností Spolku Pekařova spo- rodáků a přítel Turnova, byť spíše na vědeckém lečnost Českého (historizujícím) základě - pokud jde o samo srdce ráje Českého ráje i jeho nejbližšího okolí - je bezesporu dnes už velmi známá a v Turnově rovněž etablovaná "Pekařova společnost Českého ráje". Byla obnovena pod tímto názvem v r. 1990, když navazovala na předválečnou "Pekařovu společnost pro povznesení Českého ráje", Pokud jde o Turnov (hlavně jako o město Pekařovo, neboť tento významný český historik se narodil na Malém Rohozci a pak vyrůstal na Daliměřicích, tedy v obcích, které jsou dnes součástí Turnova), pak Pekařova společnost v průběhu celého r.1993 s "rodáky" především spolupracovala na výrazné formě historikovy odborné i občanské rehabilitace. Celý rok byl silně poznamenán přípravami na vědeckou konferenci o životě a díle prof.Dr.Josefa Pekaře /předběžný termín stanoven daty 7.-9. dubna 1994/, již musí předcházet obnova Pekařovy sochy ve Skálově ulici /mezi býv.Skálovým sirotčincem a chlapeckou školou/. Zatím co "Pekařovci" se především zaměřili na ožívování Pekařovy památky jako vědce i významného rodáka, který Turnov, Turnovsko a celý kraj kolem vroucně miloval (jak přípravou zmíněné konference, tak i sběrem a vyhledáváním důležitých materiálů i dokumentů o jeho životě i odborné činnosti), "rodáci" se široce starali o vyhledávání zbytků někdejšího pomníku /komunisty odstraněného/a pak i o jeho reinstalaci. Z toho důvodu vstoupili (zvláště zásluhou MUDr. Jiřího Šolce, předsedy Spolku rodáků a přátel) do jednání s kamenickou uměleckoprůmyslovou školou v Hořicích.

Pekařova společnost se pak velmi pečlivě měsíc co měsíc starala o ožívování kulturně-historických tradic našeho města a jeho okolí (a celého kraje) zejména pravidelnou tematickou stranou v regionálních Pojizerských listech, jež se nazývá "Z Pekařovy společnosti Českého ráje". Stránku připravuje a rediguje pan V.Jenšovský.

HLEDÁNÍ PRAPORU MĚSTA TURNOVA

Závěrem našeho exkursu do života města v průběhu roku 1993 určitě patří podrobnější zpráva o h l e d á n í p r a p o r u města Turnova.

Samozřejmě, že se žádný městský prapor v Turnově neztratil. Ten titulek nás nesmí svádět či mást!

Jde totiž o to, že skupina místních občanů se právě v r. 1993 pustila do hledání kořenů /prapůvodu/ turnovského městského znaku. Důvod? Odpovědní pracovníci Městského úřadu přišli s prosbou či dotazy, zda by nešlo městu navrhnout také jeho reprezentační p r a p o r /vlajku/.

Turnov totiž tento výraz svého městského statutu, svých městských práv a funkcí dosud nikdy neměl a stále nemá. (Má sice řadu doložitelných cechovních erbů či znaků a také praporů, chybí mu však vlastní městský prapor!) Navíc Turnov má ovšem velmi zajímavý a svým způsobem podivuhodný m ě s t s k ý z n a k !

Zprvu zdánlivě netěžký, možná i jednoduchý záměr a úkol se však najednou notně zkomplikoval... Stvořit prapor obce, či zejména města, není záležitost ledajaká. Má dokonce svá přísná historicko-heraldická /znaková/ pravidla a ta je třeba určitě respektovat.

Za výchozí argumenty a základní indicie takového hledání nutno brát tedy právě z n a k m ě s t a , jeho doložitelný vývoj, vznik, tedy historické kořeny.

A právě na tomto stupni hledání či průzkumu jsme prozatím zůstali stát. Hovořím v prvním pádě množného čísla /my/, protože tohoto úkolu se snažila zmocnit hned celá skupina obětavých a zanícených hledačů. (Na těchto pracech se zejména podílejí spolu s městským kronikářem tito občané : pan ing. Josef Česák z Vazovců /odborník na heraldiku i vexilologii/, pan Jaroslav Hajfler /za Spolek rodáků a přátel Turnova a kvalifikovaný fotograf/ a hlavní odbornice turnovského muzea -dámy Dr. Hana Maierová a J.Petrušková.)

Při tvorbě logicky koncipovaných návrhů obrazců případného městského praporu nutno tedy vyjít od posuzování znakových indicií. To je jedna z obecně uznávaných zásad vědecké discipliny zvané v e x i l o l o g i e /= vědy pojednávající o tvorbě, vzniku obecních, městských, rodových, skupinových či státních vlajek a praporů/. A u městského znaku Turnova se ono hledání zastavilo... Proč ?

Město Turnov se zcela jistě přibližně od zlomu 15. a 16. století honosí dnes obecně známým městským znakem. Je umístěn nejen v průčelí radniční budovy na náměstí, ale byl léta také v čele bývalé radniční zasedací místnosti a běžně se dlouhá léta objevuje při všech možných příležitostech. (V současné době - po rekonstrukci radniční budovy - je umístěn na pravoboční stěně vstupní haly nad schodištěm do prvního poschodí vedlejší budovy, při schodech ke kanceláři městské matriky.) Je to onen pověstný d v o u o c a s ý b í l ý /(stříbrný/ l e v s k r á l o v s k o u !

k o r u n o u usazený na rudém /červeném/ podkladě a k r á č e j í c í z p r a v a d o l e v a ! Doloženy jsou např. městské pečeti z let 1570 a 1606 a obě tento základní obrazec už plně respektovaly. Dokonce jej potvrzuje ještě starší pečeť městské strany rohozecké z počátku 16. věku. /Turnov - jak známo - valnou část své historie doplácel na svou dvojdílnost, rozdvojenost, která měla zjevně přirozený původ: protékající řeka a proti sobě dvě zvlášť markantní vyvýšeniny nad řekou. Na jedné straně /tedy rohozecké/ vzniklo jedno rodové a panské sídlo, na druhé /hruštické/ konkurenční - později zvané valdštejské./ Pozoruhodná na celé věci je dále skutečnost, že Turnov /ač město zjevně valnou část své historie uváděné jako poddanské !/ se od jisté (zatím přesněji nezjištěné) doby začalo honosit vlastně znakem totožným s indicemi symbolyzujícími české království ! Přitom však zakladatelský rod Markvartů (který z konce 12.století vlastně ovládal celou oblast od Ještěda až po Podkrkonoší) měl ve znaku /erbu/ vzpřímenou, jednoocasou a doprava krácející lvici - pochopitelně bez korunky. Pod vlivem rozmnožování rodu a jeho dělení také markvartický erb doznal jistých změn: nejprv barevně jednotný podklad se tříští /pole černé se zlatou barvou/.

Zmiňovanou a převažující poddanskost Turnova historikové rovněž odvíjejí také od faktu, že vznik našeho města a zvláště jeho vývoj v prvopočátcích je téměř stoprocentně svázán s vlivy církevních řádů a se založením kláštera. Rozhodující vliv v našem kraji v těch dobách měl dominikánský řád, který (což je také pro naše hledání zajímavé a důležité) se usazoval vlastně pouze ve městech královských. Výjimku tvořila pouze t ř i města: Pardubice, Jablonné a právě také ...náš Turnov !

K celému problému případné tvorby návrhu praporu města Turnova nutno proto přistupovat velmi odpovědně, zasvěceně a také citlivě. Navíc Turnov - jako přirozené centrum půvabné a turisticky atraktivní oblasti Český ráj - městský prapor skutečně p o t ř e b u j e . Chceme-li udržovat úzké /a plodné/ svazky či styky zejména s partnerskými městy v západní Evropě, pak je třeba se do jisté

míry přizpůsobit v Evropě známým tradicím . Např. zejména města belgická, francouzská , ale výrazně i německá atd. si potrpějí na existenci městských symbolů /erbů, znaků, praporů, vlajek/. Tyto symboly hrají pak významnou roli při všech možných příležitostech, oslavách, návštěvách - ať už místního, regionálního nebo i celostátního významu.

Také u nás tato tradice bývala značně živá! Vesměs ji zatlačilo minulé půlstoletí vlády různobarevných totalit. Navíc v našem téměř vždy českém prostředí, avšak v bezprostředním sousedství se silně německy ovlivňovaným příhraničím, takové "vlajkoslávy" získávaly značný občanský nesouhlas. Ona německy mluvící "menšina" v oblasti tzv. Sudet se totiž s velkými pompami ráda nacionalisticky prezentovala svými vlajkami, prapory a jejich přehlídkami. A ke všemu navíc: komunistický režim zcela programově se snažil nejprve tradiční /klasickou/ heraldiku i její pravidla "poopravit" či sobě přizpůsobit, takže velmi často bořil všechny tradice a zaváděl obrazce objektivně těžko zdůvodnitelné. (Postačí vzpomenout na hrůzný znak "socialistického Československa" se lvem a rudou /! / hvězdou na jeho hlavě namísto státní koruny !) Turnov tedy kratičkou výsadu jistých královských privilegií požíval. Jak praví prameny, za vlády Fridricha Falckého (před bitvou na Bílé Hoře). Zdá se však, že si později - asi i s trochou jistého "furianství" ponechal ve svém znaku královského lva natrvalo. Anebo, což je rovněž možné, jej konšelé prostě "zavedli" jako usanci /zvyklost/ a téměř samovolně a bez jistých odborných pohledů prostě akceptovali, přijali, aniž si uvědomili, že se jedná o královské /státní/ indicie! Tak i onak je to předpoklad jistě sympatický.

Odborník na heraldiku a vexilologii pan Navrhované ing. Josef Česák proto také předběžně doporučil asi předběžné toto možné řešení, se kterým se i kronikář Turnova řešení. ztotožňuje : "Má-li mít /případný/ turnovský prapor návaznost na tento stávající znak a měl-li by rovněž být tedy bílo-červený, snad by mohl mít na bílém poli červené /svislé/ břevno při žerdi a červený pruh mezi dvěma bílými ve vlající části - tak, aby vzniklo jakési písmeno "T" (=Turnov, tedy "mluvící prapor"). Bíločervených, resp. červenobílých praporů je totiž nejen u nás, ale i ve světě doslova záplava. Nová varianta by se musela od jiných odlišovat svojí nekonvenčností !

Navrhované řešení /uspořádání/ je heraldicky nenapadnutelné. Posunutím svislého červeného břevna dále od žerdi do vlající části bílého pole vzniká - pro názornost např.- vlajka se svatojiřským křížem - výsostným emblémem Anglie, který v kombinaci s bílým ondřejským křížem na modrém poli (praporem Skotska) dává vlastně tzv. Union Jack - vlajku Velké Británie. Tolik jen na vysvětlení možných a jistě správných postupů i v našem turnovském případě.

I když naše hledání ještě může pokračovat, myslíme si, že takto navržený symbol města Turnova ve formě praporu by se už mohl pomalu začít realizovat.

Několik poznámek závěrem :

V tak krátkém časovém vymezení se zatím (alespoň pro r. 1993) nepodařilo rovněž zachytit dění na církevním poli v Turnově. Kronikář předpokládá, že se tato problematika objeví velmi podrobně v dodatečně zpracovaném údobí let 1988-1992.

- Rovněž bude zapotřebí v delším časovém úseku zajistit přehled o demografickém vývoji turnovské populace (v tomto ročním přehledu to ani nebylo předmětně možné).

- Velmi výmluvným d o d a t k e m už tohoto ročního kronikářského záznamu /1993/ je příloha o stavu v městském zastupitelstvu (a jeho vývoji v mezidobí od voleb v r. 1990 do současnosti).

- Konečně k těmto kronikářovým zápiskům patří i soubor dokumentačních fotosnímků z dílny pana J. Hajflera.